

علم اور گناہیں میں برابر مسلمان اور چوں و رخصدور

1911

1-son Ramazon

Ойлик ижтимоий-маърифий электрон журнал

САРВАРИ ОЛАМНИ
НЕЧУН СЕВАМИЗ?

ИСЛОМДА
ФОТОСАНЪАТГА
МУНОСАБАТ

ДАВЛАТ ДУМАСИДАГИ
МУСУЛМОН УЮШМАСИ

НАСРОНИЙ ОЛИМИНИНГ
ХОЛИСЛИГИ

ҲАЗРАТИ БИЛОЛНИНГ
АЗОНИ

ИЛК МУСУЛМОН
ГАЗЕТАЛАРИ

МЎҒУЛЛАРНИНГ
ИСЛОМ ЎЛКАЛАРИГА
БОСҚИНИ

БИРОДАРЛИК
УНУТ БЎЛДИ

ЖАЗАВА - ОЖИЗЛИК
БЕЛГИСИ

"ТАРИХ"ДАГИ
ЎЙИНЛАР

“Ҳилол” муборак бўлсин!

*Ассалому алайкум
ва роҳматуллоҳи ва
баракотух!*

Камтарона уриниши-миз маҳсули бўлмиш “Ҳилол” электрон журнали-нинг ушбу илк сонини минг андиша, истиҳола ва ширин умидлар ила ҳузурингизга тақдим этаётганимиздан мамнунмиз. “Ҳилол” янги чиққан, ўроқ шаклидаги Ой дегани. Ой – кечалари нур-ёғду сочиб, оламни ёритиб туриши учун Аллоҳ таоло яратган мўҳжизалардан бири. Пайғамбаримиз (алайҳиссалом): “Ойни кўриб рўза тутинглар ва уни кўриб очинглар”, деганлар (Термизий). Ҳилол Ислоом рамзи сифатида қабул қилинган. 1453 йили Султон Муҳаммад Фотиҳ Византия юраги Қустантанияни (Истанбул) фатҳ этаётганида ҳал қилувчи жангни бошлаш вақти этиб осмондаги Ой кўриниши белгиланди. Сўнгра ҳилол чиқиши билан ҳужумга ўтилиб, бу муҳим шаҳар эгалланди. Фотиҳлар шундан кейин янги чиққан Ой суратини байроқларига туширишди.

Биз ҳам мусулмон замондошларимиз қалбларини фатҳ этиш, уларга илму ирфон тарқатиш, иймон-эҳтиқодга ошноликда ҳамнафас бўлиш ниятида электрон журналимиз номини “Ҳилол” дея аташга журҳатландик. Журналимиз ҳам Ҳилол каби маҳрифат, ҳидоят йўлларини ёритиб турса, йўлдан адашган диндошларимизга ҳақни топишда кўмаклаша, жаҳолат, шаҳват, иллат қорайтирган дилларига

бир чимдим нур олиб кирса, бошлаган ишимиздан ўкинмаган бўлардик. Шиоримиз: Аҳли сунна вал жамоа мазҳаби асосида пок ақида ва мусаффо Исломга интилиш; Қурхон ва Суннатни ўрганиб, уларга амал қилиш; исломий маҳрифат тарқатиш; солиҳ салафлар, улуғ мужтаҳидларга эргашиш; кенгбағирлик ва биродарлик руҳини таратиш; диний саводсизликни тугатиш; ихтилоф ва фирқабозликка барҳам бериш; мутаассиблик ва бидҳат-хурофотларни йўқотишдир.

Агар бу йўлда нималаргадир эриша олсак, Аллоҳ таолонинг фазли ва тавфикидандир, Бордию, барча хатокор бандалар қатори беихтиёр хато-камчиликларга йўл қўйсак, ислоҳ қалами ила ўчириб ўқиш сиз, азизларнинг ҳиммат-илтифотингиздан бўларди.

Яна бир нарсани эслатиб ўтсак: журнал ўқувчилари, мухлислари, муштарийлари билан тирик. Шу боис барчаларингизни “Ҳилол” билан ҳамкорлик қилишга, унинг саҳифаларида мақола-хабарлар билан қатнашишга чорлаймиз. Бебаҳо фикр-мулоҳазаларингизга, самимий маслаҳатларингизга, ҳатто даккидашномларингизга ҳам муштокмиз. Аллоҳ таоло бошлаган холис ишларимизни хайрли ва осон қилсин, тавфиқини ато этсин. “Ва (бунга) ёлғиз Аллоҳнинг ёрдами билангина муваффақ бўлурман” (Худ, 88). “Ҳилол” электрон журналини Аллоҳ таоло барчаларимизга муборак қилсин!

Эҳтиром ила, ходимингиз Аҳмад.

**“ҲИЛОЛ” ОЙЛИК ЭЛЕКТРОН
ЖУРНАЛИ. 1-СОН.**
Ҳижрий 1432 йил, Рамазон
Милодий 2011 йил, август

Муассис: “Ҳилол” нашриёти МЧЖ
(Москва)
Бош муҳаррир: Аҳмад Муҳаммад
Бош директор: Абу Муслим
Техник муҳаррир: Бехзод Сулаймон

Таҳрир хайъати:

- Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф (раис)
- Тохир Малик. Ўзбекистон халқ ёзувчиси.
- Эркин Малик. Ўзбекистонда хизмат кўрсатган журналист.
- Абдулҳамид Турсун. Ўзбекистон мусулмонлар диний идораси Фатво бўлими мудир.
- Муҳаммад Айюб Усмон. Тадқиқотчи.
- Муҳаммад Зуфар. Тадқиқотчи.
- Озод Мунаввар.
- Исмоил Муҳаммад Содиқ
- Анвар Аҳмад

Манзил: Тошкент шаҳри, Сўғалли ота
кўчаси, 5-уй.
(email: admin@islom.uz)

Журналда фикрлар ҳилма-хиллиги ва фарқчилиги тамойилга амал қилинади. Мақоланинг журналда берилиши ундаги фикрларга таҳририятнинг қўшилганини аниқламайди.

www.islom.uz

www.islom.uz

www.islom.uz

Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф ҳазратларининг Рамазон табриги

Бисмиллааҳир роҳмаанир роҳийм!

الحمد لله رب العالمين والعاقبة للمتقين
والصلاة والسلام على خير خلقه محمد وعلى آله وأصحابه أجمعين

Ассаламу алайкум ва роҳматуллоҳи ва барокатуҳу.

Азиз ва муҳтарам дин қардошларимиз! Барчаларингизни бошимизга соябон бўлиб кириб келаётган муборак Рамазон ойи билан, у ойнанинг кириб келиши билан табрик этишга ижозат этгайсиз.

Бутун дунё мусулмонлари қатори, Ватанимиз мусулмонлари ҳам орзиқиб кутган улкан шодиёна – моҳи Рамазон кириб келишидан бағоят бахтиёрмиз.

Албатта, ушбу муборак ой йилда бир келадиган қулай фурсат бўлиб, барча мўмин-мусулмонлар бошига соябон бўлиб, Аллоҳ субҳанаҳу ва таолонинг раҳмати, марҳамати, баракоти бўлиб кириб келмоқда.

Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло бу мукаррам ойни бутун дунёга, хусусан, Ватанимиз мўмин-мусулмонларига баракотли қилган бўлсин, хайроти қилган бўлсин, Ўзининг раҳматига, марҳаматига, шафқатига, мағфиратига эришадиган бир мавсум бўлишини насиб этсин.

Мўмин-мусулмонлар ҳар йили бу муборак ойни интиқлик билан кутадиладар ва уни муносиб қутиб олишга қўлдан келганича тайёргарликларини ҳам қўрадиладар. Бу йил ҳам худди шундай бўлди. Мўмин-мусулмонлар ўзлари учун раҳмат ойи, марҳамат ойи бўлган, гуноҳлари мағфират бўладиган ой бўлган Рамазони шарифни орзиқиб кутдиладар. Мана, алҳамдулиллаҳ, ана ўша саодатли онларга, бахтли сонияларга муяссар бўлиб, етиб келмоқдалар, кириб бормоқдалар.

Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло Рамазони шарифни йилнинг ўн икки ойининг султони қилиб қўйган. Бу ой барча ойлардан фарқли ўларок, Аллоҳнинг фазлига, раҳматига, марҳаматига бойроқ ой ҳисобланади.

Рамазоннинг улуглиги энг аввало ушбу ойда Қуръони қаримнинг нозил бўлганлигидир. Шунинг учун ҳам Рамазон ойи Қуръон ойи дейилади. Мўмин-мусулмонлар Рамазон ойда унинг рўзасини тутиш билан биргаликда Қуръони қаримни тиловат қилишга, унинг тиловатини ўрганишга жуда қаттиқ уринадиладар. Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло Ўзининг охириги китобини нозил қилиш учун танлаган пайт айнан шу Рамазон ойи бўлгани ҳам бу ойнинг шарафидир, бахтидир, саодатидир.

Набийимиз Муҳаммад Мустафо соллаллоҳу алайҳи васалламнинг, Қуръони қаримни қабул қилиб олиб, умматга омонат билан етказиб юрган зотнинг, доимо тиловати Қуръон билан машғул бўлган зотнинг Қуръонга бўлган эҳтимомлари Рамазони шариф кириб келганда яна ҳам зиёда бўлар эди. У зот алайҳиссалом ҳар йили Қуръони қаримни аввалидан охиригача Жаброил алайҳиссаломга тиловат қилиб, ўтказиб олар эдилар. Ушбу гўзал амалиётга эргашган ҳолда, бутун дунё мўмин-мусулмонлари ҳам Рамазон ойда Қуръони қаримга ошно бўлишга ҳар доимгидан қўра кўпроқ, кенгроқ, чуқурроқ уринадиладар. Барча масжидларда таровеҳ намози асносида хатми Қуръонлар ўтказилади. Мўмин-мусулмонлар – эркак аёл, ёшу қари – барчалари ўзлари ҳам имкон қадар Қуръони қаримни шу ой ичида хатм қилишга интиладиладар. Хатм қилишга имкони йўқлар кўпроқ ўқишга, ўрганишга, ёд олишга, Қуръон тиловатини тинглашга, таровеҳ намозларида иштирок этиб, қориларнинг тиловатига сомеъ бўлишга – ҳуллас, ушбу муқаддас китобимизнинг савобидан баҳра олишга ҳаракат қиладиладар.

Рамазон ойининг асосий фасли, ҳақиқий баракоти – бу ойдаги рўза ибодатининг мўмин-мусулмонларга фарз бўлишидадир. Бу ибодат икки дунёнинг бахтига, саодатига сабаб бўладиган ибодат бўлганлигидан, рўза тутиш фарз бўлган ҳар бир мўмину мўмина анна шу ибодатни ихлос билан, савоб умидида, охирагача шафоатчи бўлиши умидида тутдиладар ва рўза асносида фақат озикланиш, ичимлик ичишдан тийилиб қолмасдан, балки ёмон ҳуқуқлардан ҳам тийилиш, кўзларини ҳаромга тикишдан тийиш, тилларида ношаръий гапларни гапиришдан тийилиш ва барча ёмонликлардан тийилиш билан ўтказиладар. Буларнинг барчаси мўл-қўл савобдан, ажрдан иборат бўлиш билан бирга рўза тутган шахснинг ўзига, оиласига, қавму қариндошига ва бутун инсониятга манфаат келтирувчи бир ибодатдир. Ана шу эътибордан мўмин мусулмонлар бу ибодатни алоҳида қадрлайдиладар, алоҳида улуглайдиладар ва унга алоҳида аҳамият билан ёндашадиладар. Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло кириб келаётган Рамазон ойининг рўзасини анна шундай ихлос билан тутишимизни, унинг савобидан тўлалигича баҳраманд бўлишимизни насибу рўз қилган бўлсин. Бу ойни Қуръон ойи қилиб ўтказишимизда, бу ойда Қуръони қаримни хатм қилишимизга, унинг маноларини яхшироқ ўрганишимизга, илоҳий таълимотларига яхшироқ амал қилишимизга

Аллоҳ таолонинг Ўзи ёрдамчи бўлсин.

Мен шу муносабат билан бу йил биринчи марта рўза тутадиган азизларимизни алоҳида қутламоқчиман, уларни бу улкан бахтга сазовор бўлишлари билан алоҳида табрикламоқчиман.

Дарқиқат, рўза тутиш улкан бахтдир, буюк саодатдир. Буни рўза тутганлар, рўзасини тўғри тутганлар, рўзанинг ҳикматини англаб етганлар тўлиқ тушунадиладар. Ҳақиқатан, дунёда бундан гўзалроқ, бундан фойдалироқ, бундан манфаатлироқ бахтни топиш кийиндир. Анна шу эътибордан илк бор рўза тутишни бошлаётган азизларимиз алоҳида табриқларимизни – рўза тутиш табриги, бахт табриги, саодат табриги, баракор ва раҳмат табригини қабул қилсинлар.

Рамазон ойи раҳм-шафқат ойи ҳамдир. Бу ойда мўмин-мусулмонлар бир-бирларига раҳм-шафқат кўрсатадиладар, ҳожатмандларнинг ҳожатини чиқаришда доим бирга бўладиладар. Меҳр-муҳаббатга муҳтож кишиларимизга алоҳида меҳр, алоҳида муҳаббат билан муносабатда бўладиладар, бева-бечораларни ҳолларидан хабар оладиладар, уларнинг кўнглиларини кўтарадиладар.

Рамазон ойи хайр-эҳсон ойи ҳамдир. Мўмин-мусулмонлар Рамазонда қилинган ҳар бир солиҳ амалнинг, хусусан, хайр-эҳсоннинг ажр-савоби кўпайтириб берилишини яхши биладиладар. Шунинг учун бу ойда доимо хайр-эҳсонни кўпайтириш пайида бўладиладар. Зотан, Расули ақрам Муҳаммад Мустафо соллаллоҳу алайҳи васаллам ўзлари саҳийларнинг саҳийси бўлишлари билан бирга, Рамазон ойда саховатлари шамолдек бўлиб кетишлари ривоятда келган. Биз мўмин-мусулмонлар ҳам севиқли пайғамбаримиз Муҳаммад Мустафо соллаллоҳу алайҳи васалламдан ўрнак олиб, бу ойда саҳийлик намуналарини кўрсатиб, кишиларга хайр-эҳсон қилиш, кам таъминланганларга моддий ёрдам бериш, саҳарликларда, ифторликларда уларга таом бериш, егулик-ичкиликлар билан таъминлаш каби ишларни ўта савобли ишлар деб билишга одатланганмиз.

Хулоса қилиб айтиладиган бўлсак, Рамазон ойи хайр ойи, барака ойи, яхшилик ойи, меҳр-муҳаббат ойи, биродарлик ойдир. Бу ойнинг улуглигидан Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло шу ой давомида жаннат эшикларини кенг очиб қўйгандур. Бу билан бандаларига яхшилик қилиш ила жаннатга кириб қолиш имкониятини яратиб бергандир. Шу ойнинг баракотидан Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло дўзах эшикларининг барчасини ёпиб қўйгандир. Бу ойнинг шарофати билан, Аллоҳ таоло бандаларининг дўзахга киришга сабаб бўлган амаллардан четда бўлишини истаганидан шундай қилгандур. Аллоҳ таоло айни ушбу ойнинг шарофатидан ўзбошимча шайтонларни кишанлаб қўйган бўлади. Мўмин-мусулмонлар манна шу ҳақиқатларни яхши тушунишлари, бунинг аҳамиятини яхши билишлари лозим. Мўминлар ушбу қулай фурсатдан фойдаланиб, тавба қилиб, ибодат қилиб, Аллоҳга қурбат ҳосил қилиш, Аллоҳнинг розилигини топиш, очиқ турган жаннат эшикларидан кириб олиш, ёпиқ турган дўзах эшикларидан узоклашиб олиш, кишанланган шайтонларга йилнинг бошқа ойларида ҳам малай бўлмаслик, уларнинг айтганини қилмаслик, яқинига йўламаслик фурсатини айнан Рамазони шарифда топадиладар. Мана шу эътибордан барча диндош азизларимизга бу қулай фурсатдан тўлароқ фойдаланиш, унинг хайр-баракотидан кўпроқ олиб қолиш, ажр-савобдан кўпроқ жамлаб олиб, охирагача захира тайёрлаш фурсати келганини яна бир бор таъкидлаб айтаемиз. Аллоҳ таоло барчамизга мана шу қулай бир фурсатдан фойдаланиб қолишни насиб қилсин, деб дуолар қиламиз.

Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло кириб келаётган Рамазон ойини Ватанимизга, халқимизга, элимизга, юртимизга муборак ой бўлишини, осойишталик ойи бўлишини насиб этсин, хайр-барака, дўстлик, биродарлик ойи бўлишини насиб этсин. Бу ойнинг ибодатини шараф билан адо этишимизда Аллоҳ субҳанаҳу ва таолонинг Ўзи ёрдамчи бўлсин.

Яна бир бор барчаларингизни буюк Рамазон ойининг кириб келиши билан чин қалбдан табриқлайман.

Аллоҳ таоло бу ойда қиладиган ибодатларимизнинг барчасини хусни қабул айлаб, ажр-савобини кўпайтириб беришини тилаб қоламан.

Ва ахиру даъвауна аниҳамдулиллаҳи Роббил ʼаламийн!

Ассаламу алайкум ва роҳматуллоҳи ва барокатуҳу!

“Сизларга ким хаёт берди?”

Аллоҳ таоло бундай дейди: “(Эй Мухаммад):

Сен: «Сизларни осмонлару ерда ким ризклантиради? Ёки қулоқ ва кўзларингизнинг эгаси ким, тирикни ўликдан, ўликни тирикдан ким чиқаради? Ишнинг тадбирини ким қилади?», денг. Улар, албатта: «Аллоҳ», дерлар. «Такво қилмайсизларми?» денг» (Юнус, 31)

Аввалда ҳам бир неча бор такрорланганидек, араб мушриклари Аллоҳнинг борлигини инкор этмас эдилар. Улар Аллоҳнинг шериги бор, деган ақидалари билан йўлдан озган эдилар. Улар Аллоҳ тўғрисида нотўғри тасаввурда эдилар. Чунки улар эътиқодда У зот ҳақидаги илоҳий таълимотларга эмас, ўз тушунчаларига суянишарди. Холбуки, инсон тушунчаси комил эмас, ўзгариб туради. Шу боисдан ҳам араб мушриклари қўллари билан ясаб олган буту санамларни кичик худо санаб, уларга ибодат қилишар ва булар қатта Худо ҳузурида бизга шафоатчи бўлади, деб ишонишар эди. Ўтган оятда уларнинг бу эътиқодлари бузук экани баён қилинди, энди ҳушларини жойига келтиришга, ўйлаб кўришга чақирилади; хатоларини тўғрилашга уринилади. Эй мушриклар, айтингларчи?! **«Сизларни осмонлару ерда ким ризклантиради?»** Оддий, аммо тадаббурга чорловчи савол. Инсон ҳаёти давомида Аллоҳ берган ризқ билан тирик. Бусиз у яшай олмасди. У ризқнинг келиб чиқишига, ризққа айланиш жараёнига бир разм солсин. Буларнинг ҳеч бирини ўзи ҳам, бошқа бирор зот ҳам қила олмаслигига аниқ ишониб етади. Оч қолган одам бир бурда нон тутган шахсга етти эгилиб таъзим қилади. Умр бўйи уни мадҳ этиб юради. Аслини олганда, ўша шахс Аллоҳ берган ризқнинг бир бўлагини оч қолган кишига етказди, холос. Ўзи уни йўқдан бор қилмайди. Шундай бўлса ҳам, бир парча нонни олган шахс берган шахсдан чексиз миннатдор бўлади, мактовлар айтиб, умр бўйи эсдан чиқармай юради. Холбуки, ҳақиқий шукрни Аллоҳга қилиши керак эди. Чунки ҳақиқий ризқ берувчи Аллоҳдир. У фақат оч қолгандагина эмас, балки ҳар вақт, ҳар қандай ризқни ато этгувчидир. Шу боис, инсон умрини доимо ризқ етказиб тургувчи Зотга шукр қилиб ўтказиши керак. Шукр эса, Унга иймон келтириш ва ибодат қилиш билан бўлади. Афсуски, кўплар араб мушрикларига ўхшаб, бу ҳақиқатни унутиб қўяди. Аммо ушбу оятдаги: **«Сизларни осмонлару ерда ким ризклантиради?»** деган савол ҳамманинг кўзини очиши керак. Ундан кейин яна бир шунга ўхшаш-кўзни очувчи, ақлни ростловчи савол келади. Эй мушриклар, айтингларчи?!: **«Қулоқ ва кўзларингизнинг эгаси ким?»** Ўзингизми ёки бут-санамларингизми? Ундан ҳам бошқа нарсалар бўлса, айтаверинг!

Қулоқ ва кўз инсонга берилган энг буюк неъматлардандир. Бу неъматларнинг қадрини эслатиб туриш учун Аллоҳ таоло баъзи бандаларини эшитиш неъматидан, баъзиларини кўриш неъматидан маҳрум қилиб қўяди. Ана ўшаларга ҳеч ким на эшитиш қобилиятини ва на кўриш қобилиятини бера олмайди. Бу борада мактаниб, оламни бузаётган инсоннинг қилган иши бор-йўғи кейинчалик пайдо бўлган баъзи ҳолатларни тузатиш йўли билан эшитиш ёки кўришни бир оз яхшилашга сабаб бўлди, холос. Буни ҳам Аллоҳ берган ақл ва билимни ишга солиб, амалга оширади.

Лекин дунё олимларининг ҳаммаси тўпланиб, ҳозиргача битта қулоқ ёки кўз ясай олганлари йўқ. Ясай олмайдилар ҳам. Аммо эшитиш ёки кўришни яхшилайдиган фалон асбобни яратдик, деб мактанишлари оламни олади, ўша асбобларнинг баҳоси ҳам оз эмас. Аммо дунёдаги барча махлуқотларга инъом этилган эшитиш ва кўришнинг ҳақиқий эгаси кимлигини бир тафаккур қилиб кўрсалар, Аллоҳдан ўзга ҳеч ким эмаслигини англаб етадилар.

Эй мушриклар, айтингларчи: **«Тирикни ўликдан, ўликни тирикдан ким чиқаради?»**

Ушбу ояти карималар нозил бўлаётган даврдаги одамлар тушунчаси бўйича, ўсиб-ҳаракатланиб турган нарсалар тирик, ҳаракатсиз, ўсмай турган нарсалар ўлик ҳисобланар эди. Ана шу тасаввурга биноан қадимги тафсиричиларимиз «ўликдан тирикни чиқариш»га тухумдан қушни, уруғдан ўсимликни, данакдан дарахтни чиқаришни ва шунга ўхшаш ҳолатларни мисол қилиб келтирганлар. Дарҳақиқат, тухум жонсиз нарса, аммо ундан мукамал бир қуш пайдо бўлади. Хўш, буни ким чиқаради? Уруғ ҳам жонсиз бир модда, аммо ерга сочилса, маълум вақтдан сўнг ўсимлик униб чиқади. Данак ҳам жонсиз ва қаттиқ қобиқ билан ўралган, лекин ундан ҳам дарахт ўсиб чиқади. Ёки, аксинча, ҳамма ҳайвонлар тирик бола туғади, қушлар эса, жонсиз тухумни. Ўсиб этилган ўсимликдан жонсиз уруғ чиқади. Буларнинг ҳаммасини ким қилмоқда? Албатта, Аллоҳ!

Ҳозирда илм тараккий этиб, тухум, уруғ ва данакда ҳаёт борлиги аниқланди. Яъни, уларда нав ёки зотнинг асли бўлади. Маълум бир таъсир этувчи омиллар туфайли улар ҳаракатланиб, қушга, ўсимликка ёки дарахтга айланади. Бу кашфиётдан кейин худосизлар Худонинг йўқлигига далил топдик, деб қувондилар. Ҳар тарафга аййуханнос солдилар. Лекин бир оз вақт ўтгандан сўнг яна жимиб қолдилар. Чунки аллома Ваҳидуддинхонга ўхшаш мўмин уламолар кофирларни чуқурроқ ўйлашга тақлиф этишди. Хўп, тухумда ҳаёт бор экан, маълум бир омил таъсир қилса, қушга айланар экан, ўша қобилиятни тухумнинг ичига ким жойлаб қўйди? Қушнинг тумшуғи, суяги, ичаги ва бошқа аъзолари тухумнинг қаерида эди? Уларни ким бу ҳолга келтирди?

Буларни ҳам қўйиб, бошқа бир мисол олайлик, дейди мусулмон уламолар. Овқат оловда пиширилганида ундаги ҳамма моддалар, ҳатто микроблар ҳам ўлади. Аммо шу ўлик таом истеъмол қилинса, у инсон ҳаётининг асоси бўлмиш қонга айланади. Хўш, буни ким қилади? Албатта, Аллоҳ!

Эй мушриклар, айтингларчи: **«Ишнинг тадбирини ким қилади?»**

Борлиқдаги, коинотдаги, ер юзидаги ҳамма мавжудот маълум бир қоида, тартиб асосида ҳаракатланади. Уларни бу ҳолда ким тадбирини қилиб турибди? Ёки бутун борлиқ ўзидан ўзи шунчалар дақиқлик билан ҳаракат қилмоқдами? Эҳтимол, бирорта иймонсиз кашфиётчи бошқариб тургандир? Йўқ, ҳаммасининг тадбирини Аллоҳ таоло қилиб турибди.

Тафсири Ҳилол, 3-жилд, 29-30-бетлар

РАСУЛУЛЛОҲ

соллаллоҳу алайҳи васаллам

ВАСИЯТЛАРИ

Абу Хурайра розияллоху анхундан ривоят қилинган ҳадисда бундай дейилади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Сизларни нимадан қайтарган бўлсам, ундан четда бўлинглар. Сизларга нимани амр қилган бўлсам, ундан қудратингиз етганини қилинг. Албатта, сизлардан олдингиларни саволларининг кўплиги ва пайғамбарларига хилоф қилишлари ҳалок қилгандир», дедилар».

Ушбу ҳадиси шарифда Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам ўз зоти шарифларидан содир бўлган наҳйи ва амрларга сиз билан биз—У кишининг умматлари қандок муносабатда бўлишимиз лозимлигини баён қилмоқдалар. Ҳадиснинг иккинчи қисмида эса, бу ишга нотўғри муносабатда бўлиш ҳалокатга олиб келишини айтиб огоҳлантирмоқдалар.

«Сизларни нимадан қайтарган бўлсам, ундан четда бўлинглар», дейдилар Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам ҳадис бошида. Демак, Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам бизларни нимадан қайтарган бўлсалар, биз ҳеч гап-сўзсиз дарҳол ўша нарсадан четда бўлишимиз, у насага умуман яқинлашмаслигимиз керак бўлади. Ўзибор берайлик: Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Ундан четда бўлинглар», демоқдалар, «Ундан қайтинглар, уни қилманглар», деганлари йўқ. Четда бўлиш қайтиш ва қилмасликдан кўра кучлироқ ишдир. Бир нарсани қилмаслик ёки ундан қайтиш унинг яқинига бормаслик ёки атрофида юрмасликни ифода қилмайди. Четда бўлиш эса, умуман яқин йўламасликни билдиради. Шунинг учун шариатимизда бирор нарсадан қайтарилган бўлса, ўша нарсанинг сабабчилари ва атрофидаги нарсаларидан ҳам қайтарилган бўлади.

Мисол учун, ароқ ҳаром қилинган, унга тегишли ҳамма нарса, яъни, уни тайёрлаш, олиб келиш, сотиш, ичганлар билан ўтириш ва бошқалар ҳам ҳаром ҳисобланади.

Шунингдек, зино ҳаром қилиниши билан унга сабаб бўлувчи ва унга тегишли бошқа нарсалар ҳам ҳаром қилинган. Шу сабабли шариат қайтарган нарсалардан узоқда бўлиш жуда муҳимдир.

Ҳадиснинг давомида Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Сизларга нимани амр қилган бўлсам, ундан қудратингиз етганини қилинг», дейдилар.

Ўз-ўзидан маълумки, бундан фарз ва вожиб амаллар мустаснодир. Чунки бу амалларни ҳеч кам-кўтсиз бажаришни Аллоҳ таолонинг Ўзи амр қилгандир. Бундай амалларни кучим, қудратим етганича қиламан, чарчаб қолсам, қолаверади, деб бўлмайди. Мисол учун: «Тўрт вақт намозни ўқийман, бомдодга келганда узр, уйғонишим қийин», дейилмайди.

Фарз ва вожиб амаллардан ташқари, Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам амр қилган ишларни қўлдан келганича қилинаверади. Гапни кўпайтириб, сўраб-суриштириб ўтирилмайди. Мўмин-мусулмон инсоннинг вазифаси—ўз Пайғамбари Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васалламнинг Суннатларини маҳкам ушлаш. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам ҳадис давомида қуйидагиларни таъкидламоқдалар:

«Албатта, сизлардан олдингиларни саволларининг кўплиги ва пайғамбарларига хилоф қилишлари ҳалок қилгандир», дедилар».

Мусулмонлардан олдин ўтган кўпгина умматлар буйруқ ва қайтарикларни эшитгандан сўнг индамай амал қилиб кетавермай, саволларни кўпайтириб юборганлари учун ҳалок бўлганлар. Шунингдек, ўз пайғамбарларига хилоф қилганлари учун ҳалок бўлишган. Мусулмонлар ҳам ўшаларга ўхшаб, ҳалок бўлмайлик, дейишса, Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васалламнинг амр ва наҳйларига сўзсиз амал қилсинлар, саволни кўпайтирмасинлар. У зот соллаллоҳу алайҳи васаллам қайтарган нарсадан четда бўлсинлар, у зотнинг фарз ва вожибдан бошқа амрларига имконлари борица амал қилсинлар, асло Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васалламга хилоф қилмасинлар.

Ушбу ҳадисдан олинадиган фойдалар:

1. Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васаллам қайтарган нарсалардан четда бўлиш.
2. Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васалламнинг амрларига имкон борица амал қилиш (Фарз ва вожиблар бундан мустасно).
3. Шариат амрларини иккиланмай амалга ошириш.
4. Беҳуда саволларни кўпайтирмаслик.
5. Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васалламга ҳеч қандай хилоф қилмаслик.
6. Ўтган умматларнинг ҳалок бўлишига сабаб бўлган ишларни қилмаслик.

Мусулмонлар бу ҳадиси шариф ҳикматига ҳозир ҳар қачонгидан ҳам муҳтождирлар. Чунки уларнинг аксарияти Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васаллам қайтарган нарсадан қайтмайдиган, у зот соллаллоҳу алайҳи васаллам амр қилган ишларни эса қилмайдиган бўлиб кетишган. Мусулмон номини даъво қилиб юрганлардан баъзилари шариат ҳукмлари тўғрисида турли шак-шабҳали саволларни кўпайтиришдан тўхтамайдилар. Уларнинг Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васалламга хилоф қилишлари кўп. Бу нарсаларнинг ҳаммаси ҳалокатга учраш йўлидир. Ҳалокатга учрамаслик учун тезда ўзимизни ўнглаб олишимиз лозим.

“Ҳадис ва Ҳаёт”, 2-жилд, 62-ҳадис

ИСЛОМДА ФОТОСАНЪАТГА МУНОСАБАТ

САВОЛИНГИЗГА ЖАВОБ БЕРАМИЗ

Мухтарам журнал мутасаддилари, кўндан бўён мени бир савол ўйлантиради. Баъзилар фотосуратга тушиши динимизда тақиқланган, дейишади. Ахир ҳозирги пайтда ҳаётимизни фотосиз тасаввур қилиб ҳам бўлмайди-ку! Шу ҳақда ишонарли маълумот берсанглар.

Камоли эҳтиром билан, Ойгул, Тошкент шаҳри.

Насронийликда жонли мавжудотларни фотосуратга олиш масаласига анча мойиллик билан қаралади: Патриарх ва Папа фотосуратлари ҳамма жойда сотилади, ҳатто насронийлар чўқинадиган иконалар ҳам фототасвир ёрдамида ишланаяпти. Ҳиндикийлик ва буддавийлик ҳам фотосурат олишга ҳеч қандай тўсиқ қўймайди.

Аммо самовий динлардан иккитасида, яъни яҳудийлик ва Исломда жонли мавжудотлар расмини чизишга ҳам, фотосуратга олишга ҳам қаттиқ турилади. Мусонинг (алайҳиссалом) иккинчи ўғитида: “Ҳеч нарсанинг тасвирини туширма!” дейилган. Абдуллоҳ ибн Масъуддан (розийаллоху анху) ривоят қилинган ҳадисда: “Аллоҳнинг элчиси: “Сурат чизувчилар қиёмат куни энг оғир азобга гирифтор қилинади”, деганларини эшитдим”, дейилган (Имом Бухорий ва Муслим). Абдуллоҳ ибн Умардан (розийаллоху анху) ривоят қилинган ҳадисда эса: “Сурат чизганлар қиёмат куни қаттиқ азобга учрайди ва уларга: “Энди чизганларингизга жон киритиб беринглар”, дейилади”, деб келган (Имом Бухорий ва Муслим). Исломда жонсиз нарсалар: иншоот, дарахт, тоғу тошлар расмини чизишга, ҳаттотлик санъатига ҳеч қандай монеълик йўқ.

Аммо замонлар ўтиши билан одамларни фотосуратга тушириш иши жамиятда маълум эҳтиёжга айланди. Паспорт, гувоҳнома каби турли ҳужжатларни, Ислом дини тарихига ва бугунига оид китоб, албум, газет-журнал каби нашрларни фотосуратсиз тасаввур қилиш қийин бўлиб қолди.

Агар фотография бўлмаганида ўн тўққизинчи асрда Масжидул Ҳаромнинг қай кўринишда эканини билолмаган бўлардик. Чунки икки аср олдин Исломда жонли нарсалар суратини чизишга мутлақо рухсат берилмагани ҳолда фотосуратга туширишга ижозат бўлган экан. Масжиднинг ўшандаги кўринишини суратга туширган мусулмон фоточиси дин равнақи ва тарғиби учун қанчалар катта иш қилиб қўйганини ўйламаган ҳам бўлса керак. Чунки Макка ва Мадинага одатда мусулмон бўлмаганлар киритилмайди, шунинг учун дунё аҳолисининг қолган қисми Аллоҳнинг уйи билан фақат фоточи олган суратлар орқали танишди ва кейинчалик бу қизиқиш бошқа диндан Исломга ўтган кўпчилик кишиларни Каъбатуллоҳга чорлаб келди. Умрида ҳаж ёки умрага бормаган киши Масжидул Ҳаром ёки пайғамбаримиз масжидлари тасвирини кўргиси келди, дейлик. Агар унга бирорта ҳам намозхони бўлмаган, бўм-бўш, ҳувиллаган масжид сурати кўрсатилганида Исломнинг икки улуғ масжиди ҳақидаги тасаввурлар қай аҳволда бўлар эди? 1941 йилда олинган бир суратда сел туфайли бутунлай сув ичида қолган ва фақат Каъбагина сув устида кўриниб

турган Масжидул Ҳаром сурати ҳам эътиборга лойиқ. Буларнинг ҳаммаси кейинги асрларда Ислом оламида фотография масаласига бўлган қарашлар ўзгарганини кўрсатади.

Бунинг устига фотосурат ҳақидаги илк ғоялар ўн биринчи асрда яшаб ўтган улуғ араб олими, Ғарба Ал-Хазен деб ном олган Ҳасан ибн Ҳайсам ал-Басрийга тегишли. У “Ал-Азҳар” дорилфунунида узоқ вақт оптика, “тасвир камераси” ва линзалар билан тажриба ўтказиб, етти жилдли “Китабул Маназир” асарини ёзди. Бу асар кейинчалик юнон тилига таржима қилинди ва шу тариқа Ибн Ҳайсам оптика фанига асос солди. Ана шу кашфиётлари учун олим “Исломдаги фотография отаси” номини олди.

Ҳозирги даврда Ислом олимлари фотосуратга олиш масаласини ҳар томонлама ўрганиб, бу мавзунинг юқорида тилга олинган ҳадисларга боғлиқ эмаслигини аниқлашди. Миср муфтийларидан бири, йигирманчи асрнинг йирик олимларидан шайх Муҳаммад Бухайт фотосуратга олишга ижозат ҳақида фатво берди. Замонамизнинг яна бир улуғ олими Юсуф Қарзовий бундай ёзади: “Унинг (Муҳаммад Бухайтнинг) фикрича, фотография аслида ҳадисда келтирилган “яратиш, ижод қилиш” маҳсули эмас, балки воқеликнинг ойнадаги тасвиридир. Худди шунинг учун Форс кўрфази араблари фотографияни “тасвир” дейишади. Демак, ойнадаги тасвир ҳисобланган фотография ҳайкалтарошлар ва рассомлар бажарган иш сирасига кирмайди. Муҳаммад Бухайт фатвосига жуда кўп олимлар рози бўлишди”.

Канадалик яна бир йирик Ислом олими, Торонто Ислом институти муаллими шайх Аҳмад Кутти бундай дейди: “Фотография бирор воқеа ёки шахс ҳақида хотира қолдирувчи мулоқот воситасидир. Агар ҳаром ҳисобланган ширк аралашмаса, суратга олиш жоиз”. Унинг ёзишича, кечагина жума хутбаларида фотога олишни тўла тақиқлаган имомларнинг ўзлари бугун китоб ва газеталарда фотосуратлардан бемалол фойдаланишяпти, ўзларининг видеоёзувларини маъруза ва суҳбатларда намойиш қилишяпти.

Ислом уламолари бир масаладагина яқдил фикрдалар: фотосуратга олиш кимнингдир зарарига ишлатилмаслиги, унда гуноҳ ишлар ва бузукликлар кўрсатилмаслиги, ҳар бир кунини, ҳар бир ҳолатини тарихга муҳрлашга уринаётган айрим кишилар каби бўлар-бўлмасга, эҳтиёждан ташқари суратга тушилавермаслиги зарур. Чунки бу иш ҳам исрофга киради, исроф эса динимизда қаттиқ қораланган.

(Интернетнинг “Ас-Салам” сайтидан).

САРВАРИ ОЛАМНИ

нечун севамиз?

Биз, мусулмонлар суюмли Пайгамбаримиз Муҳаммад мустафо соллаллоху алайҳи ва салламини ҳаддан ортиқ яхши кўраимиз. У зотни ҳаммадан ҳам кўпроқ севишга буюрилганмиз. Бу Аллоҳ таолонинг мўминларга амри! Чунки у зот бутун оламларга раҳмат ўларок юборилганлар. Аллоҳ таоло айтади: “Биз сизни оламларга фақат раҳмат қилиб юбордик” (Анбиё, 107). Мўминлар Фаҳри коинотни (соллаллоху алайҳи ва саллам) ҳатто ўзларию яқинларидан ҳам яхши кўришади. Чунки Қуръони карим шунга буюради: “Пайгамбар мўминлар учун ўзларидан кўра ҳаққидир. Унинг аёллари эса уларнинг оналаридир” (Аҳзоб, 6). Бу зотни яна шунинг учун яхши кўраимизки, Сарвари оламда инсонлар учун гўзал намуна бордир. Аллоҳ таоло бундай дейди: “Сизлар учун, Аллоҳдан ва охират кунидан умдворлар учун ва Аллоҳни кўп зикр қилганлар учун Расулulloҳда гўзал ўрнак бор эди” (Аҳзоб, 21). Пайгамбаримиз Муҳаммад алайҳиссаломни яна ниҳоятда чиroyли хулқ соҳиби бўлганлари учун севамиз. Бунинг хабари ҳам Қурхонда келган: “Албатта сиз чиroyли хулқ узрасиз” (Қалам, 4).

Пайгамбар алайҳиссаломни ҳаммадан ортиқ кўришимизнинг яна бир боиси бор. У зот бутун инсониятга пайгамбар ўларок юборилган энг охириги элчидирлар. У зот бутун пайгамбарликлари даврида уммат қайғуси билан яшадилар, умматни ҳақ йўлга бошладилар. Ҳатто жонлари чиқаётганда ҳам умматларини ўйладилар. Ривоят қилинадики, “Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам ўлим онларида Жаброил алайҳиссаломдан: “Мендан сўнг умматимнинг аҳволи нима бўлади?” деб сўрадилар. Шунда Аллоҳ таоло Жаброил алайҳиссаломга ваҳий этди: Ҳабибимга хушхабар бер, уммати ичида уни уялтирмайман. Ҳашр кунидан у қабрдан энг олдин чиқадиғанлардан бўлади ва Маҳшаргоҳда тўпланғанларнинг саййиди қилинади. То унинг уммати қирмағунича бошқа умматларга жаннатга кириш ҳаромдир”. “Ана энди кўзим қувончга тўлди” дедилар Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам” (Имом Табароний ривояти).

Шунинг учун Аллоҳ элчисини севиш қомил иймон рамзига айланди. Анас ибн Моликдан (розияллоху анху) ривоят қилинади. Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Банда наздида мен унинг аҳлидан, молидан, одамларнинг барчасидан афзал бўлмағунимча у қомил мўмин бўла олмайдир», деганлар (Имом Муслим ривояти).

Зухра ибн Маъбуднинг (розияллоху анху) боболаридан ривоят қилинади: «Расулulloҳ (соллаллоху алайҳи ва саллам) бирга эдик. У зот Умар ибн Хаттобнинг қўлларидан тутиб турарди. Умар: «Эй Аллоҳнинг Расули, Аллоҳга қасамки, сиз менга ўзимдан бошқа ҳаммадан сеvimлисиз», деди. Шунда Расули ақрам: «Сизларнинг бирортангизга ўздан ҳам сеvimли бўлмағунимча у мўмин бўлолмайди», дедилар. Ҳазрати Умар: «Эй Аллоҳнинг Расули, Аллоҳга қасамки, энди сиз менга ўзимдан ҳам сеvimлисиз», деди. Расулulloҳ: «Ана энди тўғри бўлди, эй Умар», дедилар» (Имом Аҳмад ривояти).

Яна Анас ибн Моликдан (розияллоху анху) ривоят қилинади: «Расулulloҳ (соллаллоху алайҳи ва саллам) «Уч хислат қимда бўлса, улар сабабли иймон ҳаловатини топади: қимга Аллоҳ ва Унинг Расули бошқалардан кўра суюқли бўлса, қим бир бандани фақат Аллоҳ учун яхши кўрса ва қим Аллоҳ уни қуфрдан қутқариб олганидан кейин яна ўша қуфрга қайтишни худди дўзахга ташлашини ёмон кўрганидек ёмон кўрса», деганлар (Имом Бухорий ва Муслим ривояти).

У зотдан кейин Набийнинг қабрларини зиёрат қилиш суннатга айланди. Шунинг учун дунёнинг турли бурчларидан ҳаж ва умра ниятида Пайгамбар шаҳри Мадинаи мунавварага келишганда у зотга салом ва саловотларини етказишади. Хотибдан (розияллоху анху) ривоят қилинади. Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Қим мени вафотимдан кейин зиёрат қилса, гўё ҳаётлигимда мени зиёрат қилган қабидир. Қим икки Ҳарамнинг бирида вафот этса, қиёмат куни омонда бўлғанлар қаторида тирилади», деганлар (Имом Байҳақий ривояти).

Аллоҳнинг Элчисини қандай ва қанчалик севишни бизга содик саҳобалар, солиҳ салафлар кўрсатиб, ўргатиб кетишган. Анас ибн Моликдан (розияллоху анху) ривоят қилинади: «Собит ибн Қайс ибн Шаммос банд овозли киши эди. «Эй иймон келтирганлар, овозингизни Пайгамбар овозидан баландлатманг...»

(Ҳужурот, 2) ояти тушганида у киши: «Овозини Пайгамбарга кўтарган одам менман, дўзах аҳлидан бўлган ҳам менман, қилган амалим ҳабата (бекор) бўлди», деб аҳли-аёли ичида хафа-махзун бўлиб ўтириб қолди. Иттифоқо, шу пайтда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам уни ахтариб қолдилар. Одамлар унинг олдига бориб: «Сени Пайгамбар алайҳиссалом қидирияттилар, сенга нима бўлди?» дейишди. Шунда у киши: «Овозини Пайгамбар овозидан кўтарган менман, у кишига дағал сўз айтган ҳам менман, амалим ҳабата бўлди, мен дўзах аҳлиданман», деди. Одамлар Пайгамбар алайҳиссаломга бу хабарни етказишди. Шунда у зоти бобаракот: «Йўқ, у жаннат аҳлидандир», дедилар» (Имом Аҳмад ривояти).

Машхур саҳобалардан Вайсул Қараний (розияллоху анху) Ухуд жангида Расулulloҳнинг (соллаллоху алайҳи ва саллам) битта тишлари сингани хабари келганида у зотнинг қайси тишлари синганини билолмагани учун барини ўздан бирданига бегона қилди. Барча тишларини олдириб ташлаб, Пайгамбарга яқин бўлиш завқидан шодланди.

Бани Динор қабиласидан бир аёлни Ухуд жангида эри, укаси ва отаси шаҳид бўлди. Учга яқин кишининг вафот этганини эшитган аёл: “Менга Расулulloҳни кўрсатинг; у кишини бир кўрай” деди. Пайгамбарни кўрганидан кейин: “Эй Аллоҳнинг элчиси, сиз соғ-саломат экансиз, менга қолган фалокатлар арзимасдир”, деди.

Ишк базмлари султони Волида Султон “Муҳаббатдан Муҳаммад бўлди ҳосил, Муҳаммадсиз муҳаббатдан не ҳосил”, дея руҳ озигининг фақат Пайгамбарга (алайҳиссалом) нисбатан бўлган муҳаббат эканини гўзал бир тарзда ифодалаган эди.

Имом Молик (рахимахуллох) дунё ишларининг ҳаммасида охиразмон Пайгамбарига (алайҳиссалом) тақлид қилиш ишқиде яшаб ўтган эди. Бу мазҳаббоши олим Набий алайҳиссаломнинг муборак қадамлари теккан Мадинаи мунавварада бирор марта ҳам отда ёки туяда юрмади. Равзада имомлик қилганида доимо паст овозда гапирар эди. Ҳатто ўша пайтдаги халифа Абу Жаъфар Мансурдан ҳам Пайгамбар шаҳрида овозини баланд қилмаслиқни талаб этган эди.

“Пайгамбар ёшидан кейин менга бу тупроқ устида юриш ҳаромдир” деган буюк ишк қаҳрамони Хожа Аҳмад Яссавий олтимиш учдан кейин Набий алайҳиссалом билан бир хил ҳаёт тарзини танлади ва шу йўлда абадийлашди. У яшаган тупроқлар Фаҳри коинотга муҳаббат рамзи ўларок “Ҳазрати Туркистон” дея улуғланди.

Туркий ҳукмдорлардан султон Маҳмуд Ғазнавий дини қомиллиги, Пайгамбар алайҳиссалом суннатларига уйғун яшагани, адолатпешалиги билан машхур эди. Унинг бир вазири бўлиб, вазирнинг Муҳаммад исми ўғли султонга қотиблик қиларди. Бир куни Маҳмуд Ғазнавий қотибини исми билан эмас, «Эй вазирнинг ўғли!» деб чақирди. Бу ҳолдан қотиб сергақланди. Бирор янгилиш иш қилиб, подшоҳни ранжитиб қўйдимми, деб ўйлади. Бўлган воқеани отасига айтиб, маслаҳат сўради. Вазир ҳам минг андишада жавоб излаб ҳукмдорга мурожаат қилди. Шунда Маҳмуд Ғазнавий: “Ташвишланманг; эй вазир, ҳамиша ўғлингизнинг исмини айтиб чақирганимда таҳоратли бўлардим. Бу сафар таҳоратим йўқ эди. Шунинг учун таҳоратсиз ҳолда уни Муҳаммад, деб чақириндан, Пайгамбаримиз муборак исмларини тилга олишдан кўрдим”, деб жавоб қилди.

Улуғларимиз, салафларимиз Сарвари оламини шунчалик қаттиқ севишган, ҳар ишда у зотга эргашилган. Аллоҳ Элчисига бизларнинг муҳаббатимиз нимада аён бўлади? У зотнинг номлари зикр этилганида у зотга, аҳли байтлари ва содик саҳобаларига саловоту саломлар йўллашимиз, бутун Ислому тарихини ўзида мужассам қилган сийратларини кенг ўрганишимиз, Суннатларига илоҳи борича пухта амал қилишимиз, у зотнинг умматларига хос ҳаёт тарзи ва ахлоқ қоидаларига мос ҳаёт кечиришимиз, хулласи Муҳаммад (алайҳиссалом) уммати деган шарафли номга муносиб иш туттишимиз керак. Шунда Фаҳри коинотни чинакамига севган бўламиз.

Одилхон ЮНУСХОН ўғли.

Ҳазрати Билолнинг азони

Абу Абдуллоҳ Билол ибн Рабоҳ ал-Ҳабаший (розийаллоху анху) Пайгамбаримизнинг (алайҳиссалом) улуғ саҳобаларидан. Маккага яқин жойда таваллуд топган, туғилишдан қул бўлган эди. Хўжайинининг қаттиқ қийноқ ва хўрлашларига қарамай, «Аҳад, Аҳад» (Аллоҳ бирдир) деяверган иродали ҳабаший қулни Ҳазрати Абу Бакр Сиддиқ озод қилганлар. Ҳазрати Билол Абу Бакр Сиддиқдан кейин иккинчи бўлиб иймон келтирди. Озод этилганидан сўнг бутун ҳаётини Исломга бағишлади. Барча газотларда Расулulloҳ (с.а.в.) билан ёнма-ён бўлди, у зотни ҳимоя қилди. Пайгамбаримиз бу кишига қаттиқ ишонганларидан мусулмонлар ҳазинасига (Байтулмол) амборчи қилиб тайинлаганлар. Ҳазрати Билол биринчи Илом муаззини ҳамдир. Ҳижратнинг биринчи йилларида Пайгамбар алайҳиссалом намозхонларни бир жойга жамлаш учун илк азон айтишини Ҳазрати Билолга юкладилар ва у киши Расули акрам вафотларига қадар бу вазифани ихлос билан бажардилар. Набий вафотларидан кейин Ҳазрати Билол Шомга кетиб қолди ва умри охиригача фақирона ҳаёт кечирди. Пайгамбаримиз томонларидан жаннат мўъжаси билан шарафланган зотлардан. Ҳазрати Умар даврларида, ҳижрий 20 (милодий 642) йили Шомда вафот этди, қабри Дамашқ шаҳрида.

Ҳазрати Умарнинг (розийаллоху анху) бир ажойиб гапи бор: “Абу Бакр саййидимиз ва саййидимизни озод қилган кишидир”. Абу Бакрдай саййид (азиз) инсон озод қилган саййид эса Билол Ҳабаший (розийаллоху анху) эди. Қоп-қора, бўйдор ва озғин, куюк сочли ва туксиз юзли бу киши ўзига билдирилган мақтовлардан хижолат бўлиб: «Асли мен ҳабашийман, кечагина қул эдим, Илом мени хурликка олиб чиқди» дер эди. Ана шу занжи қул кучли иймони, Аллоҳ ва Унинг динига буюк муҳаббати, Пайгамбарига юксак садоқати билан Илом тарихидан абадий жой олди. Ҳозир ҳам мусулмон ўлкаларида ёшгина болакайни тўхтатиб: «Билол ким эди, эй болам?» дейишингиз билан у бурро тилда: «Билол Расулulloҳнинг (алайҳиссалом) муаззинларидир, Аллоҳга иймони кучли инсон эди», деб жавоб беради.

Билол Макка мушрикларидан Умайя ибн Халафнинг қули эди. Бир ховуч хурмо эвазига хўжайинининг туяларини боқарди. Агар Илом келмаганида у бир умрга қул холида бировлар хизматини қилиб, хўрликда, хорликда, зорликдан беному нишон ўлиб кетган бўларди. Аммо Аллоҳ таоло унга бошқача тақдир битган эди...

Умайя ибн Халаф ота-боболари динидан чиқиб, янги динга кирган қулини аёвсиз калтаклар, устига қизиган оғир тошларни бостириб қўяр эди. Уни бу йўлдан қайтариш учун алам ва ғазаб билан унга қайта-қайта ташланарди. Қул эса калтакларга парво қилмас, қийноқларга чидар, оғзидан «Аллоҳу Аҳад, Аҳад... Аҳад» деган сўз тушмас эди. Уни бир неча кун қийнашди, жазирама офтоб тиғида ушлашди, алдаб қўришди, куюк ваъдалар беришди. Аммо хўжайин ва унинг хайбарақаллачилари ғазабини жумбушга келтириб қора қулнинг тилидан «Аҳад... Аҳад...» тушмасди.

Ана шу азобли кунларда қулни Қурайш улуғларидан Абу Бакр Сиддиқ қўриб қолди. Унинг аҳволини кўриб, Умайяга «Раббим Аллоҳ» деган кишини ўлдирасизларми?! Ундан қўра нархидан ошиғига сот-да, уни озод қил!» деб кичкирди. Бу гап чўкаётган одамга нажот қайиғи учрагандай бўлди. Чунки қулини ҳеч бўйсундира олмай, мутақаббир хожа ундан умидини узган, ниҳоятда

кийналиб кетган эди. Бунинг устига савдогар Умайяга кулни ўлдиришдан кўра яхши пулга сотиш фойдалироқ эди.

Кулни Абу Бакрга сотишди, у эса Билолни шу заҳоти озод қилди. Абу Бакр Сиддиқ (розийаллоху анху) Билолни қўлтигидан олиб, хурлик сари етаклаб кетаётганида Умайя унга «Ол уни, Лот ва Уззога қасам, агар уни бир дирҳамга оламан деганингда ҳам сотиб юборган бўлардим», деди. Аламзада хожанинг киноясига Абу Бакр муносиб жавоб қилди: «Агар уни юз дирҳамга сотганингда ҳам тўлардим!».

Расулуллоҳ (соллаллоху алайҳи ва саллам) ва у зотга эргашган мусулмонлар Ясрибга ҳижрат қилиб, у ерда ўрнашганларидан кейин Пайғамбар алайҳиссалом беш вақт намоз учун азонни машруъ (жорий) қилдилар. Ҳар куни беш маҳал ким намозга азон айтади? Уфқ узра кимнинг такбир ва таҳлиллари янграйди? Ана шу бахтга Билол лойиқ қўрилди. Ўн уч йил олдин «Аллоху Аҳад...» дегани учун таҳдид ва азоб-қийноқларга учраган Ҳазрати Билол энди севимли Парвардигори ҳамда Унинг Элчиси номини хавотирсиз қайта-қайта такрорлай олади: «Аллоху акбар... Ашҳаду анла илаҳа илلالлоҳ... Ашҳаду анна Муҳаммадар Расулуллоҳ...»

Аллоҳ таоло иймонда, Пайғамбарига садоқатда тенгсиз Билолга яна бир тухфа тайёрлаб турган эди. Мусулмонларнинг куфр ва ширкка қарши илк жанги – Бадр маъракасида Билол қилич сирмаш шарафига муяссар бўлгани билан бир қаторда ўзини кўп азоблаб-хўрлаган хожасидан интиқом олиш имконига эга бўлди. Умайя бу урушда қатнашмоқчи ҳам эмас эди. Аммо Билол каби ожиз мусулмонларни азоблашга энг кўп гиж-гижлаган Уқба ибн Абу Муойт дўсти Умайяни ғазотга чиқишга ундади. Агар у маломат қилмаганида Умайя жанг майдонига яқин келмаган, аянчли ўлим топмаган бўларди. Жангда Умайя ҳам, Уқба ҳам ҳалок бўлди, Аллоҳ таоло икковининг ҳам собиқ кул Билол қўли билан ўлим топишини ирода қилди.

Орадан кўп ойлар, йиллар ўтди... Ҳазрати Билол жуда кўп воқеа-ҳодисаларга гувоҳ бўлди. У Расулуллоҳнинг (соллаллоху алайҳи ва саллам) муаззам қўшинида Маккани фатҳ қилиш учун кириб борди. Макка қўлга киритилган куни Фаҳри коинот Билолга масжид устига чиқиб азон айтишни буюрдилар: “Ҳақ келгани, ботил кетганидан дарак бериб азон айт!” Муаззам масжид узра мўминлар қалбини яйратувчи, мушриклар дилига қўрқув-вахима солувчи азон овози янграй бошлади: «Аллоҳ буюқдир, Аллоҳ буюқдир...» Билол намозларга азон айтиб, ўзини зулматдан нурга, қуликдан хурликка чиқарган буюк диннинг маросимларини адо этаётганидан, Аллоҳнинг Элчиси билан ёнма-ён яшаётганидан мамнун эди.

Бу орада Ислом шаъни юксалди, бошқа ўлкаларга ёйилди, мусулмонларнинг ҳам мавке-мартабаси ортди. Ўтаётган ҳар бир кун Билолнинг Расулуллоҳ (соллаллоху алайҳи ва саллам) қалбларига яқинлигини шу қалар зиёда қилдики, у зот Билолни «жаннат аҳлидан бўлган

киши» деб тавсифладилар. Лекин у олдингидай камтар, сертавозъ ҳолида қолди, ҳар гапида ўзини «кечагина кул бўлган киши» деб эслатишдан чарчамасди.

Билол каби барча мусулмонларни маҳзун қилиб Пайғамбар алайҳиссалом Рафикул-Аълога рихлат қилдилар. Кейин мусулмонлар ишига Абу Бакр бош бўлди. Билол унинг ҳузурига бориб:

– Эй Набийнинг халифаси, энди менга ижозат беринг, Жанобим вафотларидан кейин бу шаҳарга сиғмай қолдим. Мен Расулуллоҳнинг: «Мўмин амалининг афзали Аллоҳ йўлида жидду-жаҳд қилишидир» деганларини эшитганман, – деди.

– Нима истайсан, эй Билол? – сўрадилар Абу Бакр Сиддиқ.

– То ўлгунимча Аллоҳ йўлида юришни хоҳлайман, – деди Ҳазрати Билол.

– Унда бизга азонни ким айтади? – сўради халифа.

Билол кўзлари жик ёшга тўлиб жавоб қилди:

– Мен Расулуллоҳдан кейин ҳеч кимга азон айтмайман.

– Қолиб бизга азон айтиб тур, эй Билол, – ўтинди халифа.

– Агар мени ўз нафсинг учун озод қилган бўлсанг, сен айтгандай бўлақолсин. Агар Аллоҳ учун озод этган бўлсанг, унда мен ва У Зот ўртасидаги ишга аралашма, – деди Билол.

– Сени Аллоҳ учун озод қилганман, эй Билол, – жавоб қилди Абу Бакр Сиддиқ.

Шундан кейин Билол шаҳардан чиқиб, Шом тарафга кетди. Қолган умрини Ислом сарҳадларида ўрнашиб ўтказди. Аллоҳ ва Унинг Расулига йўлиққунига қадар Аллоҳ ва Пайғамбаримиз яхши кўрадиган амалларда ғайрат кўрсатди. Аммо унинг кучли, ўткир ва бироз ғамнок овози азон айтиб бошқа янграмади. Сабаби шуки, у азон айтarkan: «Ашҳаду анна Муҳаммадар Расулуллоҳ» жумласига келганида хотиралардан кийналиб, овози бўғилиб қолар, калима ва ибораларга қўшилиб кўзларидан ёш жаласи қуйилаверар эди.

Билол ибн Рабоҳ (розийаллоху анху) сўнгги марта Ҳазрати Умар Шомни зиёрат қилган кунлари азон айтди. Мусулмонлар Билолни бир мартагина намозларига азон айтиб беришга кўндириш учун мўминлар амирини восита қилишди. Ҳазрати Умар (розийаллоху анху) Билолни ёнига чорлади. Намоз вақти кирганида ундан азон айтиб беришини илтимос қилди.

Билол мезанага кўтарилди ва азон айтди... У азон чақирар экан, Расулуллоҳни (алайҳиссалом) кўрган саҳобалар ўзларини тутолмай йиғлаб юборишди. Йиғлаганда ҳам олдин ҳеч қачон қўрилмаганидай қаттиқ кўз ёши тўкишди. Энг қаттиқ йиғлаган Ҳазрати Умар бўлди...

*Ҳалид Муҳаммад Халиднинг
«Пайғамбар теварагидаги кишилар» китоби
асосида Аҳмад Муҳаммад тайёрлади.*

МЎҒУЛЛАРНИНГ ИСЛОМ ЎЛКАЛАРИГА БОСҚИНИ

Мовароуннахр

Мовароуннахрда хоразмшоҳлар давлати гуллаб-яшнаган ва қудрати ўсган бир даврда Чингизхон бошчилигидаги кўчманчи мўғул ва турк қабиалари иттифоқи кучайди. У Хитойга ҳужум қилиб, унинг анчагина ерини босиб ҳам олди.

Бу минтақадаги мўғуллар ва турклар ҳеч қандай динга эътиқод қилишмас эди. Уларнинг баъзилари ота-боболари руҳига сиғиниб юришар, айримлари бутга топинар, учинчилари хайвонларни муқаддас санаб, уларга “ибодат” қилишар, қолганлар юлдуз ва сайёралардан мадад сўрашар эди. Ҳаммалари шаман ва афсунгарларга боғланишган бўлиб, озчиликкина насроний, мусулмон ёки буддавий эди. Мусулмонларга қарши жанг қилавериш ҳолдан тойган салибчилар мўғуллар босқинини Ислом дунёсига йўллаб қўйишдан манфаатдор эди.

Насронийлар жангари мўғулларнинг Ислом билан шарафланиб, шу туфайли мусулмонлар қувватланишидан хавфсирашар эди. Ўша пайтда турклар билан ҳам шу ҳолат содир бўлган эди: улар Исломга кириб, мусулмонлар ўрдусини кучайтириб юборишди ва насронийларга қарши аёвсиз жанг қилишди. Бу қаби хатога йўл қўймаслик ва вайрон қилувчи улкан кучни мусулмон тамаддунини яқсон қилишга йўналтириб юбориш учун мўғуллар ўлкасига миссионерлар юборилди. Улар мўғулларнинг ҳукмдор доиралари ўртасида насронийликни фаол тарғиб қила бошлашди.

Миссионерлар таъсир ўтказиш учун кўпроқ мўғул ҳукмдорлари оила аъзоларини насронийлаштиришга зўр беришарди. Улар ҳатто мўғул ҳукмдорларига насроний динидаги аёлларни хотинликка беришар эди. Масалан, Чингизхоннинг хотини насронийликни қабул қилган татар хоними эди. Ҳукмдорнинг учинчи ўғли Угедей ҳам насроний аёлга уйлانган эди. Угедейнинг ўғли Куюкхон насронийлар таъсирига тушиб қолган бўлса, унинг тоғаси Чигагой Исломнинг ашаддий душмани эди. Ҳалокухон (Хулогу) ҳам насроний динидаги аёл билан турмуш қурган эди. Ана шу аёл кейинчалик уни Ироқ ва Шомни ер билан яқсон қилишга руҳлантирди. Ҳалоқунинг ўғли Абакахон Византия императори қизига уйлانган эди. Мусулмон тамаддунини йўқотишдан буддавийлар ҳам манфаатдор эдилар.

Ҳижрий 606 йили Фарғона, Шош ва Косонда хоразмшоҳ Алоуддин Мухаммаднинг мўғуллар билан илк тўқнашувлари бўлди. Кўчманчиларнинг бу ўлкага ҳужуми 615 йилгача давом этди. Лекин шундан кейин Чингизхон чегарадош минтақаларда икки томонлама эркин савдо қилиш ҳудудлари ташкил этиш таклифи билан Хоразм шоҳига элчилар жўнатди. Алоуддин Мухаммад бу таклифни қабул қилди ва Мовароуннахрга мўғул савдогарлари кела бошлашди.

Лекин вилоят ҳокими савдогарлар келгани ҳақида шоҳга хабар берганида у ҳаммасини ўлдириш ва молларини тортиб олишни буюрди. Хоразм шоҳи юртига бостириб кирган мўғуллардан шу тарика ўч олмоқчи бўлган эди. У аслида Чингизхон билан шартномасини бузиб қўйганди. Кейинчалик, шоҳ мўғулларнинг куч-имкониятларидан воқиф бўлгач, ўз қилмишидан қаттиқ

афсусланди, аммо энди кеч эди. Чингизхон унинг ўзини ва мамлакатини йўқ қилиб юбориши ҳақида мактуб жўнатди. Бундан ғазабланган Алоуддин мўғул элчиларидан бирини қатл қилдирди, бошқасига Чингизга қарши уруш эълон қилгани хабарини етказишни юкллади.

Хоразм шоҳи шундан кейин Туркистонга юриш қилди ва ўша ердаги кишлоқлардан бирига ҳужум уюштириб, қўллаб аҳолини ўлдирди, аёлларни асир олди. Мўғуллар бу босқиндан хабар топиб, хоразмшоҳ ўрдусини қувиб етишди. Қаттиқ жанг бўлса-да, бирор томон ғолиб бўлолмади. Бухорога қайтган Алоуддин Мухаммад қудратли душман билан тўқнашув олдида турганини англади ва ялпи сафарбарлик эълон қилди.

Мўғул лашкарлари хоразмшоҳ ерларига бостириб кирди, шоҳ эса негадир ўз ўрдусини асосий жанг майдонига эмас, турли шаҳарларга жойлаштира бошлади. Мўғуллар хоразмликларнинг тарқок қўшинларини яқсон қилиб, шаҳарларни бирин-кетин осонгина эгаллай бошлашди. Биринчи бўлиб кўчманчилар ҳамласига Бухоро дуч келди. Уни босиб олган мўғуллар тинч аҳолига нисбатан аввалда сира қўрилмаган ваҳшийликларни қилишди, йўлларида учраган ҳамма нарсани бузиб-янчишди. Кейин улар Самарқандга қараб юришди, аммо шаҳар аҳолиси мўғулларга қаршилик кўрсатди. Шунда мўғуллар харбий хийлага ўтишди: улар худди қочаётгандай шаҳардан узоклашишди, бундан руҳланган самарқандликлар шаҳар ташқарисигача чиқишди ва олдиндан тайёрлаб қўйилган пистирмага тушиб, ҳалок бўлишди. Мўғуллар шаҳарга кириб, худди Бухородагидай ваҳшийликлар қилишди.

Самарқанд таслим бўлганидан кейин мўғулларнинг икки юз минг кишилиқ ўрдуси хоразмшоҳ Алоуддин Мухаммадни таъқиб қила бошлади. У Ҳазар (Каспий) денгизидаги ороллардан бирига яширинди ва ҳижрий 620 йили ўша ерда вафот этди. Шу орада мўғуллар Мозандарон, Рай, Ҳамадонни эгаллашди, у ерлардан Озарбойжон ва Гуржистонга қараб юришди. Қофқозортдан ўтиб, Дарбанд шаҳрига етишди ва Қофқоз тоғларини четлаб, булғорлар ўлкасигача боришди. Аммо булғорлардан қақшағич зарба еб, чекинишга мажбур бўлишди.

Чингизхоннинг ўзи Самарқандда қолиб, қўшиннинг бир қисмини Термиз ва Фарғонага жўнатди. Бу шаҳарларни босиб олган мўғуллар қатлиом уюштириб, қўллаб тинч аҳолини кириб ташлашди. Шундан кейин Чингизхон ўғиллари бошчилигидаги қатта бир ўрдуни яна Хоразмга юборди. Бошқа бир қўшин эса Балхга жўнатилди. Аммо Балх аҳолиси жангсиз таслим бўлди. Толиқонда мўғуллар қаттиқ қаршиликка учраб, шаҳарни ташлаб чиқишга мажбур бўлишди. Шунда Чингизхоннинг ўзи қўмондонликни зиммасига олди ва бу қатъани эгаллади. Шундан кейин бирин-кетин Марв, Нишопур, Ҳирот, Тус ва Ғазна мўғулларга таслим бўлди.

*Ойдин Ориф ўғли АЛИЗОДА,
Озарбойжон Фанлар академияси
шарқшунослик институти катта илмий ходими*

Араб дунёси

Ислом дунёси тарихидаги энг ваҳшиёна босқинчиликни мўғуллар қилишган. Ибн Асир айтади: «Бу мусибат шунчалик даҳшатли эдики, бу ҳақда гапиришга узоқ вақт иккиланиб юрдим. Унга ўхшагани тарихда умуман бўлмаган. Одам алайҳиссалом давридан то ҳозирги кунимизгача инсоният бунақасини асло кўрмаган. Яъжуж-Маъжуж босқинини истисно қилганда эҳтимол то қиёматгача бунга ўхшаши бўлмас ҳам. Босқинчилар ҳеч кимни аяб ўтиришмасди, ҳомилатор аёлларнинг қорнини ёриб ташлар, болаларни бачадонида ўлдиришар эди. Бу умумжаҳон миқёсидаги фожиа эди» («Ал-Комил»дан).

Мағлубият нималигини билмаган мўғуллар милотий 650 йили Бағдодга киришди ва шаҳарни харобага айлантиришди. Ибн Касир ёзади: «Бағдодда қирқ кун қирғинбарот бўлди, шундан кейин дунёдаги энг гўзал шаҳар ер билан яксон қилинди. У ерда талмовсираб юрган бир тўда одамни кўриш мумкин эди. Жасадлар кўчаларни шунчалик тўлдиргандики, баландлиги ҳатто томларга етган эди. Мурдалардан чиққан хиддан нафас олишга имкон бўлмасди. Очлик, вабо ва ўлим бутун мамлакатни чулғаб олганди».

Мўғулларнинг ғолибона юришини Миср султони Сайфуддин Кутузгина тўхтага олди. Унинг вафотидан кейин вориси Бийбарс уларга қақшағич зарба бериб, бутун Сурияни озод қилди. Аммо мўғуллар ҳамон Ироқдан Эронгача бўлган улкан ҳудудда ҳукмронлик қилишарди. Тақдирнинг қалтис «ҳазили»ни қарангки, ана шу ёввойиларга ўша пайтдаги жаҳон маданияти ва ҳазорасини бошқариш насиб этди. Мусулмонларнинг ақлий ва маданий салоҳиятига қаттиқ зарба берилди, улар бирор нарса қилишга ожиз эдилар. Гўё ҳамма нарсадан мосуво бўлинган бир паллада ажойиб мўъжизасини кўрсатиш учун Исломнинг рухий шавқати олдинга чиқди. Мусулмон рухонийлар ва сарой аъёнлари мўғул ҳукмдорлари орасида иш бошлаб юборишди, қолганини Ислом мафтунқорлигининг ўзи уddалади. Аллоҳ таолонинг иродаси билан мусулмонларни мағлуб қилганларнинг ўзлари Исломга таслим бўлишди.

Ибн Касир ёзади: «Шу йили (694) тахтда Чингизхоннинг эвараси Қозонхон ўтирарди ва уни Амир Тавзун (рахималлоху таоло) Исломга киритганди. У билан бирга барча мўғуллар мусулмон бўлишди. Султон Исломга қираётган қуни олтин, қумуш, зумрадлар садақа қилинди. Султон Махмуд исмини танлади ва жума намозига борди. Бағдод ва бошқа жойларда талаб олинган мулклар эгаларига қайтарилди ва одил судлов жорий қилинди. Одамлар мўғуллар қўлида тасбеҳ кўриб, Аллоҳга ҳамдлар айтишди».

Абул Ҳасан НАДАВИЙнинг «Мусулмонларнинг Исломдан узоқлашувидан дунё нималарни йўқотди?» китобидан

Бухоро

Чингизхон хижрий 617 йили муҳаррам ойида Бухорога хужум бошлади... Барча уйлар вайрон қилинди, ҳамма сандиқлар бузилди. Китоблар йиртилиб, ҳайвонлар оёғи остига сомондек сочилди. Муқаддас китоблар сақланган сандиқларни отларга охур сифатида ишлатдилар. Илм юлдузлари бўлган мулалар, шайхлар қуллар каби эътиборли жангчиларга хизматкор қилиб, гоҳо эса мўғул бахшиларига масҳара учун берилди. Кўпгина мўътабар қозилар эшак ва ҳақир боқишга мажбур қилинди...

Чингизхон ҳайит намози ўқиладиган мусаллода тўпланган аҳолига шундай хитоб қилди: «Эй одамлар! Билингки, сизлар оғир гуноҳ қилдингиз. Бунга асосий сабабчи сизларнинг хонларингиздир. «Сен ўзинг кимсанки, биз билан бундай гаплашмоқдасан, деб сўрарсизлар? Билингки, мен Тангрининг бандасиман. Агар сизлар гуноҳкор бўлмасангиз, Тангри жазиингизни бериш учун мени юбормас эди. Энди сизнинг ер устидаги бойликларингиз ҳақида сира маълумот сўрамаймиз, аммо ерга яширганларингизни айтишингиз ва уларни топиб беришингиз керак».

(Херман Вамбери, «Бухоро ёхуд Мовароуннаҳр тарихи», Тошкент, 1999 йил).

НАСРОНИЙ ОЛИМИНИНГ ХОЛИСЛИГИ

Нур ва зулмат, иймон ва куфр ўртасидаги кураш бир зумга ҳам тўхтамаган. Айниқса дин душманларининг Исломга, унинг муқаддас китобларига қарши аёвсиз кураши, мана ўн беш асрки, сира пасайгани йўқ. Мусулмонлар ўз динларининг Аллоҳ инсониятга юборган энг охириги дин эканини яхши билишади. Пайғамбарлари Муҳаммад алайҳиссаломнинг охириги ҳақ пағамбар эканларини ҳам билишади. Шунинг учун диларини, пағамбарларини ҳимоя қилиб, тухматчилар билан тортишиб ўтиришмайди. Шундайбўлса ҳам, Ислом ташқарисидаги айрим холис ва инсофли олимлар ғаламиликларга асосли далиллар билан жавоб беришяпти.

Яқинда шундай китоблардан бири билан танишишга тўғри келди. Миср православ насронийлар черковининг раҳбарларидан бири, Миср Шўро Кенгаши (парламенти)нинг ахборот, маданият ва сайёҳлик Қўмитаси раиси доктор Набил Луко Бобовий «Насроний Муҳаммадни (алайҳиссалом) ҳимоя қилади» деган каттагина китоб ёзди. Китоб муқовасида «Унинг номига қараб отилган ханжарларга жавобимиз» деган тагсарлавҳа ҳам қўйилган.

Муаллиф асар сўзбошисида бундай ёзади: «Ҳар қандай диннинг тарафдорлари ўз динига қаттиқ эътиқод қилади, буни ўзгартириш жуда қийин иш. Иймон фақат Аллоҳ берадиган нарса, ҳеч бир одам бошқа диндаги кишини жазолашга ҳақли эмас. Бундай ҳуқуққа фақат Қиёмат кунининг эгаси Аллоҳ ҳақлидир. Ҳар бир самовий дин тарафдорлари ўзга дин муқаддасотларига ҳурмат билан, нафрат ва мутаассибликсиз муносабатда бўлишлари лозим.

Исломга, айниқса унинг Пайғамбари Муҳаммадга (алайҳиссалом) қарши шиддатли ҳужумлар муносабати билан мен, мусулмон биродарлари ичида яшаб турган мисрлик насроний сифатида “диншунос”ларнинг барча ёлғон даъволари ва айбловларига жавоб қайтаришни ўзимнинг илмий ва миллий бурчим, деб билдим. Бу ёлғонлар Пайғамбар номига отилган заҳарли ханжарлардир. Имкони борича бу тухматларни аниқлаб-тўплаб, уларга батафсил жавоб қайтардим. Ўзим мусулмон эмас, насроний бўлганимдан қатъи назар, илмий тафаккур билангина қуролланиб, мутаассиблик ва нохолис хулосаларни рад этдим». Бу гапларга қўшимча қилиш ортиқча иш бўлса керак.

Муаллиф китобида Ислом ғанимларининг Пайғамбаримизга, инсонларнинг энг қомили бўлган зотга қарши бор тухмат ва иғволарни сочишгани ва сочишаётганини ишонарли далил ва мисоллар билан фош этади. У ёзишича, “диншунос”лар Аллоҳнинг элчисига “қўрқоқ, ақлсиз ва жирттаки одам эди”, “ўзи шоир бўлган”, “Қуръони каримни Аллоҳ туширмаган, балки ўзи ёзган”, “шаҳватпараст бўлгани учун кўп уйланган, ҳатто қулининг хотинини ҳам тортиб олган” каби куракда турмайдиган, салгина фаросати бор кишининг ишониши маҳол «айб»ларни тақаш билан одамларни алдамоқчи бўлишади. Доктор Набил Бобовий китобида Пайғамбаримиз шаъниларига отилган тухмат ўқларининг ўндан зиёдини келтириб, уларнинг ғирт асоссизлигини, тухматдан бошқа нарса эмаслигини илмий далиллар билан исботлаб беради.

Китобхон

ИЛК МУСУЛМОН ГАЗЕТАЛАРИ

Ҳозирги газеталар Оврупанинг махсули. Ўн олтинчи асрда Венетсияда кенг урф бўлган янгиликларга тўла қўлёзма варақалар («газете»)ни замонавий газеталарнинг илк аجدоди дейиш мумкин. Ўша пайтда жаҳон савдоси маркази бўлган Венетсия газеталари Италия ва Оврпадаги урушлар ва сиёсий ҳаёт ҳақида ёзишарди. Ўн еттинчи асрдан бошлаб босма газеталар бутун Оврупа бўйлаб кенг тарқалди.

Ислом дунёси биринчи марта газета билан Оврупа давлатларининг Шарққа ҳарбий, иқтисодий ва сиёсий жиҳатдан фаол юришидан сўнг танишди. Оврупаликлардан бу янгиликни биринчи бўлиб расман Усмонли салатанат вилояти саналган Миср қабул қилди. Туркиянинг ўзида эса биринчи мусулмон газеталари ўн тўққизинчи асрнинг ўттизинчи йилларида пайдо бўлди. Уларда султоннинг фармон ва фармойишларигина, шунингдек, саройдаги байрам ва маросимлар ёритилар эди. Етмишинчи йилларга келиб Истанбулнинг ўзида 81 та газета чоп этила бошлади.

Русия мусулмонлари, биринчи навбатда татарлар Яқин Шарқдаги диндошларидан анча олдин Оврупа маърифатининг ютуқлари билан танишишга муваффақ бўлишди. Шунга қарамай, Русиядаги илк мусулмон газетаси «Таржимон» 1883 йилдангина нашр этила бошлади ва йигирма йил мобайнида Русияда шундай нашрлар орасида ягона бўлиб турди. Атоқли мутафаккир ва маърифатчи Исмоил Ғаспирали унинг бош муҳаррири эди.

Газета узок вақт Русиянинг турк тилидаги ягона нашри бўлиб турди, йигирманчи аср бошларида дунёда сақланиб қолган газеталарнинг энг кексаси эди. «Таржимон» ўттиз беш йил чиқиб турди ва 1918 йил 23 февралдагина ёпилди. У ҳафтасига бир-икки марта, мўъжазгина ҳажмда, озроқ нусхада босиларди. Аммо бу кичкина варақларнинг хизмати улкан эди. «Таржимон» таъсири остида Русиянинг турли бурчакларида кўплаб янги мактаблар, хайрия муассасалари очилди, адабий фаолият бошланди.

Ғаспирали моҳир сўз устаси эди, унинг соддалик, қисқалик ва равшанлик билан ажаралиб турувчи ўз услуби бор эди. У ана шу тил ёрдамида мусулмон оламини бирлаштиришни орзу қиларди. Газетани Қирим, Истанбул, Тошкент, Боку, Қозон ва бошқа жойларда бемалол ўқишарди.

Исмоил Ғаспирали ўзи чоп эттираётган газета орқали инглиз мустамлакачиларининг босқинчилик сиёсатини қаттиқ танқид қилди. 1887 йилдан бошлаб «Таржимон»да давомли босилган «Фароғат ўлкаси» воқеий қиссасини билимдон сайёх – «Тошкентлик Мулла Аббос» таҳаллуси билан чоп эттирди. Бу сайёх Парижда бўлганида «Инглизларнинг Мисрда на диний, на қариндошлик манфаати бор, улар фақат бу мамлакатга босиб олиш илнжиди келишган, бунга хайрихоҳлик кўрсатиб бўлмайди», деган эди.

ДАВЛАТ ДУМАСИДАГИ МУСУЛМОН УЮШМАСИ

1905–1907 йиллардаги сайлов қонунларининг чеклангани, шунингдек, марказий ва ҳудудий маъмурларнинг сайлов кампанияларини бошқариш жараёнига бевосита аралашуви шунга олиб келдики, Русия Давлат думасининг инқилобдан олдинги тарихида парламентга жами 79 мусулмон депутати, шундан 25 депутат 1-чакирик Думасига, 37 депутат – иккинчисига, ўн депутат – учинчисига, етти депутат эса тўртинчи чакирик Думасига сайланган эди. Айрим депутатларнинг икки ва ундан кўпроқ марта сайлангани ҳисобга олинса, мамлакат мусулмон аҳолисининг парламентдаги манфаатларини алоҳида уюшма (фраксия) га уюшган 67 шахс ҳимоя қилган эди.

1907 йилги сайлов қонунларининг камситувчи ҳолатига қўра, 1897 йилги аҳоли рўйхати билан солиштирганда айрим мусулмон ўлкаларининг Думадаги ваколати аҳоли сонига мос келмасди. Масалан, тўрттала чакирик Думасида Волга-Урал минтақасидан 40 нафар, Туркистон ва Қалмиқия ўлкасидан 16, Қофқоз ва Қиримдан 23 депутат сайланган эди.

Ваҳоланки, ўн тўққизинчи аср охири ва йигирманчи аср бошларида Русия империяси таркибига мусулмонлар яшайдиган улкан ҳудудлар: татарлар ва бошқирлар макон тутган Волга-Урал, ўзбеклар, қозоқлар, туркманлар ва тожиклар яшайдиган Ўрта Осиё ва Қозоғистон, қирим татарлари ва кўп сонли тоғлилар ҳамда озарлар юрти Қирим ва Қофқоз қирган эди. 1897 йилги Бутунрусия аҳоли рўйхати натижаларига қўра, Бухоро ва Хива хонлигини ҳисобламаганда Русия империясида 13,9 миллион мусулмон яшарди. Буларнинг 3,5 миллиони Русиянинг Оврупа қисмида, 7 миллионга яқини Ўрта Осиёда, уч миллиондан ортиқроғи Қофқозда ва 122 минг Сибирда эди. Фоизга айлантирганда мусулмон аҳоли Оврупа қисмида яшайдиганларнинг 3,8 фоизини, Ўрта Осиёда 90,2 фоизини, Қофқозда 34,5 Сибирда 2,2 фоизини ташкил қиларди. Давлат Думасига депутат сайлашда ана шу омилларнинг эътиборга олинмагани Русия жамоатчилигининг норозилиги ва қаршилигига сабаб бўлди. Ўрта осийлик мусулмонлар ваколатини Думада тиклаш талаби ўша пайтдаги мусулмонлар сиёсий платформасининг энг кўп учрайдиган бандларидан эди.

*Дилора Усмонова,
Қозон Давлат университети дотсенти,
тарих фанлари доктори.
(«Биринчи Бутунрусия мусулмон
форуми материаллари тўплами»дан).*

Қуръон фасоҳати

Мақсадга ўтишдан олдин “фасоҳат” сўзи маъносини тушуниб олайлик. Бу сўз луғатда «баён қилиш, очиб бериш, аниқ изҳор қилиш, кўриниш» маъноларини билдиради. Фасоҳат беҳато, маъноси ғализ бўлмаган, тушунарли гап тузиш ва сўзлашдир. Фасоҳат чегараси тилнинг хатодан холи бўлишидир. Арабшунос олимлар сўз маъносининг юксак даражадаги, инсонни ожиз қолдирувчи ҳолатини “фасоҳат” деб аташади.

Агар Қуръони карим маъносини кузатсак, унда фикрлар мусаффолигини, оятлар мусиқавий оҳангини, Қуръон тили фасоҳатли, маънога бой, ташбеҳларга тўлаллигини, ундаги нутқ таъсирчанлигини кўрамиз. Бундай фасоҳатли сўз араб оламида Исломгача ҳам, Исломдан кейин ҳам бўлмаган эди. Аллоҳ таоло айтади: “Агар Биз бандамизга туширган Китоб хусусида шакда бўлсангизлар, сизлар ҳам биргина шундай сура келтиринглар ва агар рост айтаётган бўлсангизлар, Аллоҳдан ўзга гувоҳларингиз бўлса, чакиринглар” (Бақара сураси, 23-оят).

Араб тили уч кўринишда – назмий, насрий ва қуръоний бўлади. Қуръони карим тили назмийга ҳам, насрийга ҳам тааллуқли эмас. Қўшиқларнинг мусиқавийлиги оҳангга, ҳижолаарга, вазнга, ўлчов ва бошқаларга боғлиқ бўлади. Қуръоннинг мусиқавийлиги ҳижолаарга тааллуқли эмас, у Қуръоннинг асосига жойланган, бу ички оҳангдорликдир. Бу ҳақда мисол келтириб ўтиришнинг ҳожати ҳам йўқ, чунки араб тилини билмаган одам буни барибир тушунолмайд.

Қуръон оятлари “оҳанги” бир маромда келмайди. Оятлар қаҳр-ғазаб маъносида келса, улар оҳанги худди тошбўронга ёки металл ғижирлашига ўхшаб туюлади. Мисол учун мана бу оятни олиб кўрайлик: «Биз уларнинг устига давомли наҳс (шум) қунида бир даҳшатли бўронни юбордик, (у) одамларни чириган хурмо (дарахти) таналаридек суғуриб кетар эди» (Қамар, 19-20). Оятдаги «сор-сор» сўзи «қаттиқ шамол», «гулдирган овоз» маъноларини, «мунқоир» эса «суғуриб олинган» маъноларини англатадики, бу сўзлар жарангдор, тошбўрон каби шовкин-суронли туюлади.

Табиий офатлар, масалан буюк тўфон ҳақида сўз кетганида жумлалар қисқа-қисқа, телеграф хабарларидай узук-узук бўлади. “Эй ер, сувингни ютгил, эй само, ўзингни

тутгил”, дейилди. Сув қуриди, фармон бажарилди” (Худ, 44).

Булар гап тузишдаги, сўзларни жой-жойига қўйишдаги, жумла танлашдаги илоҳий маҳоратни, тилнинг ифодалилиги, ёрқинлигини, сўзларнинг енгил ва оҳиста янграшини, Қуръондаги оҳангдорлик такомилнинг юксак даражасига етганини исботлаб турибди.

Агар таҳлилга чуқурроқ киришадиган бўлсак, фикр гўзаллигини, услуб нафислигини, бетакрор сўз қурилишини, уларнинг мажозларга бойлигини ва ҳар бир сўз ўз ўрнига тушганини кўрамиз. Бирорта сўзнинг ўрнини алмаштириш ёки бошқасини қўйиш мумкин эмас. Гўё ҳар бир сўз миллионларча калом ичидан ҳар томонлама ўйланиб, тарозига солиниб танлаб олингандай.

Биз Қуръонда тарихида асло учрамаган тилнинг ўта ноёб жозибасини кузатамиз: «Биз шамолларни (булутларга) хомиладор бўлган ҳолларида юбордик, осмондан сув (ёмғир) ёғдириб, сизларни у билан суғордик» (Ҳижр, 22). Авваллари бу жумлага ўзгачароқ маъно берилар эди. Яъни, шамол булутларни ҳайдайди, ёмғир ёғиб ерларнинг унумдорлигини оширади, деб тушунилар. Бугун бизга шу нарса маълум бўлдики, шамоллар булутларни мусбат магнит майдонидан ҳайдаб, уларни манфий магнит майдонига эга булутлар қучоғига ташлар экан. Уларнинг бу тўқнашувидан чакмоқ чакиб, момақалдироқ гумбирлар ва ёмғирни чакирар экан. Бу ахир том маънодаги қўшилиув эмасми? Биламизки, шамол гулларнинг эркаклик ва урғочилик уруғларини чанглатиб, асл маънода уларни унумдор қилади-ку!

Қаршимизда турган сўз жуда ўрнига тушган, ҳам кўчма, ҳам ўз маъносида ишлатилган, илмий нуқтаи назардан ҳам – бетимсол!

Камбағаллик туфайли бока олмасликдан қўрқиб болалардан қутилиш ҳақидаги оятлар икки кўринишда келади: «Камбағаллашишдан қўрқиб болаларингизни ўлдирманглар. Сизларга ҳам, уларга ҳам Биз ризқ берамиз» (Анъом, 151). «(Эй инсонлар), болаларингизни йўқчиликдан қўрқиб ўлдирманглар, уларга ҳам, сизларга ҳам Биз ўзимиз ризқ берамиз» (Ал-Исро, 31). Бу ердаги фарқ жўнгина эмас. Гап шундаки, биринчи оятда ҳозирги пайтда ҳеч қандай егулиги бўлмагани учун

боладан халос бўлишни, яъни туғмасликни истаётган камбағалга мурожаат бор. Шунинг учун Куръони карим аввал «сизларни ҳам ризклантирамиз» деяпти, яъни аввал ўзингизга ризқ берамиз, кейин «уларга ҳам», яъни туғилажак болага ҳам ризқ берамиз, деяпти.

Иккинчи оятда эса ҳолат бошқачарок. Ҳозир эрхотиннинг егулиги бор, аммо оила катталашса уни қандай боқишдан қўришади. Шунинг учун Куръон биринчи бўлиб «уларга ҳам ризқ берамиз», дейди. Яъни қўркманглар, болалар туғилса уларга ризқини берамиз, сизникини қамайтирмаймиз ва «сизларга ҳам ризқ берамиз», деб қўшимча қилмоқда. Бундай меҳрибонликни инсон ёзган бирорта китобда учратмайсиз.

Куръонда айрим сўзларнинг олдинга чиқарилиши ёки орқага олинишини кўрсак, бу ҳам аниқ мақсад билан қилинганига гувоҳ бўламиз. Ўғирлик ҳақидаги оятни каримада эркак ўғри аёл ўғридан олдин келади. Эрхотинларнинг зинокорлиги ҳақидаги оятда эса биринчи бўлиб аёл номи келади. Гап шундаки, эркак – оиланинг таянчи, уни боқиши, таъминотини қилиши ва бошқариши керак, шунинг учун оятда биринчи бўлиб эр тилга олинади. Зинода эса масъулият эркакларга қараганда кўпроқ аёлларга тушади. Чунки улар ўзларининг хулқ-атворлари (ноз-карашма, беҳаёлик, бузқилик каби) туфайли эркакларнинг зино қилишларига сабабчи бўладилар ва шунинг учун улар оятда биринчи тилга олиндилар. «Зинокор аёл ва зинокор эркак – улардан ҳар бирини юз даррадан уринглар» (Нур, 2). «Ўғри эркакни ҳам, ўғри аёлни ҳам қилмишларига жазо бўлиши учун ... қўлларини кесинглар». (Моид, 38).

Бундай ҳолат Куръоннинг ўн олти жойида «эшитиш» сўзи «қўриш»дан аввал келганида ҳам намоён бўлади:

«... сизларга кулоқ, кўзлар ва дилларни берди» (Наҳл, 78).

«Улар Бизга келадиган кунда қандай ҳам яхши эшитадилар, қандай ҳам яхши кўрадилар» (Марям, 38).

«Чунки кулоқ, кўз, дил – буларнинг барчаси борасида (ҳар бир инсон) масъул бўлур» (Ал-Исро, 36).

Эшитиш ҳамиша қўришдан олдин келади ва биринчи бўлиб ҳаракатга киради. Кулоқ кўзга қараганда ўткир, тезкор, мукамал яратилган. Биз жинларни эшитаемиз, аммо уларни кўрмаймиз. Она ўз фарзандларини кўплаб болалар ичидан овозига қараб топиб олади, лекин болалар ичидаги фарзандини юзидан дарров таний олмайди. Эшитиш қобилияти ҳатто уйкуда ҳам тиниклигича қолиб, одамга хизмат қилади.

Техника фанлари номзоди Илҳомжон Шукуров ёзди: «Кўзни кулоқдан афзал деб ҳисобламаслик лозим. Чунки Аллоҳ таоло ўзини аввал Эшитувчи, кейин Кўрувчи, деб таърифлаган. Кўз қоронғуда кўрмаса-да, кулоқ эшитаверади. Кўз фақат қараб турган томонини кўради, кулоқ эса бир пайтнинг ўзида олти тарафдаги овозни эшитаверади. Кулоқ нафақат эшитиш аъзоси, балки товушни мукамал таҳлил қилувчи бирламчи саралаш ускунаси ҳамдир. Кулоқнинг кейинги вазифаси олдин йиғилган товушлар орасидан “таниш” товушни ажратиб олишдир”.

Куръон оятларида «мол-дунё» сўзи ҳамиша «болалар»дан олдин келиши ҳам шунга ўхшайди:

«У кунда на молу давлат ва на бола-чақа фойда бермас, фақат Аллоҳ ҳузурига тоза дил билан келган кишиларгагина (фойда берур)» (Шуаро, 88-89).

«Сизларнинг мол-мулкларингиз ва бола-чакаларингиз

фақат бир фитна-имтиҳондир, холос» (Тағобун, 15).

«Қуфр йўлини тутган кимсаларни на моллари ва на болалари Аллоҳ томонидан бўладиган (азобдан) қутқара олмайди. Ана ўшалар жаҳаннам эгалари бўлиб, ўша жойда абадий қолажаклар» (Оли-Имрон, 116).

«Биз уларга бераётган мол-давлат ва болаларни ўзлари учун яхшиликларни тезлатишимиз деб ўйлайдиларми? Йўқ, улар буни сезмайдилар» (Мўминлар, 55-56).

«Бас, сизни уларнинг молу-дунёлари ва бола-чакалари кизиқтирмасин! Чунки Аллоҳ ўша нарсалар туфайли ҳаёти дунёда уларни азоб-уқубатга солишни ва кофир ҳолларида жонлари чиқишини истайди, холос» (Тавба, 55).

«Билингларки, бу ҳаёти дунё фақат вақтинчалик ўйин-кулги, зеб-зийнат, ўрталарингиздаги ўзаро мақтаниш ва мол-дунё ҳамда фарзандларни кўпайтиришдир, холос (Ҳадид, 20).

Бундай мисоллар жуда кўп. Бунинг сири шундаки, айрим одамлар фарзандларига қараганда мол-дунёларини кўпроқ кадрлайдилар.

Юқоридагидай сирлар гапларнинг грамматик қурилишига ҳам яширинган:

«Агар мўминлардан икки тоифа (бир-бирлари билан) уришиб қолсалар, дарҳол (икковининг) ўртасини ўнглаб қўйинглар» (Хужурот, 9).

Оятда биринчи бўлиб «икки тоифа»га мурожаат қилинади, кейин «уришиб қолсалар» деб кўпликка ўтилади, сўнгра яна иккиликка ўтилади: «(икковининг) ўртасини ўнглаб қўйинглар». Гап шундаки, икки гуруҳ олишувга кирса, уришаётган қўллар сонига қараб кўпчиликка айланади, шунинг учун бу оятда кўплик маъносига келган. Сулҳ тузилганидан кейин ҳар икки томон ўз тарафига тарқалади ва улар яна икки гуруҳга айланади. Аввал иккиликка, кейин кўпчиликка, сўнгра яна иккиликка мурожаат этилишининг сабаби ҳам шунда.

Куръонда турли кўмакчи ва боғловчилардан фойдаланиш ҳам айрича аҳамиятга эга:

«Ва сиздан нималарни эҳсон қилишни сўрайдилар. Айтинг: (ўзингиздан) ортганини» (Бақара, 219).

«Сиздан руҳ-жон ҳақида сўрайдилар. Айтинг: «Рух ёлғиз Парвардигорим биладиган ишлардандир». (Ал-Исро, 85).

«Сиздан ойлар ҳақида сўрашади. Айтинг: «У (ойлар) одамлар ва ҳаж учун вақт ўлчовларидир» (Бақара, 189).

Юқоридаги оятларда «айтинг» деган сўз иштирок этади, лекин бу сўз оятлардан бирида бошқача келган:

«Улар сиздан тоғлар (қиёмат куни қандай бўлиши) ҳақида сўрайдилар. Бас, унда айтинг: «Роббим уларни мутлақо совуриб юборажак» (Тоҳа, 105).

Бу ерда «Бас, унда айтинг» дейилган, бунинг сабаби шуки, аввалги оятларда саволлар бериб бўлинганида тоғлар ҳақидаги савол ҳали берилмаган эди. Бу Қиёмат кунининг сирларидан бири, шунинг учун ҳам «унда» боғловчиси келган.

«Бандаларим сиздан Мен ҳақимда сўрасалар, Мен уларга яқинман. Менга дуо қилган пайтларида дуоғўйларининг дуосини ижобат қиламан» (Бақара, 186).

Бу оятда «айтинг» сўзи йўқ, чунки савол Аллоҳ таолонинг Ўзидан чиқяпти ва Ўзига жавоб қайтаришга У муносиб.

«Мен» ва «Биз» олмошларидан фойдаланишга ҳам турлича мазмун юкланганини кўрамиз. Инсоннинг яратилиши, китоб нозил қилиниши ёки уни асраш каби бир неча илоҳий хусусиятлар иштироки бўлган ҳаракатлар

хакида сўз борганида Аллоҳ таоло «кўплик» маъносида гапиради:

«Албатта бу эслатмани (яъни Қуръонни) Биз Ўзимиз нозил қилдик ва шубҳасиз Ўзимиз уни сақлагувчимиз» (Ҳижр, 9).

«Сизларни Биз Ўзимиз яратдик-ку! Энди сизлар тасдиқ этмайсизларми?!» (Воқеа, 57).

«Сизлар тўқадиган маний – уруғ хакида ҳеч ўйлаб кўрдингларми? Уни сизлар яратасизларми ёки Биз яратувчимизми?» (Воқеа, 58-59).

«Биз уларни яратдик ва аъзоларини мустаҳкам қилдик ва хоҳлаган вақтимизда ўзларига ўхшаганларни алмаштириб қўямиз» (Инсон, 28).

Бу ердаги «Биз» олмоши инсонни яратишдаги бир неча илоҳий хусусиятнинг бирлашувини акс эттиради.

Лекин Аллоҳ билан Унинг бандаларидан бири ўртасидаги суҳбат хакида сўз борганида Мусо алайҳиссалом билан бўлгани каби «мен» олмоши келади:

«Дарҳақиқат, Мен – Аллоҳдирман! (Ҳеч қандай) илоҳ йўқ, фақат Мен бордирман. Бас, сен Менгагина ибодат қил ва Мени зикр қилиш учун намозни адо эт!» (Тоҳа, 14).

Бу ерда Аллоҳ «Мен» деяпти, чунки бу пайтда Аллоҳнинг Ўзи хозир бўлган.

Қуръони карим тилининг бу қадар фасохатини сабр хакидаги икки оятда ҳам кўрамиз:

«Ўзингга етган (балоларга) сабр қил! Албатта мана шу – ишларнинг мақсадга мувофиғидир» (Лукмон, 17).

«Албатта ким (ўзига етган озор-балоларга) сабр қилса ва (Аллоҳ учун) кечириб юборса, шак-шубҳасиз бу иш – ишларнинг мақсадга мувофиғидир» (Шўро, 43).

Биринчи оятда «мана шу – ишларнинг мақсадга мувофиғи» дейилса, иккинчи оятда: «Шак-шубҳасиз, бу иш – ишларнинг мақсадга мувофиғидир», дейилган. Иккинчи оятда фикрнинг кучайтирилишига сабаб, бунда одамлар етказган озор-балоларга сабр қилиш хакида сўз бормокда, бунда озор берувчига жавоб қайтаришга қодир бўлса-да, интиком олмай Аллоҳ учун кечириб юбориб сабр қилиш ҳақиқатан кишидан қатъи назар, сабр-матонат талаб этади. Биринчи оятда эса тақдир, қазои қадарга сабр қилиш хакида сўз боради, бунда ҳам сабр-қаноат керак, лекин юқоридаги даражада эмас.

Бу каби Қуръон тилининг фасохати ва балоғатини Иброҳим алайҳиссаломнинг ўз Парвардигорини тавсифлаганида кўрамиз: «У мени ўлдирур, сўнгра (киёмат кунда қайта) тирилтирур». (Шуаро, 81). «Унинг Ўзигина мени тўйдирур ва ташналикни қондирур». (Шуаро, 79).

Таом хакида сўз кетганида Иброҳим алайҳиссалом «Ўзи» деган олмошни қўшиб келтиради ва бу билан фақат Аллоҳнинг Ўзи ризқ берувчи эканини, Унинг бу мақомига ҳеч ким даъвогар бўлмаслигини таъкидлайди. Биринчи ҳолатда эса маънони кучайтириш йўқ, чунки ҳеч ким бирданига ўлдириб ва тирилтиришга даъвогарлик қилолмайди.

Қуръон тилининг бундай ўзгарувчанлиги ва латофатини Аллоҳ таолонинг турли одамларга қарата мурожаатида ҳам кўрамиз. Масалан, олимлар ва жоҳилларга қарата қилинган мурожаатда шу ҳолат мавжуд:

«Мендан кўркингиз, эй аҳли донишлар!» (Бақара, 197).

«... У ҳолда ўтини одамлар ва тошлардан бўладиган, кофирлар учун тайёрлаб қўйилган дўзахдан кўркинглар!» (Бақара, 24).

Бу икки оятдаги маъноларнинг фарқи шундаки, кўпгина оми, жоҳил одамлар фақат дўзах оловидан кўркишади ва Аллоҳ ҳар қандай оловлардан ҳам қудратли эканини

тушунишмайди. Олимлар бўлса буни англаб, Аллоҳнинг Ўзидан кўпроқ кўркишади: «Бандалари орасида Аллоҳдан уламоларгина кўркурлар» (Фотир, 28). Шунинг учун Аллоҳ таоло уларнинг ҳар бирига ўзларининг англаш даражасига қараб турлича мурожаат қилган.

Шайтон қуйидаги сўзлар билан қасам ичган эди: «(Иблис) айтди: “Энди Сенинг қудратингга қасамки, албатта уларнинг ҳаммасини йўлдан оздираман” (Сод, 82). Чунки Аллоҳ таоло бенуксон ва яратишда бекамикўст бўлгани учун ва шайтон Аллоҳга ҳеч нарса билан зарар етказа олмаслигини билгани учун ҳамда ўзининг бу ҳақда етарли билимга эга эканини билдириш ниятида у Аллоҳнинг қудрати ила қасам ичмоқда.

«У айтди: «Қасамки, энди мени йўлдан оздирганинг сабабли мудом Сенинг тўғри йўлинг устида уларни (одам болаларини) кутиб ўтирурман. Сўнгра уларни олдларидан ва ортларидан, ўнгу-сўлларидан келиб (тўғри йўлдан оздирурман)» (Аъроф, 16-17). Шайтон гапида дунёнинг тўрт томонини тилга олди, лекин юқори ва пастни эсламади, чунки юқори – Аллоҳ қудрати, паст эса – бандалар итоати белгиси. Шунинг учун Аллоҳ таолонинг қудрати олдида ўзини паст тутган бандаларга шайтон йўл тополмайди.

Қуръонда «кечириш» хакидаги сўз «жазолаш»дан аввал келади. Китобнинг биринчи оятидаёқ Аллоҳ «меҳрибон ва раҳмли» сўзларини келтиради, кейин эса «Жазо кунининг Эгаси» дейди. У кимни хоҳласа – кечиради, кимни хоҳласа – жазолайди, бу Аллоҳнинг доимий сифатларидир.

Кечириш ҳаммаша жазолашдан олдин келса-да, фақат икки жойда аксинча келган. Ўғриларнинг қўлини кесиш хакидаги оятда бундай дейилади: «У Ўзи истаган кишини азоблаб, истаган кишини мағфират қилишини билмадингизми?» (Моида, 40). Бу ерда жазолаш мағфират қилишдан олдин келди, чунки қўлни кесиш – бу дунёда жазолаш усули, шундан кейин у дунёдаги мағфират келади. Шу мазмундаги иккинчи оят Қиёмат кундаги ҳолатга тааллуқли. Аллоҳга сиғинишни тарқ этиб, пайғамбарнинг ўзига сиғинган насронийлар хакида Исо алайҳиссалом Аллоҳ ҳузурида бундай дейди: «Агар уларни азобласанг, улар Сенинг ожиз бандаларинг. Агар уларни мағфират қилсанг, албатта Сен Ўзинг қудрат, ҳикмат эгасидирсан» (Моида, 118).

Қуръон тилининг ўта нозиклиги ва фикрларнинг ниҳоятда ноёблиги яна шунда намоён бўладики, Қуръонда келажакдаги воқеалар ўтган замонда тилга олинади. Қиёмат кундаги воқеалар ҳам ўтган замонда келади: «Сур чалингач, уларнинг барчаларини тўпладик» (Каҳф, 99). «Ўша кунда осмон ёрилади, чунки у Кунда заиф бўлиб қолади» (Ал-Ҳаакко, 16). «Йўлдан озган кимсаларга дўзах кўрсатиб қўйилди» (Шуаро, 91). «Улар саф тортган ҳолларида Парвардигорингизга рўбарў қилиндилар» (Каҳф, 48).

Гап шундаки, ҳозиргача бўлган, ҳозирда мавжуд ва келажакда бўладиган ҳамма нарса – Аллоҳнинг шуурида содир бўлиб ўтган. Аллоҳга ҳеч қандай сир қолмаган, У барча нарсани билувчи, ҳикмат эгасидир. Булар – Қуръон тилининг нақадар фасохатга бойлиги, далилларининг ниҳоятда аниқлиги, жумла ва гаплар қурилишида, сўз танлашда қатъий тартиб борлиги, истиора-ўхшатишларнинг ажойиблиги, фикрларнинг янгилиги ва тозаллиги, услубнинг заргарона нозиклигини исботловчи мисолларнинг бир қисми, холос. Бундай фасохатни қадимий китобларда ҳам, янги китобларда ҳам тополмаймиз.

Қуръон фасохати, унинг инсон ақли ва тафаккурини ожиз қолдириши Аллоҳнинг каломидagi жуда кўп фикр ва кашфиётларнинг ҳозирги асримизга келиб илм-фан кишилари томонидан кашф этилишида ҳам намоён бўлмоқда.

Тўғри, Қуръони карим бу мавзуларга кўп тўхталмаган ва ҳаммасини батафсил баён этмаган. Чунки Қуръон энг аввало иймон-этикод китоби, ҳаёт дастури ва шариат асосидир. Агар ўшанда Қуръон юқоридаги мавзуларни тўлалигича очиб қўйганида ҳали бу нарсалардан мутлақо беҳабар мусулмонлар мавхумлик билан тўкнашиб, ундаги ахборотларга тушунмаган бўлишарди. Шунинг учун Қуръони карим ишоралар, аломатлар, кўрсатма ва солиштирмалар билан кифояланиб қўяқолган. Бу эса – фаннинг келажagini содда қилиб тушунтириш учун, келажакда бу улуг Китобнинг барча башоратлари очилиб, аста-секин рўёбга чиқиши учун қилинган эди. Бу кашфиётлар юз ва минг йиллардан кейин очилиб, инсонларнинг авлодларидан-авлодларига мўъжиза сифатида, Қуръони карим Аллоҳ таоло томонидан юборилгани ҳақиқати тўғрисида мангу исбот-далил бўлиб қолиши учун эди: «Токи уларга (ушбу Қуръон ростдан ҳам Аллоҳ томонидан нозил қилинган) Ҳақ (Китоб) экани аниқ маълум бўлгунча албатта Биз уларга атроф-офоқдаги ва ўз вужудларидаги далил-аломатларимизни кўрсатажамиз. Ахир (уларга) Парвардигорингизнинг барча насага гувоҳ экани етарли эмасми?» (Фуссилат, 53). Шунинг учун Аллоҳ Ўз китобида мўъжизакор Қуръоннинг ажойиб аломатларини кун-бакун очиб бориш ваъдасини берган.

Сўзимиз далили сифатида Қуръони каримнинг бир неча башоратлари бугунги олимлар кашфиётлари орқали исботини топгани ҳақидаги маълумотларни айрим келтирмоқчимиз:

Ернинг думалок ёки ясилиги ҳақида қадим-қадимдан тортишувлар бўлиб келган. Муқаддас Китоб оятларида эса унинг думалоклигига чиройли ишора бор: «У осмонлар ва Ерни ҳақ (ҳикмат) билан яратгандир. У кечани кундузнинг устидан ўраб, кундузни кечанинг устидан ўраб» (Зумар, 5). Бунда Ернинг думалоклиги ҳақида ифодали ўхшатиш қилинган, яъни “думалоклик” сўзи ўрнига кечани кундуз устидан ўраш маъносидаги ибора келган.

Агар мазкур сўз ҳақида чуқурроқ тафаккур қилинса, “тун ва кун” сўзларида Ер думалоклигига жавоб ва исбот мужассам. Бундан Ернинг қуёшдан тўсилган ва зулматга кўмилган ярида тун бўлиши ҳамда қуёшга юзланган ва ёруғ иккинчи ярида кун бўлишидан бошқа маъно чиқмайди ва булар Ернинг думалоклигини тасдиқлайди. Агар Ер ҳақиқатан ясси бўлганида, ҳамма жойда кеча-кундузнинг бир пайти ҳукмронлик қилган ҳамда бизга кун ва тун деган тушунчалар номаълумлигича қолган бўларди. Агар Ер ясси бўлса, шубҳасиз битта кун чиқиши ва битта ботиши бўлади. Шу тарика, еттинчи асрда туширилган Қуръонда Ернинг думалоклиги аниқ-равшан айтилган.

Қиёмат куни келганида эса ер юзига кун ҳам, тун ҳам биргаликда тушади: «Ер чирой олиб, ясан-тусан қилганида ва ер аҳли унинг устида кучли-қудратлимиз, деб ўйлай бошлаганида, ерга кечаси ё кундузи Бизнинг фармонимиз келиб, Биз уни гўё куни кеча обод бўлмагандек, вайронага айлантириб қўйормиз» (Юнус сураси, 24-оят).

Аллоҳнинг Каломиди инсон яратилиши ҳақидаги оятларни ўқир эканмиз, бир қатор ҳақиқатлар очила бошлайди. Эркак уруғи аёл тухум хужайраси билан қўшилгач, бола туғилишидаги дастлабки давр бошланади. Биологияда “зигота” деб аталган якка хужайра ўша

захотиёқ бўлиниб кўпая бошлайди ва лахта қонга айланади.

Худди шу ерда Қуръоннинг яна бир мўъжизаси ошкор бўлди. Зигота-хужайра ҳақида Аллоҳ таоло бундай дейди: “У инсонни лахта қондан яратган” (Алақ, 2).

“Лахта қон” маъносида келган “алақ” сўзи арабчадан “нимагадир осилиб, ёпишиб олган нарса”, деб ҳам таржима қилинади. Франциялик тиббиёт олими Морис Бокай яқинда “алақ” сўзи қадимий саҳроий арабларда “ловия” маъносини ҳам билдиришини кашф қилди. Мўъжизани қарангки, ҳомила илк ривожланиш даврида айнан ловия кўринишида бўлади. Биргина “алақ” сўзи бир неча маъноларни англатишига қарамай, илмий тушунчаларга зид эмас.

Зиготанинг бачадондаги ривожланишининг бу қадар аниқ изоҳланиши тасодифан эмас. Бу Қуръони карим чексиз ҳикмат ва билим соҳиби Аллоҳ таолонинг инсонларга марҳамати эканини билдиради. Ундаги мўъжизалар асрлар давомида инсонларга кашф этилаверади.

Қуръон каримдаги сиёсат ва ахлоқ-одоб ҳақидаги, ҳарбий стратегия ва тинчлик ҳақидаги, жамият, оила, ҳаёт ва уларнинг жамиятдаги инсон ҳуқуқларини белгиловчи мустаҳкам пойдеворлари ҳақидаги фикрларни олиб кўрсангиз ҳам улар ниҳоятда ажойиб, таъсирчан, ва ифодали тил билан тасвирланганини кўрасиз ва инсоният тарихида бунга ўхшашни тополмайсиз.

Ибн Арабийдан Қуръоннинг инсон ақли бовар қилмайдиган сирлари ҳақидаги фикрини сўрашганида у лўндагина қилиб: «Бу – мутлоқ ҳақиқат!» деган экан.

Қуръон сўзлари ўзининг мутлоқ ҳақиқати билан ҳақдир, айна пайтда энг улуг тадқиқотчи олим ҳам фақат нисбий ҳақиқатга эришиши мумкин. Ҳар бир киши ҳақиқатни ўз нуқтаи назари орқали кўради ва унинг барча тасаввур-тушунчалари чекланган ҳамда кунба-кун, асрма-аср ўзгарувчан бўлади. Ҳар биримиз ҳаётнинг маълум бир томонинигина ўрганишга қодирмиз, бошқа йўналишларни қамраб олиш ва ёритишга кучимиз етмайди. Бизларнинг бу танлаб олинган йўналишдаги эришганларимиз ҳам нисбий илм бўлади. Ҳар томонлама билимга ва ҳамма нарсани қамраб олишга ёлғиз Аллоҳ таолонинг Ўзигина қодир. Ёлғиз Угина мутлоқ ҳақиқат ва мутлоқ илм қудратига эгадир.

Пайғамбаримиз Муҳаммад алайҳиссаломдан Қуръон мазмуни ҳақида сўрашганида бундай деганлар: «Унда (Қуръонда) сиздан олдин бўлган нарсаларнинг ахбори ва сиздан кейинги нарсаларнинг хабари ва ўрталарингиздаги нарсаларнинг ҳукми бор. У ажратувчидир, ҳазл эмасдир. Ким бир жаббордан кўриб, уни тарк қилса, Аллоҳ уни синдиради. Ким Ундан бошқадан ҳидоят изласа, Аллоҳ уни залолатга кетказди. У – Аллоҳнинг метин арқонидир. У – ҳикматли зикрдир. У – сиротул мустақиймдир. У – унинг ила ҳавои нафслар тоймайдиган, У – унинг ила тиллар тутилмайдиган, У – уламолар Ундан тўймайдиган, У – кўп тарқалиш билан эскирмайдиган ва ажойиботлари тугамайдиган нарсадир». Пайғамбар алайҳиссалом Қуръони каримга шундай баҳо берганларида минг бора ҳақ эдилар.

Аҳмад МУҲАММАД

Биродарлик унут бўлди...

Аллоҳ таоло бандаларини «ухувват»га, яъни бир-бирларига биродар, дўст бўлишга буюрган. Ухувват – Ислом биродарлиги, дин қардошлиги, қондошлиги, барча мўмин-мусулмонларнинг бир-бирларига хайрихоҳлиги, дўстлиги, севгиси, шафқати, ёрдами демакдир. У бошқа бирон қавм ёки миллатга раво қўрилмаган, муносиб топилмаган улуг бир илоҳий ҳадядир. Аллоҳнинг амри ўларок мусулмонларга ато этилган неъматдир. Аллоҳ таоло айтади: «Мўминлар ҳеч шак-шубҳасиз оға-инидирлар». (Хужурот, 10); «Мўмин ва мўминалар бир-бирларига дўстдирлар. Улар яхшилиққа буюрадилар, ёмонликдан қайтарадилар» (Тавба, 71) «Аллоҳнинг сизларга берган неъматини эсланг: бир-бирингизга душман бўлган пайтларингизда дилларингизни ошно қилиб қўйдию, сизлар Унинг неъматини сабаб биродарларга айландирган» (Оли-Имрон, 103).

Имом Абу Ҳомид Ғаззолий «Ихёи улумид-дин» асарида ёзишча, Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам шундай деганлар: «Баъзи амаллар ибодат шаклида бўлмаса ҳам савоби жуда кўпдир». Масалан, намоз шаклий ибодат саналади: таҳорат олиб қиблага юзланамиз, «Аллоҳу акбар» деб бошлаймиз, рукуъ, сажда қиламиз ва эвазига савобга эришамиз. Аммо мусулмон биродарлиги каби маънавий ибодат ҳам борки, у зоҳиран қадрсиздай, аҳамиятсиздай туюлса ҳам, аслида у динда муаззам бир савоб, муаззам бир ибодатдир» (Абу Ҳомид Ғаззолий, «Ихёи улумид-дин», IV жилд, «Дорул-ихё», Байрут, 1986).

Асри саодат Ислом биродарлигининг, дин қардошлигининг ибрат ўларок ажиб бир замони эди. Ислом тарихига назар солсангиз, бу жаҳода дунё ахлоқига олтин харфлар ила ёзилгуси, маданиятларнинг тожи бўлгуси мисоллар тўлиб-тошиб ётибди. Масалан, Уҳуд жангида бир гуруҳ аскарлар Расулulloҳнинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) кўрсатма ва насиҳатларини бузиб, муҳораба майдонини тарк этишади. Бу ўзбошимчалик мусулмонларга қимматга тушади: қўллари баланд келиб тургани ҳолда мағлубият аламини тотишади, кўплаб қурбонлар берилади, ҳатто Расулulloҳ яраланадилар. Агар ухувват бўлмаганида мусулмонлар хиёнаткор дўстларини маломат этишган, қилмишларини юзларига солиб шарманда қилишган, ҳатто Расулulloҳдан (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) уларни жазолашни талаб этишган бўлар эди. Аммо, Аллоҳ амрларига содиқ қолиб, бундай қилишмади, ҳеч қимми айблашмади. Ҳатто айбдорларнинг номлари қиёматгача сир бўлиб қолди.

Ёки бошқа бир воқеани эсга олинг: Саҳобийлардан Қабб ибн Молик ва шериклари Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам билан Табук юришига боришдан ҳеч қандай сабабсиз қолиб кетишди. Бу қатта жиноят эди. Шунинг учун Пайғамбар алайҳиссалом Қабб ибн Молик ва яна икки кишидан қаттиқ ранжийдилар. Уларнинг ҳукмини Аллоҳга ҳавола этиб, асҳобга улар билан сўзлашмасликни буюрадилар. Қабб ва унинг икки биродари салкам икки ой бутун Мадина аҳлининг таъна-маломатлари ва нафрати остида яшашга мажбур бўлади. Ниҳоят, Аллоҳ таолодан ваҳий нозил бўлиб, уларнинг гуноҳи кечирилгани, тавбалари

қабул бўлгани эълон этилади. Шунда уларнинг биродарлари қанчалик қувонишади. Бири отлиқ, бири пиёда бўлган икки биродари бу муждани Қаббга етказишга ошиқишади. Қаршисидан чиққанлар эса худди ўз жиноятлари авф этилгандай уни кўкракларига босишар, табассум ила табриклашар эди.

Ёхуд Асҳоби суффа билан боғлиқ воқеаларни ёдга олинг: Аҳли суффа – ҳовли-жойи, моли ва егулиги, ҳатто тузукрок кийими бўлмаган саҳобийлар эди. Ҳамиша оч яшашар, тунда масжиднинг бир бурчида мизғиб олишар эди. Аммо иймонлари, дин ғами кучли эди. Битта хурмони кўпинча ўнлаб киши бўлиб ерди. Шеригимга етмай қолмасин, дея мазасини тотиб улгурмай, биродарига узатарди. Расулulloҳ гоҳо уларнинг оч қолганидан хабар топиб, ўзига тўқрок саҳобийларга Асҳоби суффадан ўн, йигирма ёки ўттиз нафарини таомлантиришни юқлардилар. Буларнинг ҳаммаси исломий биродарлиқнинг қўринишлари эди.

Хўжайинининг қаттиқ кийнок-азобларига жавобан фақат «Аҳад, Аҳад» (Аллоҳ яғонадир) деб иймонидан кечмаган Билол Ҳабашийни Абу Бакр Сиддиқ томонидан сотиб олиниб, қўлликдан ва хўрликдан озод этилгани ҳам диний биродарлик эди.

Мадиналик ансорларнинг Маккалик муҳожирларга кўрсатган дин қардошлиги, биродарлиги, ёрдами ҳеч қайси дин, миллат ёки тузумда бўлмаган эди. Расулulloҳ асҳобларининг бир-бирларидан молини, таомини, ёрдам ва маслаҳатини қизғанмагани ҳам, бир-бирларига насиҳат қилиб, ҳидоятга чорлагани ҳам, ҳамиша ҳамкорликка тайёрлиги ҳам дин қардошлиги эди.

Советларнинг узокйилликистибодиди мусулмонларимизни ана шу илоҳий неъматдан йироқлаштириб, ҳаттоки узиб юборди. Уларнинг исломий биродарлигига раҳна солди. Бир-бирларига гиж-гижлади, фитна ва нифокни урчитди. Оқибати аянчли, аламли бўлди: биродарлик ҳақидаги мезонлар бузилди, қарашлар ўзгарди, тушунчалар бошқача бўлди. Энди бир диндаги, бир ақидадаги, бир миллатнинг фарзандлари бир-бирига ғаним, ёв. Бир-бирига нафрати, ғазаби, ҳасади қайнаб-тошган. «Ким биз билан бўлмаса, у душманимиздир» деган қоида устувор. Улар юртини вайрон, динини поймол, эркини пайхон қилган асл душманларини ҳам шунчалик ёмон кўришмайди.

Бири бенамоз, бетавфик, фосиқ кимсаларнинг ҳурматини жойига қўядию, аммо бир мўмин биродари билиб-билмай намозини сал бошқачароқ ўқиб қўйса, ола қараш, қора қарашни бошлайди. Ҳатто масжиддан қувиб солишга тайёр. Бошқаси атрофдаги беҳаёларча, шир яланғоч юрганлар билан иши йўқ, аммо муслим биродари масжидга бошланг кириб қолса, энг улкан ғанимига дуч келгандай ғазаби кўзийди. Айримлар қувурга тикилиб қолган мушукни қутқариш ҳақида жон-жаҳди билан қайғуради, лекин дунёнинг қайсидир бурчагида мусулмонлар қони беғуноҳ тўкилаётгани билан иши йўқ. Баъзиларимиз бир ғайридинга ёки динсиз кишига ёрдам кўрсатишга, эҳсон қилишга тайёрмиз, аммо ёнгинамиздаги мусулмон қўшни, мўмин

қариндошнинг ночор ахволидан «беҳабар»миз. Ҳатто кўмак сўраб келса энсасимиз қотади, бурнимизни жийирамиз.

Ваҳоланки, Пайғамбаримиз Муҳаммад алайҳиссалом бутунлай бошқача таълим берганлар. Мусулмонларнинг бир-бирларига дўст, биродар, кўмакдош бўлишлари зарурлигини бундан ўн беш аср муқаддам эълон этиб, Ислому умматини ўзаро биродарликка, қардошликка, ҳамкорликка чақирганлар. Абдуллоҳ ибн Умардан (розийаллоҳу анҳу) ривоят қилинади: «Расулulloх соллаллоҳу алайҳи ва саллам бундай деганлар: «Мусулмон мусулмон кишининг биродаридир. Унга зулм ҳам қилмайди ва биродарини душманга ҳам топшириб қўймайди. Ким биродарининг ҳолатида бўлса, Аллоҳ ҳам унинг ҳолатида бўлади. Ким мусулмондан ғам-ташвишни кетказса, Аллоҳ таоло уни қиёмат ғам-ташвишларидан халос этади. Ким мусулмоннинг (айбини) беркитса, Аллоҳ таоло қиёмат куниди унинг ҳам (айбини) беркитади». (Имом Бухорий ва Муслим ривояти).

Абу Ҳурайран (розийаллоҳу анҳу) ривоят қилинади. Расулulloх соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Эй Аллоҳнинг бандалари, биродар бўлинглар. Мусулмон мусулмон билан ака-укадир. Унга зулм қилмайди, ҳақир санамайди ва ҳўрламайди. Тақво бу ерда (деб қалбларига уч марта ишора қилдилар). Яна: «Мусулмон биродарини ҳақир санамоғи унинг ёмонлигига кифоя қилади. Ҳар бир мусулмоннинг бошқа бир мусулмон қони, моли ва обрўсига тажовуз қилмоғи ҳаромдир», дедилар. (Имом Муслим ривояти).

Анасдан (розийаллоҳу анҳу) ривоят қилинади. Расулulloх соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Киши ўзи учун яхши кўрган нарсани биродарига ҳам раво кўрмагунча қомил мўмин бўла олмайди», деганлар. (Имом Бухорий ва Муслим ривояти). Бундай мазмундаги ҳадисларни яна кўплаб келтириш мумкин. Исломи биродарлик ҳақида салафларимизнинг, машхур уламоларимизнинг сўзлари бундан ҳам кўп.

Ислому динининг талаби шундай экан, унда нега бизлар исломий биродарлик ва қардошликдан бунчалик узоклашиб кетганмиз? Бир-биримиз билан дўстлашиш, ака-ука тутиниш, қон-қардошлик ришталарини боғлаш ўрнига ғаним фитнасига учиб ёки арзимас манфаатлар учун ёвлашамиз, ўқрайишамиз. Энг даҳшатлиси, бир-биримизни жисман ёки руҳан маҳв этишгача борамиз? Ваҳоланки, Пайғамбаримиз Муҳаммад алайҳиссалом: «Бир-бирларингизга биродар бўлмагунингизча мўмин бўлмайсизлар, мўмин бўлмагунингизча жаннатга қира олмайсизлар», деб таълим берганлар-ку! (Имом Муслим ривояти).

Ухувват унут бўлганининг асосий сабаби билимсизлигимиз, жоҳиллигимиз, дин душманларининг орамизга нифок, ихтилоф, парокандалик солиш учун тинмай уюштираётган фитна-найрангларига эътиборсизлигимиздир. Бизлар намоз ўқиямиз, рўза тутаямиз, Маккага бориб-келяпмиз. Аммо Исломининг асл моҳиятига кириб бормаяпмиз, динимизнинг соф талабларини тушуна олмаяпмиз. Бир биродаримизнинг ҳаракатида сал нуқсон-камчилик кўрсак, дарров у билан гаплашишни ҳам йиғиштириб қўямиз. Бизнинг фикримиздан бошқача фикрдами, зумда уни душманга чиқарамиз. Бир мўмин биродаримизнинг кичкина хатосидан фил ясаб, дарров уни диндан чиққанликда айблай бошлаймиз. Айбловларимиз шунчалик беўхшовки, рақибимизнинг шаъни, жамиятдаги обрўси, иззат-нафси, оилавий сирларини ҳам аяб ўтирмаймиз. Умматни тўғри йўлга бошлайдиган, ихтилофларни ислоҳ қилишга вазифаланган олимларнинг ўзлари баъзан «гулханга мой қуйиб» туришади.

Баҳс-тортишувларда ҳақиқат изламай қўйилди, бунда Аллоҳ розилиги ҳам унутилди. Нима қилиб бўлсаям, «душман томон» бир бадном этилса, ёмонга чиқарилса бўлди! «Душман томон»нинг ҳам Исломда эканининг, улар ҳам Каъбага юзланиб сажда қилишининг мутлақо аҳамияти йўқ! Чунки у томон биз билан бир хил фикрламайди, бизнинг йўлимиздан юрмайди, устозимизни тан олмайди, демак, улар душман, диндан қайтган, уларнинг «қони ҳалол!».

Бундан ҳам ортик жоҳиллик, бедодлик бўлармикин?!

Ахир салаф ва халаф олимларимиз Ислому ақидасига жиддий ҳавф солувчи адашган оқимлар мавжуд замонда ҳам уларга бугунгичалик нафрат ва душманлик қайфиятида бўлишмаган. Масалан, Имом Шофий баҳс-тортишув мажлисларига рақиблари сўзидан ўз хатоларини билиб олиш учун борар экан. Бизлар эса, рақибимиз хатосини топиш, унинг «танобини тортиб қўйиш» учун баҳслашамиз. Ҳеч ким муҳолифимнинг ҳам фикри тўғридир, балки мен хато ўйлаётгандирман, демайди. Илмий баҳс-тортишувлар меъёри ва одоби аллақачон унутилиб бўлган. Нафслар лаззати, ғурур иззати йўлида илмий ҳақиқатлар бир четга суриб ташланмоқда. Ваҳоланки, улуғларимиз бундай бўлишмаган, бунга ўргатиб кетишмаган.

Узоққа бориб нима қиламиз. Бир неча йиллар олдин шайх Носириддин Албоний исмли машхур бир олим яна бир атоқли олим шайх Юсуф Қаразовийнинг «Исломда ҳалол ва ҳаром» китобини ўзига хос кескин услубда қаттиқ танқид қилди. Биздаки жоҳил кишилар дарров рақибимизнинг танқидига жавобан раддиялар излаган, унинг камчиликлари топган, жамиятдаги обрўсига қарамай, шармандасини чиқарган бўлардик. Аммо Юсуф Қаразовий бундай қилмади. У: «Албонийдек таниқли муҳаддиснинг эътибори биз учун шараф» дея жавоб қайтарди. Шу билан масалага нуқта қўйилди. Бу одоб, олимлар одоби эди. Уч-тўрт ҳадисни ёдлаб олиб, ҳар қандай олимни «мот қилиш»га ўзни чоғлаган айрим қизиққон укаларимиз учун ибрат ўлароқ одоб эди.

Расули Акрамнинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) кўрсатмаларига бўйсунган ҳар бир мусулмон бошқа диндошларини дўст тутати, уларга ҳамиша ёрдамга ошиқади, ҳурмат-эҳтиром кўрсатади, шарият талабларига кўра муносабатда бўлади. Исломда дўстлашиш, дўст топиш ва уни мустаҳкамлашга тарғиб ва ташвиқ бор. Янги дўст ортиринг, мўминлар билан биродарлашинг, зиёфат қилиб чорланг, ҳадялар беринг, касаллигида зиёрат қилинг, муҳтожлигида ёрдам кўрсатинг, деган даъватлар бор. Билингки, «Янги бир одам билан дўст бўлган мусулмоннинг даражасини Аллоҳ жаннатда бир даража юқори кўтаради», деб марҳамат этилган.

Айниқса, бугунги таҳликали асримизда, айрим хорижий ўлкаларда мусулмонларнинг эътиқоди, иззат-нафси топталаётган, ҳўрланаётган, иймонига тажовузлар тўхтамаётган ҳозирги даврда мусулмонлар бирдамлиги ва биродарлигининг аҳамияти, қиймати ортиб бораётир. Аллоҳ таоло бизларни, дўст-биродар бўлишга буюрган. Сарвари коинот соллаллоҳу алайҳи ва саллам мўминларни яхлит бир жасадга ўхшатган эканлар. Шундай бўлгач, нега жоҳилият даврининг душманлик ва ёвузликларига тақлид қиляпмиз? Ораларимизда низо, кўролмаслик, ғийбат, ҳақорат, адоват каби ярамас иллатларнинг урчишига йўл қўймоқдамиз?

Ўзимизни ўнглаш вақти келди. Шахсий низолар, тарафқашликлар билан душман тегириғида сув қуйишга барҳам бериш пайти келди. Аллоҳнинг йўлида, Унинг ризолигига эришиш ниятида бир-биримиз билан дўстлашиш, самимият ила муомала-муносабатда бўлиш, ёрдам кўрсатиш, хайрихоҳлик қилиш пайти келди. Чунки Ислому биродарлиги – дунёда нусрат, иззат, улуғлик бўлса, охирадда жаннат, фароғат, абадий неъматдир. Бир донишманд айтганидай, «Умматнинг равақини иттифокдан излаш керак».

Аллоҳ таоло айтади: «Бас, Аллоҳдан кўрқингиз ва ўз ораларингизни ўнлангиз! Агар мўмин бўлсангизлар, Аллоҳ ва унинг Пайғамбарига бўйинсунингиз!» (Анфол, 1). Ана шу илоҳий амрлардан чекиниб, Ислому биродарлигига ҳиёнат қилувчи кимсаларга эса Аллоҳ таоло қаттиқ жазони ваъда қилади: «Аник ҳужжатлар келганидан кейин бўлиниб кетган ва бир-бирлари билан ихтилоф қилиб, талашиб-тортишган кимсалар каби бўлмангиз! Ана ундайлар учун улуғ азоб бордир». (Оли-Имрон, 105).

Нурмуҳаммад ДЎСТМУҲАММАД.

ЖАЗАВА - ОЖИЗЛИК БЕЛГИСИ

топишмади, дейсиз. Айниқса кейинги беш юз йил мобайнида бу кураш янада шиддатли тус олди. Биргина Оврупада шу даврда Ислом ва унинг муқаддасотларига қарши ёзилган 10 минг китоб босилиб чиқди. Оврупа режиссерлари Ислом, Қуръон ва Муҳаммад алайҳиссаломни ёмонотлиқ қилиш мавзуида 131 та фильм ишлашди. Биргина Голландиянинг икки кинорежиссери Гирт Вилдерс ва Ван Гоглар ғайриисломий фильмлари билан ўзларида шухратга эришган бўлса, дунё мусулмонларининг қаҳр-ғазабига учради.

Ғарбнинг «маданият» арбоблари Исломга қарши жазавада усулларнинг ҳар қанақасидан ҳам парҳез қилиб ўтиришмайди. Масалан, шарқшунос Монтгемери Ватт ўз китобида: «Муқаддас Қуръон ҳамр ва судхўрликни фақат Мадинада тақиқлаган, чунки бу пайтда Маккада бўлган Пайғамбар Макка мушрикларидан кўрқар эди», деб ёзади. Бошқа бир неча шарқшунос эса Қуръон Аллоҳ томонида юборилган эмас, балки уни Муҳаммад (алайҳиссалом) ёзган, деб даъво қилади (бу «доно»лар Пайғамбаримизнинг ўқиш-ёзишни билмайдиган оми бўлганларидан беҳабар қолишган, шекилли). Шарқшуносларнинг яна бир гуруҳи Ислом бутун инсониятга юборилган дин эканини шубҳа остига қўймоқчи бўлади. Бир гуруҳ олим эса Муҳаммад (алайҳиссалом) Аллоҳнинг элчиси эмас, балки ё улўғ ислохотчи, ё сўзамол сиёсатчи, ё даҳо бўлса керак, деб тахмин юритади. Шарқшунослардан бири мусулмонларнинг ҳозирги қолоқлигига Ислом дини айбдор, дея довдираса, бошқаси Ислом зўравонлик ва террорчиликка чакиради, деб вайсайди. Исломни қолоқ ва ёвуз дин, илм-фан ва маданият душмани, жаҳолат ўчоғи сифатида кўрсатиш Ғарбда айниқса кенг авж олган.

Ислом ғанимлари айниқса Пайғамбаримиз, коинот фаҳри, инсонларнинг энг комили бўлган зотга қарши бор тухмат ва иғволарини сочишади. «Диншунос»лар Аллоҳнинг элчисига «кўрқоқ, аксиз ва жирттаки одам эди, шоир бўлган, маст ҳолатда вафот этган» каби куракда турмайдиган, ҳатто ёш боланинг ҳам ишониши маҳол «айб»ларни тақаш билан одамларни алдамоқчи бўлишади.

Ҳозир Европа ва Америкада 220 та шарқшунослик институти ишлаб турибди, улар Исломни ўрганиш, таҳлил қилиш, унинг тарихи, муқаддасотлари, ҳазораси, ақидаси ва қонунларини тадқиқ этиш билан машғул. Бундан уларнинг мақсади Исломни ҳолис ўрганиш ёки мусулмонларга ёрдам бериш эмас, балки Исломни ёмонотлиқ қилиш, мусулмонларнинг «вахшийликлари», ғарб ҳазорасига «тахдиди» билан ғайримусулмларни кўркитиш, мусулмонлар орасига фитна ва ғаламислик уруғларини сочиш,

Куфр олами, дин душманлари Исломга қарши жазавали хуружини ҳеч қачон, ҳатто бир соат ҳам тўхтатмаган. Исломнинг илк даврида Макка мушриклари, Рум насронийлари ва Форс мажусийлари унга қанчалик зарба беришга, музаффарона юришини тўхтатишга уринишган бўлса, кейинчалик бошқа дин, тузум ва мафкуралар ҳам бу курашдан четда турмаган.

Тарихга «салиб (хоч) юришлари» номи билан кирган насроний оламининг Исломга қарши шармандали кураши бу хуружларнинг энг давомлиси ва қонлиси бўлган. 1095 йили биринчи салиб урушини бошлаган Рим папаси Урбан Иккинчи Кичик Осиё ва Шом ўлкаларини қонга ботирди. Франция қироли Людовик Еттинчи ва Олмония ҳукмдори Конрад Учинчи биргаликда иккинчи ва учинчи салиб юришларига бош бўлишди ва мусулмон ўлкаларни вайронага айлантирди. Тўртинчи юришни папа Иннокентий Тўртинчи бошқарди. 1217-1221 йиллардаги бешинчи салиб юришида олмон, можар, инглиз, ҳолланд аскарлари Дамашк ва Нилнинг қуйи ҳавзасига вайроналик-қулфат олиб боришди. Олтинчи юришда раҳнамоликни олмон императори Фридрих Иккинчи зиммасига олди, қатта қўшин билан Қуддусни тор-мор этиб, Дамашкқача кириб борди. Еттинчи ва саккизинчи хоч юришларини эса фаранг қироли Людовик Тўққизинчи уюштирди ва Тунисда вабога учраб ўлди. Бир гуруҳ машҳур Ислом уламоларининг икки дин мулоқоти масалалари бўйича насроний дини арбобларига юборган мактубига ёзилган жавобда ҳозирги дунё католиклари раҳнамоси бўлмиш Рим папаси ўтмишда салибчиларнинг мусулмонларга қилган хунрезликлари учун кечирим сўради.

Ислом тарихи давомида дин душманлари, уларга жўр бўлган олимлар ва адиблар Исломга, унинг муқаддасотларига қарши кураш олиб бориш, Пайғамбаримиз Муҳаммад алайҳиссалом шаъниларини булғаш учун не-не тухмат-иғволарни ўйлаб

холос. Муслмонлар динларининг бутун инсониятга юборилган сўнги ҳақ динлиги, Пайғамбарларининг Аллоҳ таолонинг суюмли элчиси эканини билганлари ва иймон келтирганлари учун бу ғаламисларнинг тухматиға жавоб бериб ҳам ёки улар билан тортишиб ҳам ўтиришмайди. Шундай бўлса-да адолат тарафида бўлган айрим Исломдан ташқаридаги ҳолис ва инсофли олимлар тухматчиларга асосли далиллар билан жавоб қайтаришяпти.

Айниқса йигирма биринчи аср бошланиши билан Ғарбнинг Исломга қарши кураши қаттиқ авж олиб кетди. 2001 йил 11 сентябрда АҚШнинг Нью-Йорк шаҳридаги икки баланд бинонинг қандайдир «муслмон террорчилари» томонидан портлатилишини (аслида уни мамлакат махфий хизмати ташкил этгани ҳақида ҳозир бемалол ёзишяпти, бу ҳақда қуйроқда батафсил сўз юритамиз) баҳона қилиб, янги салиб (ҳоч) юриши бошлаб юборилди. Буни АҚШ президенти бутун дунёга эълон қилиб юбориб, кейин бошини чангаллаб қолди.

Турли баҳоналарни рўқач қилиб жаҳоннинг ҳамма ерида муслмонлар хўрланяпти, камситиляпти, азобланипти. Югославия парчаланаётганида Босна-Херсек муслмонлари серб ва хорватларнинг зўравонлиги, қонхўрлигидан жаҳон ҳамжамиятига шикоят қилганида серб «махлук»лари Ғарбга мурожаат этиб: «Наҳотки, Оврупанинг шундоққина киндиги остида акидапараст бир муслмон давлатининг барпо бўлишига ижозат берсангиз?» деб васваса бошлаши биланок Ғарб бу муслмон-насроний урушига «бетараф» бўлиб, кўзини юмиб олди. Оқибат аянчли бўлди: Босна-Херсекда минглаб муслмон қатлиом қилинди, қанчалаб киши бедарак йўқолди, минглаб аёл-қизнинг номуси топталди, ҳатто қарияларни ҳам аяб ўтирмай ўлдиришди («Ислам. Ру» сайти маълумотлари).

Гиёхванд модда тарқатишда айбланиб, Афғонистонда халқ сайлаган ҳукумат ағдариб ташланиб, мамлакат НАТО қўшинлари томонидан босиб олинди ва босқин ҳали давом этмокда (дарвоқе, яқинда «Нэншл географик» телеканали толиблар ҳукумати наша экишни батамом тақиқлагани ҳолда ғарб қўшинлари кирганидан кейин гиёхванд модда ишлаб чиқариш аввалгидан бир неча баробар ортиб кетгани, Афғонистон бутунги кунда ана шу ажалдориси барча ҳажмининг 93 фоизини етказиб бераётганини ўқинч билан хабар қилди).

Ироқ ҳукмдори Саддам Ҳусайнни ялпи қирғин қуроли тайёрлашда ва террорчи «Ал-Қоида» билан ҳамкорликда айблаб, Ироққа бостириб кирилди. АҚШнинг ўзидаги икки нотижорий ташкилот яқинда тадқиқот ўтказиб, ана шу урушни бошлашга баҳона кидириб, АҚШ президенти ва олий мартабали егги нафар амалдори 2001-2003 йилларда расмий баёнотлар, матбуот анжуманлари, маъруза ва кўрсатмалар бериш чоғида 953 марта ёлғон ишлатишганини исботлаб берди.

Уйда қамалиб қолган битта ит ҳақида ҳамма ёққа шов-шув соладиган Ғарб демократияси ҳам, ҳолислик ва ҳаққонийлик даъво қиладиган матбуоти ҳам бу фожиаларни кўриб, кўрмаганга олди, лом-мим демади. Ёки бутун-бутун халқларни ёппасига кириб йўқотиш Ғарб наздида террорчилик ҳисобланмасмикин?

Оммавий ахборот воситалари, Интернет тармоғи орқали, филмлар, китоблар ёрдамида режали равишда Исломни қоралаш, бутун инсониятнинг муқаддас китоби ва охириги пайғамбари шаънига қилинаётган тухмат-бўхтонлар, Ислом анъаналарига ва муслмонларнинг ахлокига қарши қаратилган тинимсиз хуружлар бир дақиқа ҳам тўхтамаётир.

Ислом Аллоҳнинг ҳақ дини бўлганидан ўзини ҳимоялашга муҳтож эмаслигини ҳамма, ҳатто Ислом душманлари ҳам яхши

билишса-да, бундан унга бемалол ҳужум қилиш мумкин, деган ҳулоса чиқаришади. Шуни ҳисобга олиб, муслмон уммати Европа ва Америка шарқшуносларининг тухмат ва ғаразли хуружларига қарши тўсиқ бўладиган умумжаҳон исломий тузилмалар ташкил этиш ҳақида бош қотира бошлагани ҳам бежиз эмас. Бу борада Миср вақфлар вазири Махмуд Ҳамди Зақзукнинг ғоявий мустақилликдан маҳрум бўлмаслик учун бирорта ҳам араб ва муслмон мамлакатига бўйсунмайдиган халқаро Ислом тузилмаси ташкил этиш ҳақидаги таклифи эътиборга молик.

Исломнинг ғолибона юришидан жазавага тушган сиёсатдонлар ва уларнинг садақасига кўз тиккан айрим ноҳолис ёзувчи-журналистлар Исломни ёмонотлик қилиш, у билан бошқа диндагиларни ва динсизларни кўрқитиш, шу йўл билан ҳазораларни бир-бирига гиж-гижлаш, бу борада ҳар қандай ифлос усуллардан ҳазар қилмаслик бўйича ким ўзарга пойга бошлаб юборишган.

«Византия императори Мануил Иккинчи: «Пайғамбар Муҳаммад (алайҳиссалом) янги олиб келган нарсани менга кўрсатинг-чи, унда ўзи тарғиб қилаётган ғояни қилич билан тарқатиш ҳақидаги талабидан иборат фақат ёвузлик ва ғайриинсонийликни кўрасиз», деган эди. Орадан кўп асрлар ўтиб, 2006 йили Рим Папаси Бенедикт Ўноттинчи императорнинг машъум сўзларини Регенсбургдаги маърузасида яна қайтарди. Тўғри, шу муносабат билан бошланиб кетган машмашалардан кейин у нутки учун бир неча бор муслмонлардан узр сўрашга мажбур бўлди. Лекин «айтилган сўз – отилган ўқ», Папа ниятига етиб, Ислом ва охирзамон пайғамбари шаънига лой чаглаб бўлинган эди. Мақсад, дунё ҳамжамиятига «Ғарбнинг душмани террорчилар эмас, балки Ислом ҳазорасининг ўзидир», деган ғояни сингдириш керак эди» («АиФ», 2006 йил 41-сон).

Америка насронийлари уюшмаси раҳбари Ваул деган насроний илоҳиётчиси Ислом ва унинг Пайғамбари шаънига шунақанги бўхтон ва иғво тошларини отадики, бундан хабар топган муслмонлар ғарб сиёсатдонлари ва ахборот қорчалонлари, уларга қўшилиб айрим илоҳиётчилар Исломга қарши халқаро юриш бошлашибди-да, деган ҳаёлга бориши турган гап! БМТнинг Инсон ҳуқуқлари бўйича Қўмитасига аъзо бўлган «Энг маданиятли» мамлакатларнинг нақ ўн олтитаси муслмонлар ҳуқуқини ҳимоя қилиш ва Исломни ёмонотлик қилиш йўлига тўсиқ қўйиш бўйича тайёрланган қарорга қарши овоз беришгани бундай ҳаёлларни янада қучайтириб юборади.

Муслмонлар бу ҳодисадан ўзларига келмай туриб, АҚШ матбуоти, радио-телевидениесида, улардан ибрат олган Оврупа матбуотида бирин-кетин Ислом динига, муслмонларга, Пайғамбаримиз Муҳаммад алайҳиссаломга қарши қаратилган мақола, кўрсатув ва эшиттиришлар пайдо бўла бошлади. «Вашингтон таймс» газетасининг 2005 йил 11 апрел сониди Диана Вестнинг муслмонлар террорчилардир, мазмунидаги тухматга тўла мақоласи босилди.

Американинг яна бир «Ю.С. Нюс энд Уорлд Рипорт» газетасининг ўша йил 15 апрел сониди очикчасига ёзилган мана бу сатрларга дуч келасиз: «Америка Исломнинг ўзининг қиёфасини ўзгартириш учун террорчиликка қарши курашнинг кўринмас фронтига миллионлаб доллар пул сарфлайди». Газета эътирофига яна битта кичкина қўшимча қилмоқчимиз: АҚШ Чеченистондаги урушга ҳар йили икки миллиард доллардан маблағ сарфлаган, бу росмана бир мамлакатнинг бир йиллик бюджетига тенг.

Юқорида тилга олинган «Вашингтон таймс» бу билан ҳам тинчимай, Пайғамбаримиз шаънларига қилинган тухматлардан

ибораат бир бузук китобни овоза (реклама) қилган. Бу китобнинг нақадар қабиҳлигини ноширининг китоб муаллифи ҳақидаги биргина жумласидан ҳам билса бўлади: «Муаллиф Роберт Спенсер террорчиликка қарши курашда зафар қозониш учун Муҳаммадни (алайҳиссалом) ва Исломни обрўсизлантириш нақадар муҳимлигини яхши тушунади».

Уммон ортидаги оғаларидан ортда қолмасликка тиришган Оврупа матбуоти Исломга лой сочишда «ўзини кўрсатди». Дания, Франция ва бошқа айрим мамлакатларнинг матбуотида Пайғамбаримизга қарши карикатуралар пайдо бўлди ва бу бутун мусулмонларнинг нафрати ва қаҳр-ғазабига учради. Голландиялик бузуқи кинорежиссер Тео Ван Гог ўз филмида яланғоч хотиннинг уят жойига мусулмонлар учун муқаддас сўзни ёзиб, жазава гулханига мой қуйди ва бу ҳақсизликка чидамаган бир мусулмон кўлида ўлим топди.

Яқинда Ориана Фаллачи деган италян ёзувчисининг рус тилига ўтирилган «Нафрат ва фахр» («Ярост и гордость», Москва, 2004) номли китоби қўлимга тушиб қолди. У Ислом ва мусулмонлар ҳақида шунақанги гапларни, ғазаб ва нафрат тўлиб-тошган тухмат ва иғволарни келтирадики, наҳот шу бўҳтонлар эсли-хушли, қатта тажрибага эга ёзувчининг қаламидан чиққан бўлса, дея таажжубга тушасиз: «Сизлар тушунмайсизлар, тушунишни ҳам истамайсизлар, улар (яъни мусулмонлар) учун Ғарб – Ислом босиб олиши ва қўл қилиши лозим бўлган оламдир»; «Жаҳондаги кўплаб урушларнинг қаҳрамони – (Ислом деган) тоғ. Бу тоғ 1400 йилдан буён жойидан жилмаган, ожизлик чоҳидан четга чиқолмаган, эшикларини ҳазоралар қўлга киритган ютуқларга очмаган, озодлик, демократия ва тараққиёт ҳақида эшитишни ҳам истамаган. Қисқаси, қўзғолмас бир тоғ. Бу тоғ... қашшоқликка ва саводсизликка ғарқ бўлган (ҳар бир мусулмон мамлакатиде аҳолининг 60 фоиздан кўпроғи саводсиз)... Бу тоғ пинҳона бизга ҳасад қилади, ҳаёт тарзимизга ҳасад қилади, ўзининг моддий ва ақлий қашшоқлиги учун масъулиятни бизга юклайди»; «Пиемонт Ислом жамоасининг диний раҳбари марокашлик бир қассоб, 1989 йили сайёҳлик визаси билан Туринга келиб, ўн йилча вақт ичида бешта қассобхона ва шунча масжид очишга улгурган. Шу тариқа Кавура деган назокатли шаҳарни сассиқ, ифлос ва қашшоқ маҳаллага айлантириб юборган»; «Кўплаб (ҳаддан ташқари кўп) имомлар террорчиликнинг диний раҳнамолари ҳисобланишади, яъни аслида уларнинг ўзлари террорчилардир».

Бундай алмойи-алжойи «қашфиёт»ларни ҳали анча келтириш мумкин эдию, лекин муҳтарам ўқувчимизнинг вақтини олмаслик учун шу ерда нукта қўямиз. Фаллачи хонимнинг ғазабнок мулоҳазаларидан хулоса чиқариш ҳам ўқувчининг ўзига ҳавола. Бу тухматларни ўқиғач, дабдурустдан жажлингиз чикмасин: етмишга яқинлашиб ҳам ҳалигача турмушга чиқмаган аёлнинг шахват уриб кетган миясидан бундан бошқа маънилироқ гап чиқмайди, шекилли!

Исломга қарши тухмат ва ғаламислик жазавази Ғарбнинг ўзидагина жўш урса майлийди. Йигирма миллиондан ортиқ мусулмон (жами аҳолининг еттидан бир қисми) яшайдиган Россиядаги айрим ноинсоф журналист, ёзувчи ва ноширлар ҳам океан ортидаги ҳаммаслақларининг «қўшиғи»га жўр бўлиб, жамиятда хийлагина безовталик туғдиришга сабаб бўлишди.

Машҳур журналист, ОРТнинг «Времена» кўрсатуви бошловчиси Владимир Познер бу соҳада айниқса «зўр» чиқиб қолди. У Рамазон ҳайитининг биринчи куни (2004 йил 14 ноябр) миллионлаб мусулмонларни байрам билан табриклаш ўрнига

«ёмон» мусулмонлар ҳақидаги телесюжетни шарҳлар экан, «суларга қараб қўлимга Калашников (автомат) олгим келади», дейишдан ҳам уялмади. Бу ҳам ҳолва экан. Шу кўрсатувга таклиф қилинган яна бир ёзувчи В. Ерофеев: «Балки барча мусулмонларнинг калласини олсак бўлармикин?» деб савол берди.

Россиядаги машҳур дин мутахассиси А. Игнатенко эса улардан ҳам илгарилаб кетди. Унинг фикрига кўра, мусулмонларнинг ҳаммаси ҳам ёмон эмасмиш, Оврупа мусулмонларининг 18 фоизи ғарб қадриятлари билан уйғунлашиб бўлганмиш, чунки улар масжидга қатнамас эмиш... Бундан ҳам ортиқ жириллаш бўладими?

Ёшлар газеталаридан бирининг хоним журналисти номдор ва пулдор эркаклар билан бир кечалик ишрат қилиб, кейин унинг бутун тафсилотларини газетада ёзиш билан тирикчилигини бир «чиройли» ўтказиб юрган эди. Ёши улғайиб бозори ўтмай қолдими ё жин уриб кетдими, ҳар қалай у ҳам россияликларни Ислом билан кўрқитиш, мусулмонлар шаънига бўлар-бўлмас тухмат тошлари отишга «ихтисослашиб» олди.

Ислом ва унинг Пайғамбарини ёмонотлиқ қилиш, бу билан мусулмонларнинг ғазабини кўзғаш илинжида уйқуси қочган олим ва қаламкашлар билан тортишиб ўтирмайлик-да, яхшиси уларни ўзларидан чиққан холис, инсофли, адолатпарвар ҳамкасбларига рўпара қилиб қўяколайлик:

Атоқли файласуф Шебол бунда ёзади: «Ҳазрати Муҳаммаднинг одам боласи бўлгани бутун инсониятга қатта фахрдир. Чунки у зот уммий бўлса-да, ўн тўрт аср аввал шундай қонун ва асосларни келтирдик, биз, оврупаликлар икки минг санадан кейин уларнинг қиймати ва ҳақиқатини англаб етсак, энг масъуд, энг саодатли насллар бўламиз».

Франсиялик таниқли олимлардан Ла Мартиннинг мана бундай сўзлари бор: «Агар кишининг буюклиги унинг қилган ишларига, қозонган зафарларига, имконияти оз бўлса-да кўп иш қилганига қараб баҳоланадиган бўлса, Муҳаммад (алайҳиссалом) инсонларнинг энг буюғидир. Муҳаммад (алайҳиссалом) бир пайтнинг ўзида пайғамбар, нотик, даъватчи, қонуншунос, жангчи, қалблар ҳимоячиси, ғоялар тарғиботчиси, имом, давлат арбоби, ер юзининг йигирма минтақасида исломий салтанат кура олган зот эди... Унга ҳеч қандай инсон тенглаша олмайди! Наҳотки у ўлчовларга сиғса?!»

Таниқли шарқшунос Вилиам Муирнинг қуйидаги фикрлари ҳам эътиборга молик: «Ҳазрати Муҳаммад (алайҳиссалом) ҳақида гапирганларимиз бир нукта устида тўпланади. У ҳам бўлса унинг хулқ-атвори олийлиги, ахлоқининг покизалигидир. Булар шундай улугъ фазилатларки, у замоннинг маккаликлари орасида жуда нодир эди».

Франсия Коммунистик партияси қотиби Роже Гароди бундай ёзади: «Муҳаммад пайғамбар ҳеч қандай ҳокимиятга эга бўлмаган ҳолда Форс ва Византия қаби қудратли салтанатларни ягона Парвардигор низоми билан яшашга даъват этгандилар».

Олмон шоири Гётенинг мана бундай дегани ҳаммасида ўтиб тушади: «Мен дунё тарихини ўқиб бир хулосага келдим: дунё подшоҳлари тўплаган жамики салтанату бойлик, қасрлару саройлар Муҳаммаднинг (алайҳиссалом) ямок яқтакларига ҳам арзимас экан»

ТАРИХДАГИ «ЎЙИН» ЛАР

МУЛЛА НИҚОБИ ОСТИДА

1833 йили Оренбург харбий губернатори В. А. Перовскийнинг топшириғи билан Оренбургдаги Неплюев харбий билим юртида араб, форс, татар тиллари муаллими бўлиб ишлаётган Петр Иванович Демезон Бухорога юборилди. Бу одам асли италиялик бўлиб, Сардинияда туғилган эди. У Россияга қандоқ келиб қолгани номаълум бўлса-да, кейинчалик у рус фуқаролигини қабул қилган. Унинг Бухорога тўрт ойлик сафаридан мақсад «Ўрта Осиё вилоятларида содир бўлаётган ҳамма нарсалар ҳақида ишончли ва батафсил маълумотлар тўплаш» эди. Бу борада Петербургдаги чор ҳукуматининг Афғонистон ва Ҳиндистон орқали келаётган инглиз молларининг Ўрта Осиё бозорларида рақобатбардорлиги кучаяётганидан, умуман чет эл агентурасининг бу ердаги фаолиги ортаётганидан ташвишга тушаётгани ҳам ана шу сафарга туртки бўлгани аниқ эди.

Демезон Бухорога татар муллasi Мирза Жаъфар номи остида бухоролик тожир Ниёз Муҳаммаднинг савдо қарвони билан жўнатилди. Бухороликлар асосан суннийлар бўлгани учун сунний мулла Жаъфар ниқобидаги Демезонга барча масжид ва мадрасаларнинг эшиги ланг очиб қўйилди ва бу шаҳарнинг барча таниқли кишилари билан танишиш ва Бухоро мулалари билан илмий мунозара олиб бориш имконини берди.

(Б. Лунин, «История Узбекистана в источниках», Ташкент, 1990 г.).

Бизнинг изоҳ: ҳозиргача ниқоби ва номини ўзгартирган, аммо мақсадлари эскича қолган яна қанчалаб демезонларнинг ирқит қадами табарруқ ерларимизни топташдан тўхтагани йўқ. Леонид Орловский тадқиқотларидан маълум бўлишича, Россияда

АСОСИЙ МАҚСАД БОШҚА

Штабс-капитан Александр Осипович Корниловичнинг Россия императорига мактубидан: «Ўрта Осиёнинг бошқа шаҳарларига ҳам кириб бориш қулай бўлиши учун Каспий денгизининг шарқий соҳилидан Хивага йўл очиш лозим бўлади. Жаноби олийларига маълумки, адашмасам, подшоҳ Петр Биринчи 1720 йилдаёқ бу ишга экспедиция жўнатганди. Бу юриш унинг раҳбари гвардия капитани Бековичнинг эҳтиётсизлиги ва туркманларга ҳаддан ташқари ишониб юборгани учун барбод бўлди. Уни тугаллашга кейинчалик императорнинг ўлими халал берди. Бу иш император Екатерина Иккинчи томонидан ҳам ўйланди, аммо ҳеч қандай ҳаракат бўлмади. Ниҳоят, генерал Ермолов бундан олти йил муқаддам ҳукуматга Хива хони Муҳаммад Раҳимнинг ўшанда Муравьевни ҳибсга олганини рўқач қилиб Хивани эгаллаш ҳақидаги таклифини айтганида подшоҳимиз ўзларига хос сулҳпарварликка содиқ қолиб ва Британия ҳукуматининг Ост-Ҳинддаги мулклари соҳасида шубҳа туғдирмаслик учун бу таклифга рози бўлмадилар.

Савдо ишлари бўйича хусусий қорхона тузиш бундай юришга баҳона бўлиши мумкин. Асосий мақсад эса Ўрта Осиё ўлкаларидаги аҳвол, қучлар, ўзаро муносабатлар, ишлаб чиқариш, айниқса савдо имкониятлари ҳақидаги энг аниқ маълумотларни тўплаш бўлади»

(А. О. Корнилович, «Сочинения и письма», Москва-Ленинград, 1957 г.).

Бизнинг изоҳ: русларда «Текин пишлоқ қопқондагина бўлади», ўзбекларда эса «Бир баласи бўлмаса шудгорда қўйруқ на қилур» деган халқ мақоллари бор.

БЕВАФО БОЙЛИКЛАР

«Худоёрхон (Қўқон хони) ҳижрий 1292 йили шошилинч ҳолда ўттизта казакдан иборат рус отряди ҳимоясида Тошкентга кетишга мажбур бўлди... Қўқон шаҳридан Худоёрхон хотин, бола-чақаларини олиб, хизматкорлари билан олтин, қумуш, лаъл, жавохирлар тўла сандикларни ортиб, Хўжанд орқали чиқиб кетди. Шаҳардан саккиз чақирим юрилгач, хон ҳамроҳларига дам беради. Шунда унинг 1000 пиёда, 2000 сипохи, 68 замбарағи бор эди. Танафусдан сўнг йўлга чиқилганида қанотида 500 сипохи қолган, бошқалари эса хонни ташлаб кетганди. Кейинроқ сандикдаги бойликлар ҳам исиз йўқолди»

(«Таснифи Ғариб» қўлёзма китоби, шахсий кутубхона).

Бухоро амири хазинасида у тахтдан кетиши олдида қўйидаги бойликлар бўлган: 1 миллион 148 минг 380 дона Бухоро тилласи, 4 миллион 365 минг дона рус тилласи, 17 тонна 728 кило ёмби ҳолатидаги Гамбург тилласи, 45 тонна 494 кило Гамбург ёмби қумуши, 22 тоннадан зиёд рус қумуш тангалари ва жами 34 номдаги бошқа қимматбаҳо буюмлар рўйхатга олинган. Уларнинг умумий қиймати 73 миллион 252 минг сўмдан ошган. Бунга амир ва унинг оиласига тегишли 3 миллион 300 минг сўмликдан ортиқ қимматбаҳо тақинчоқлар ва инжу-марваридлар кирмаган (Бу пулларнинг қанчалигини билиш учун солиштириб қўринг: ўша пайтда бир пуд (16 кило) ун – 95 тийин, бир пуд писта – 35 тийин, шунча бодом – 70 тийин, бир бош семиз қўй 2 сўм бўлган). Ана шунча бойликнинг тақдири ханузгача маълум эмас

(Х. Узоқов, С. Холбоев, «Бухоро амирининг олтинлари», «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетаси, 1991 йил).

«Ўзбеклар иши»ни ташкил этиб амалга оширган Т. Х. Гдиян ва Н. В. Иванов каби терговчилар юқори мартабали шахслар ва уларнинг оила аъзоларидан тортиб олган, мусодара қилган бойликлар 40 миллион сўмликдан ошди. Бундан ташқари бошқа терговчилар ва ҳуқуқ органлари томонидан мусодара қилинган пул ва бойликлар 100 миллион сўмга етган эди. Ана шу миллион-миллион пуллар, олтин, заргарлик буюмлари, қимматбаҳо магнитофон, соат каби буюмлар, заём облигацияларининг бари Москвага олиб кетилди ёки нопок терговчилар томонидан гумдон қилиниб, ўзлаштирилди (Изоҳ: тўқсонинчи йиллар бошида ВАЗ-2106 маркали «Жигули» автомобили 8 минг сўм турарди)

(В. Илюхин, «Қабоҳат ёхуд...», Тошкент, 1993 йил).

Бизнинг изоҳ: катта пул-бойлик ҳеч қачон вафо қилмаслигини билса ҳам одам баласи уни йигиб-босаверар экан-да!

МУШТУМЗЎРНИНГ ДАСТИДАН ДОД!

(Соли сўтакнинг дийдиёлари)

Хай, санга гапнинг пўскалласини айтадиган бўлсам, маҳалламиздан бир муштумзўр зўравон чиқиб қолган. Отини ҳам ҳеч ким билмайди, шунинг учун уни осонгина Муштумзўр деяверай. Ўзи асли ношудгина, қўқоққина, иши ҳам унча юришмаган, менга ўхшаган сўтак бир одам эди. Қонида сал муттаҳамлик, аперислик бор эканми, бирданига кучайиб, бўйни йўғонлашиб кетди. Энг олдин маҳалладаги ҳамма одамнинг пулини йиғиб олди. “Менда яхши сақланиб туради, зарур бўлганида бераман, сизлар йўқотиб ё ишлатиб қўясизлар” деб лақиллатиб, бор пулларимизни “даранг-дурун” қилиб очиладиган темир сандиғига босди. Норқўзибойнинг пачка-пачка бели букилмаган, қарс-курс қиладиган червонларию Мўминжон отанинг нафақага олган “ёғли” пуллари ҳам бир кечада Муштумзўрнинг темир сандиғида ғойиб бўлди.

Кейин маҳалладаги одамларни “дўст-душман”га ажрата бошлади. Ўзига ўхшаган дасти дароз, “керилма ғоз” одамларни ёнига олиб, омади юришмаган, қўли қисқароқ ёки ҳаёти ночорроқ одамларни четлатиб ташлади. Муштумзўрнинг ялтоқи шотирлари нима деса – ҳақиқат, бошқаларнинг гапи “адолатсизлик, маҳалла тартибларини бузиш, белгиланган тамойилларга хиёнат” саналади. Энди қаерда тўй-махрака бўлса, ана шу санокли одамгина таклиф қилинади. Маҳалладошлар пули устидан дамланган ёғли паловларни еб, устидан газли шарбатларни ичиб, “гар-гар” кекириб, тишларини ҳафсала билан кавлаб чиқишади. Пулларини сўнгги тийинигача Муштумзўрга топшириб қўйган “тили қисик” ночорлар бу кўргиликларга “ғиринг” дея олишмайди. Деб ҳам кўришсин-чи! Муштумзўрнинг шериклари бир зумда барини маҳаллада “яккамохов” қилиб қўяди.

Хай, бу ҳақсизликларга ҳам чидаб, зўравонларга Худодан инсоф тилаб юрувдик. Аммо хангомаларнинг зўри кейин чиқди.

Ҳамманинг бор пулини қўлга киритиб, маҳалладошларини роса кўрқитиб олган Муштумзўр бошлиқ зўрлар яна бир юзсизлик қилишди. “Мушукнинг кўнгли қийма тилабди” дегандай, энди бутун маҳаллага якка хўжайиндай одамлар хонадонидаги ички икир-чикирларга ҳам бемалол аралашаверадиган бўлиб олишди. Маҳаллада тўлақонли ҳукмдор бўлиш учун беш-олти “гапга юрадиган” оксоқоллардан ўзларича бир хайхат – Бошқариладиган Маҳалла Ташкилоти тузишди. Уйда сал ғишава чиққан одамнинг оёғини ерга теккизмай, идорага судраб чиқишади: “Хўш, нега хотинингнинг айтганини қилмаяпсан, тўшакка таклиф қилса, “касалман” деб бош тортибсан?” Шўрлик минг тавба-тазарру билан кечирим сўраб, бир амаллаб улар дағдағасидан кутулади. Эртасига иккинчи бир одамнинг гирибонидан олишади: “Сенга кўчанинг чап четидан юришни буюрувдик, нега ўнг томонга ўтиб олдинг?” Буниси: “Машиналар тўзитган чангни шамол чап томонга учуриб келганидан қочувдим”, деб аранг гап топади. Яна бирини “Нега боланг наша чекаман деса, пул бермай қийнайсан?” дея адабини беришса, бошқасини “Хотинга феодалларча муносабат даври ўтиб кетган, энди этаги тиззадан юқорида туришига, “кўксига шамол тегиши”га чидайсан!” деб дўк уришади.

Хулласи, улар дастидан ё қочиб, ё кўз очиб бўлмай қолди. Хонадонларда ахлоқ, тартиб, удум, итоат деган нарсаларнинг “уйи куйди”, оилавий тотувлик анқонинг уруғига айланди. Эр ва хотин бир-бири билан ит-мушук... Болалар оталарига ғаним... Фарзандларига сўзини ўтказа олмай отанинг боши қотган. Оила катталари насихат қилай, тарбия берай деса, болалар дарров идорага чопишади: “уйимизда адолат бузилапти, отамиз (ё онамиз) бизни таҳқиб қиляпти!”.

“Хай, бу кунлар ҳам ўтар-кетар, кампирнинг куйган ери битар” деб ўзимизни овутиб,

ёнган юракларни совутиб юрувдик. Бир куни де, ишнинг янаям “йўғони” чиқиб қолди. Раҳматли бобомларнинг “Киройи кофир шавед, губернатур шавед” деган гаплари бўлар эди. Шунинг ҳам тушунмайсанми? “Кофир бўлдингми, энди ҳеч йўқ губернатурликни эгалла” дегани. Муштумзўр бошчилигидаги муттаҳамларнинг иштаҳаси ана шунақа ҳақкалик отиб кетди: “Зўрмизм, энди бутун маҳаллага зўрлигимизни бир кўрсатиб кўяйлик” деб, ўзига тўқроқларнинг хонадонига “Қоч!” юриши бошлашди. Қани энди қочмай кўрчи! Бунга сабаб-баҳоналар ҳам осонгина топила қолди: “Хусайн мўйлов уйига бомба яшириб қўйибди, эртага у беҳос портлаб кетса, бутун маҳалланинг кули кўкка совурилади-ку!” Гулдургулдур, ваҳшат-ҳайбат билан пичоқ-болталарини ўйнатиб Мўйловникига кириб келишди. Ҳамма ёқни ағдар-тўнтар қилиб, бомба тугул, ҳатто унинг суратини ҳам топишолмади. Аммо бундан асло хижолат бўлишмади. Хатоларини яшириш учун Мўйловга сохта айб (“нега мўйловни катта қўйгансан?”) тақаб, ўласи қилиб роса қалтаклашди. Кейин уйидагиларни кўчага ҳайдаб чиқиб, бор мол-мулкларини эса ташиб чиқиб кетишди.

Орадан бир ҳафтача ўтиб, талаба ўғиллари билан тор ҳовлисида тинчгина яшаб юрган Усмон чўлоққа навбат келди. “Сан ҳовлингга қизилча экибсан, нима, қизилларга хайрихоҳмисан?” деб уйига ўт тортиб юборишди. Талаба ўғиллари аранг қочиш жон асради. Усмон чўлоқнинг куни битган шекилли, зўравонлар ўлигини ярим тунда бекитиқча кўмиб келишди.

Энди ман санга айтсам, буларга ҳам бир амаллаб, тишимизни тишимизга босиб чидаб юрувдик. Ишлар бундан ҳам расво бўлиб кетди-да, ахир! Бугунга келиб зўравонлар янги “ўйин” бошлаган. “Анқовлар киши” деган пўписа остида хонадонларда минг йиллардан буён ҳукм суриб келаётган, ҳеч кимга зарари тегмаган, ҳамма кўникиб бўлган тартиб-қоидаларни ўзгартирамиз, деб туриб олишди. Нима учун бунақа қарорга келишди, дейсанми? Э, менданам сўтак, овсар экансан-ку! Қаллани ишлат оғайни, манави хомқаллангга сал “заряд”дан юбор. Ҳамманинг пули чўнтакда, “ғиринг” деганни гирибонидан олишга куч етади. Қўлни қаёққа узатса, етиб турибди. Олдинлари мушугини “пишт” дейишга қодирлар ҳам ҳозир зўравонлар билан тиклашишга юраги бетламай, жон олдириб қўйган.

Маҳалланинг ҳамма тан олган энг зўравони, ягона хўжайини бўлиш учун эса ваҳима-кўрқитишни янаям кучайтириш, одамларга

ўзининг кимлигини яна бир қарра билдириб қўйиш керакми?. “Анқовлар киши” деган ваҳимали найранг худди шунинг учун ўйлаб топилиди. Бир-икки довдир маҳалладош: “Ўғлимни уйлатмоқчи эдим, шунга пулимдан бироз бериб турсангиз” ёки “Ҳадеб бизга дўқ ураверманг, биз ҳам тагли-тугли одамлармиз, насл-насабимиз нақ Худоёрхонга бориб тақалади-я”, дейишга журҳат қилгандай бўлувди. Муштумзўр шотирларини ёнига олиб, уларнинг таҳзирини беришга астойдил энг шимарди. Бирининг оиласида шунақанги жанжал-тўпалон чиқардики, бечора шикоятчи бошқа маҳаллага кўчиб кетиб аранг жон сақлади. Иккинчисининг хонадонига шунақа бир фитна бошлаб юборишди-ки, айтишларича, ҳозир оила бошлиғи рўзгорининг бутун жоловини болаларига топшириб, ўзи чойхонада тунаб юрганмиш. Учинчи хонадонда ҳам уруш-жанжал тинмай қолди.

Аммо осонгина адабини берамиз деб ўйлашганига қарамай, маҳалланинг Тарвуз кўчасидаги Маъмур қассобга кучлари етмай, ишлари битмай қолди. Уйидагиларни оила бошлиғига қарши қайраб кўришди, аммо бундан ҳеч бир иш чиқмади. Ҳовлисини тошбўрон қилишди, шунда ҳам Маъмур қассоб ён беришни ўйламади. “Энди пуллариингни музлатамиз, ундан сарик чақани ҳам ололмайсан!” деб пўписа ҳам қилиб кўришди, Кўсанинг парвосига келмади. Ота ва унинг жангари ўғлини маҳалла судига тортмоқчи бўлишди, лекин бу ҳам фойда бермади. Кўса занғарнинг юраги тошдан ясалганми, Муштумзўр ва унинг «гвардияси» қилаётган зўравонликлар кўсага чивин чаққанчалик таҳсир қилмасди. Энди Муштумзўр ва унинг шотирлари Махмур кўсани маҳалладан бутунлай бадарға қилишнинг қандайдир янги режаларини тузаётганмиш...

Мана шунақа гаплар, оғайничалиш! Бу муштумзўрларнинг дастидан маҳаллада тинчгина, ўз билганингча яшаб бўлмай қолди. Барча ишингга бурнини сукади улар. Ҳамма нарсангга, ҳатто қандай нафас олиб, қандай чиқаришингга аралашади. Устидан бирор кишига арз қилай десанг, “Қонунни чиқарувчи ҳам, ижро қилувчи ҳам, хоҳлаган томонимизга бурувчи ҳам ўзимиз, додингни Худога айт”, деб пўписа қилади. Ҳақиқатан додимизни Худога айтишдан бошқа йўл қолмади шекилли, нима дейсан, оғайни?!

*Соли сўтакнинг чаққон қотиби
Шолтой БОЛТОЕВ.*

Рамазон ойида бўлган муҳим воқеалар

Рамазоннинг биринчи куни: -Ҳазрати Иброҳимга (алайҳиссалом) саҳифалар туширилди; милодий 624 йили 26 февралда (ҳижрий 2 йил) мусулмонлар илк бор рамазон рўзасини тута бошлашди; милодий 641 йили 13 августда (ҳижрий 20 йил) Миср фатҳ этилди.

Рамазоннинг иккинчи куни: -ҳижрий 82 йили Рамазон ойининг иккинчи куни Мағрибул-Асват (Марокаш) давлати фатҳ этилди; милодий 750 йил 13 апрелда (ҳижрий 132 йил) Абдуллоҳ Абул Аббос Дамашқни эгаллади, умавийлар ҳукмронлиги тугатилиб, аббосийлар давлати қурилди.

Рамазоннинг учинчи куни: -милодий 632 йил 21 ноябрда (ҳижрий 11 йил) Пайгамбаримизнинг (алайҳиссалом) қизлари Фотимаи-Заҳро (розийаллоху анҳо) вафот этди.

Рамазоннинг тўртинчи куни: -милодий 1664 йил 12 апрелда (ҳижрий 1074 йил 4-Рамазон) Усмонийлар давлати ерига рухсатсиз қалъа қурган Олмонияга қарши муҳораба бошланди.

Рамазоннинг бешинчи куни: -милодий 1268 йил 9 ноябрда мусулмонлар 170 йил салибчилар қўл остида бўлган Антокия шаҳрини қайтариб олишди.

Рамазоннинг олтинчи куни: -милодий 1138 йил 17 майда (ҳижрий 532 йил) мусулмонлар Шимолий Суриянинг Ҳалаб шаҳрида илк бор салибчилар устидан галаба қозонишди.

Рамазоннинг еттинчи куни: -милодий 971 йил 22 майда (ҳижрий 361 йил 7-Рамазон) Мисрнинг Қоҳира шаҳрида Ислом оламидаги энг йирик ўқув даргоҳларидан “Ал- Азҳар” жомеъига асос солинди.

Рамазоннинг саккизинчи куни: -милодий 630 йил 18 декабрда (ҳижрий 9 йил) Табук шаҳрига юриш бошланди.

Рамазоннинг тўққизинчи куни: -милодий 712 йил 18 июнда (ҳижрий 93 йил) Андалусия фатҳи бошланди.

Рамазоннинг ўнинчи куни: -милодий 620 йили Рамазоннинг 10-куни мўминлар онаси Ҳадичаи Кубро вафот этдилар.

Рамазоннинг ўн биринчи куни: -милодий 477 йил 25 майда (ҳижрий 129 йил) Хуросонда умавийларга қарши ҳаракат бошланди.

Рамазоннинг ўн иккинчи куни: -милодий 879 йил 7 майда (ҳижрий 265 йил) Қоҳирадаги машҳур Ибн Тулуи жомеъ масжиди қуриб битказилди.

Рамазоннинг ўн учинчи куни: -милодий 636 йил 18 октябрда (ҳижрий 15 йил) Умар ибн Хаттоб Қуддус шаҳрига кириб бордилар ва шаҳар аҳолисига омонлик аҳдномасини ёзиб бердилар.

Рамазоннинг ўн тўртинчи куни: -милодий 1347 йил 18 декабрда (ҳижрий 748 йил) илм-маърифатга катта ҳисса қўшган Миср ҳукмдори Ҳасан ибн Носир Муҳаммад Қаловун ҳукмронлиги бошланди.

Рамазоннинг ўн бешинчи куни: -милодий 625 йил 1 мартда (ҳижрий 3йил) Пайгамбаримизнинг (алайҳиссалом) сеvimли набиралари Имом Ҳусайн туғилди.

Рамазоннинг ўн еттинчи куни: -милодий 660 йил 24 январда (ҳижрий 40 йил) Хулафои рошидиннинг тўртинчиси Ҳазрати Али (карамаллоху ваъжҳаху) ҳамда 676 йил 12 июлда (ҳижрий 56 йил) мўминлар онаси Ҳазрати Оиша (розийаллоху анҳо) вафот этишди.

Рамазоннинг ўн саккизинчи куни: -милодий 642 йил 20 августда (ҳижрий 21 йил) “Сайфуллоҳ” лақабини олган ва умрини Ислом равнақида бағишлаган Халид ибн Валид (розийаллоху анху) вафот этди.

Рамазоннинг йигирма иккинчи куни: -милодий 630 йил 12 январда (ҳижрий 8 йил) Тоиф шаҳри мусулмонлар қўлига ўтди.

Рамазоннинг йигирма учинчи куни: -милодий 652 йил (ҳижрий 31 йил) сосонийлар давлати тўла фатҳ этилди.

Рамазоннинг йигирма бешинчи куни: -милодий 1070 йили (ҳижрий 463 йил) Салжукийлар султони Алп Арслон қўшини Малазгирт яқинида Византия империяси ва салибчиларини тор-мор этди.

Рамазоннинг йигирма олтинчи куни: -милодий 1401 йил 16 мартда (ҳижрий 808 йил) машҳур қомусий олим ва тарихчи Абдулраҳмон ибн Халдун вафот этди.

Рамазоннинг йигирма саккизинчи куни: -милодий 631 йил 1 январда (ҳижрий 9 йил) Тоифдаги Сақиф қабиласи Расулulloҳ (алайҳиссалом) ҳузурларида Исломни қабул қилди.

Рамазоннинг йигирма тўққизинчи куни: -милодий 624 йил 24 мартда (ҳижрий 2 йил) мусулмонларга Ислом арконларидан закот, фитр садақаси, ҳайит намози буюрилди.

Рамазоннинг ўттизинчи куни: -милодий 869 йил 31 августда (ҳижрий 256 йил) буюк муҳаддис, “Саҳиҳул Бухорий” муаллифи Муҳаммад ибн Исмоил ал- Бухорий вафот этди.

Чуст шаҳридаги “Саид Насимхонтура”
жомеъ масжиди имом-хатиби
Баҳодир ШАРИПОВ тайёрлади.

Исломда воқеълик

Исломнинг умумий хусусиятларидан бири воқеъликдир. “Воқеълик” деганда биз коинот, ҳаёт ва инсон воқеъликларини назарда тутяпмиз. Ислом ўзининг фикрий кўрсатмаларида, ахлокий таълимотларида ва қонуний ташриотларида ушбу воқеъликларни унутган эмас, доим уларни ҳисобга олган. Чунки инсонга қонун чиқарган, уни йўналтирган ва таълимот берган Зот коинотни, ҳаётни ва инсонни яратган Аллоҳдир. Яратилмишга нима тўғри келади, нима бузади, нима уни фаришталар даражасига олиб чиқадию, нима ҳайвон мақомига туширади фақат У билади: “(Ахир) яратган Зот (Ўзи йўқдан бор қилган нарсаларни) билмасмиди?! У меҳрибон ва (ҳар нарсадан) хабардор Зотдир” (Мулк, 14).

Инсоний фалсафа, йўл ва мафкуралар эса бирор дастур ёки қонун ишлаб чиқаётганларида муайян замон ва макондаги воқеъликдан таъсирланадилар. Улар инсоннинг кеча ва эртага бўладиган воқеълигини ҳозирги воқеълигида тўлиқ камраб ололмаганлик сабабидан шундай ҳолга тушадилар. Шу сабабли улар ишлаб чиққан низомларда воқеълик билан келишолмайдиган кўплаб ваҳималар ва ҳаёлий тахминларга йўл қўйилади. Мисолни яқин ўтмишда қулаган коммунистик тузумдан келтиришимиз мумкин. Уларнинг мафкураси барча одамлар ўртасида иқтисодий тенгликни барпо қилиш асосига қурилган эди. Бу фалсафа “кучи етганича бериб, эҳтиёжига қараб олиш” ғоясини олдинга сурарди. “Иқтисодий тенглик” фалсафаси ҳаёлий, воқеъликка таянмаган тушунча бўлгани учун у асосий мақсадини амалга ошириш у ёқда турсин, бу йўлда эркини йўқотган халқлар устига бало бўлиб йиқилди.

Бундай ҳолатни Аллоҳ маҳдуд босқич ва муайян қавмга, махсус муаммолар муолажаси учун юборган динлар мисолида ҳам кўришимиз мумкин. Масалан, насронийлик моддага муккасидан кетган ва ҳақиқий дин руҳиятидан узоқ бўлган яҳудийлар намоён этган хос бир ҳолатнинг муваққат муолажаси учун келган диндир. Шу сабабли насронийлик моддиятга ғарқ бўлиш иллатини руҳониятга ғарқ бўлиш муқобили билан муолажа этди. Моддият балчиғига ботганларни мисолийлик (идеаллик) осмонига кўтармоқчи бўлди. Совуқни совуқ кесади, кескинлик кўпинча кескинлик билан даволанади. Лекин бу маҳдуд, вақтинча муолажа бўлиб, ҳеч қачон доимийлик ва шомиллик касб этмаган. Асл самовий дин бўлган масиҳийликнинг ҳар замон ва маконга татбиқ этиш мумкин бўлмаган мисолий таълимотлар соҳиби эканининг сири мана шудир.

Энди Исломга келсак, у бутун инсониятга юборилган Аллоҳнинг боқий калималаридир. У оққа ҳам, қорага ҳам шомил, абадий Аллоҳнинг ҳидояти ва барча оламларга раҳматидир. Шундан Ислом инсон қаерда, қачон ва қандай ҳолатда бўлмасин, унинг ҳолига мувофиқ таълимотларни ўз ичига олди ва ақида, ибодат, ахлоқ ва ташриотларида воқеъликларга риоя қилди.

Мубашиш АҲМАД тайёрлади.

Бир куни Ҳазрат Али...

ОҒИЗ ВА ҚАЛБ

Ривоят қилинишича, Ҳазрати Али бир дарахт соясида дам олиб ўтирган эди. Ёнига бир фақир киши келиб, ўз ҳолидан шикоят қилади. Ҳазрати Али ердан бир сиқим қум олиб унга дуо ўқийди ва қумни фақирга узатади. Фақир қумнинг олтинга айланиб қолганини кўриб хурсанд бўлади ва Ҳазрати Алига ёлвора бошлайди:

- Эй мўминлар амири, Парвардигор ризоси учун менга ҳам шу дуони ўргатинг.

Ҳазрати Али ўзи ўқиган дуо Фотиҳа сураси эканини айтади. Фақир ҳам ердан бир сиқим тупроқ олиб, айна сурани ўқийди, аммо қумда ҳеч қандай ўзгариш бўлмайди. У Ҳазрати Алидан:

- Бунинг сирини нимада? - деб сўрайди.

Шунда Ҳазрати Али:

- Иккимиз ҳам бир сурани ўқидик, демак, фарқ оғиз ва қалбларимизда, - дейди.

НЕГА ЎЛДИРМАДИНГ?

Ҳазрати Али рақиби билан узоқ урушиб, ниҳоят уни ерга йиқитди ва ўлдирмоқчи бўлди. Шунда душман аскарлари Ҳазрати Алининг юзларига тупуриб юборди. У киши эса бу воқеадан кейин душманни озод қилиб юбордилар. Ўринларидан туриб, унга:

- Бор, кетавер, сени ўлдиришдан воз кечдим, - дедилар.

Душман аскарлари бу ҳолдан ҳайрон бўлиб сўради:

- Мени ўлдиришингга бир баҳя қолганди, нимага бундай қилмадинг?

Ҳазрат Али бундай жавоб берди:

- Мен сенга қарши Аллоҳ йўлида ва фақат Унинг розилигига эришиш учун жанг қилаётган эдим. Сен юзимга тупурганингга эса жаҳлим чиқди. Ага шу аснода сени ўлдирсам, сенга қарши адоватим тўфайли ўлдирган бўлардим. Бунда сени Аллоҳ йўлида эмас, ўз нафсим учун ўлдирган бўламан. Шу сабабли сени қўйиб юбордим.

Бу сўзларни эшитган рақиб адолат ва нозик фаҳм-фаросат қаршиида иймон келтириб, мусулмон бўлди.

МЕҲМОН КЕЛМАДИ...

Бир куни Ҳазрати Алининг йиғлаб ўтирганини кўришди. Бунинг сабабини сўрашганида: «Еттикундирки, уйимга бирорта меҳмон келмади. Аллоҳ даргоҳида ҳурматим қолмадими, деб кўрқяпман», деб жавоб қилди.

БИР ЯХШИЛИККА ЎН ЯХШИЛИК

Пайгамбар алайҳиссаломнинг қизлари Ҳазрати Фотима бир куни касал бўлиб қолди. Негадир кўнгли анор тусади. Бунинг эри - Ҳазрати Алига айтди. Ҳазрати Али бозорга чиқиб, бир дона анор сотиб олдилар. Чунки пуллари фақат биттагина анорга етди.

Бозордан қайтаётсалар, йўлда тиланчи учраб, қўлларидаги анорни сўради. Иймон ва ҳаёлари қўймай, анорни иккига бўлиб, ярмини гадога бердилар. Тиланчи хурсанд бўлди. Уйга келиб, Ҳазрати Али анорнинг ярмини аёлларига бердилар ва узр сўрадилар. Ҳазрати Фотима узрни қабул қилиб:

- Аллоҳ сиздан рози бўлсин, ажр-мукофот берсин, - деди.

Орадан ҳеч қанча фурсат ўтмаган ҳам эдики, эшик тақиллаб қолди. Ҳазрати Али очиб қарасалар, эшик олдида Салмон Форсий турибдилар. Қўлларидаги идишда тўққиз дона анор.

- Бу анорларни Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бериб юбордилар, - дедилар Салмон.

- Бўлиши мумкин эмас, агар Расулulloҳ бериб юборганларида ўн дона бўлиши керак эди. Чунки Аллоҳ бир яхшиликка ўн яхшилик берилади, деган.

Шунда Салмон Форсий чўнтакларидан ўнинчи анорни чиқариб:

- Баракот учун олиб қолган эдим, - дедилар.

Американи нималар кутяпти?

2 август куни Америка Қўшма Штатлари ўзиини сиигаи (банкрот) деб эълон қилиши ва бутун дунёни иқтисодий бўҳрон чоҳига судраб кетиши мумкин.

Худди шу куни АҚШ Конгресси давлат қарзининг энг юкори даражасини кўтариш (акс ҳолда Америка бундан ортиқ қарз ололмайди) масаласини овозга қўймоқчи. Агар энг юкори даража кўтарилмаса, Вашингтон афтидан дефолт (қарзларни тўлашдан воз кечиш) эълон қиладиганга ўхшайди. Чунки ҳозирги қарзларини тўлаш учун янгидан қарз олишига тўғри келади.

АҚШнинг ҳозирги қарзи 14,218 триллион АҚШ доллариға етди. Мамлакат президенти Барак Обама эса бу микдорни яна 2,4 триллион долларға кўпайтиришни таклиф этяпти. Президент Америка халқини ва сиёсатдонларни дефолтнинг даҳшатли оқибатлари ва агар у содир бўлса 27 миллионли америкалик нафақахўрларға пул тўлай олмай қолиши билан қўрқитмоқда.

Мамлакатнинг иқтисодий аҳволи ҳақиқатан ташвишли: АҚШ бюджетидаги камомад 1,6 триллион долларға етди. Буни ёпиш учун пул босиш дастгоҳлари тинимсиз ишлаб турибди. Агар Обама ҳукумати қарз олмаса, ўз мажбуриятларини қоплашға пулсиз қолади.

Шу муносабат билан Россия Бош вазири Владимир Путин бундай деди: «АҚШ ўзи нима қилмоқчи? Оддийгина безорилик бу! Пул босадиган дастгоҳларини тўхтовсиз ишлатиб, пулини бутун дунёға сочяпти ва ўзининг зарур ишларини бажариб оляпти».

Оила кушандалари

Россияликларнинг ярмидан ортиғи, аниқроғи 52 фоизи эр-хотиннинг бир-бириға хиёнатини оилани энг кўп барбод қилувчи омил, деб ҳисоблайди.

Бутунроссия жамоатчилик фикрини ўрганиш Маркази ўтказган кенг қамровли тадқиқотлар натижаси шундай хулоса чиқаришға асос бўлди. Оила кушандаларининг қора рўйхатида бундан кейинги ўринларни ичкиликбозликка рўжу қўйиш (45 фоиз), гиёҳвандликка муккадан кетиш (39 фоиз), зўравонларча куч ишлатиш (38 фоиз), ҳаддан ортиқ рашк қилиш (25 фоиз), хасислик (22 фоиз), ўз жонига қасд қилиш билан қўрқитиш (19 фоиз) ва пул етишмовчилиги (7 фоиз) каби омиллар туради.

Шуниси қизиқки, сўров натижасида россияликлар оила ҳаётининг энг муҳим жиҳатларини эътиборға лойиқ бўлмаган «кўшимча» омиллар санаши маълум бўлди. Масалан, жинсий ҳаётни сўровда қатнашганларнинг атиги 10 фоизигина оилани барбод қилувчи омиллар қаторига қўшади. Сўралганларнинг 9 фоизи турмуш ўртоғининг яқинларига ёмон муомала қилишни, 7 фоизигина эр ёки хотиннинг фарзанд кўрмаслигини шу рўйхатға киритган. Булардан кўриниб турибдики, узоқ йиллар дин-диёнатдан узоқда қолган россияликларнинг оила ҳақидаги тушунча ва ўлчовлари анча бузилиб кетган.

(Хориж матбуоти ва Интернет материаллари асосида тайёрланди).

ЗАРАРЛИ НАРСА ФОЙДА БЕРАРМИДИ?

1833 йили Оренбург ҳарбий губернатори В. А. Перовскийнинг топшириғи билан Оренбургдаги Неплюев ҳарбий билим юртида араб, форс, татар тиллари муаллими бўлиб ишлаётган Петр Иванович Демезон Бухорога юборилди. Бу одам асли италиялик бўлиб, Сардинияда туғилган эди. У Русияга қандоқ келиб қолгани номаълум бўлса-да, кейинчалик у рус фукаролигини қабул қилган. Унинг Бухорога тўрт ойлик сафаридан мақсад «Ўрта Осиё вилоятларида содир бўлаётган ҳамма нарсалар ҳақида ишончли ва батафсил маълумотлар тўплаш» эди. Бу борада Петербургдаги чор ҳукуматининг Афғонистон ва Ҳиндистон орқали келаётган инглиз молларининг Ўрта Осиё бозорларида рақобатбардорлиги кучаяётганидан, умуман чет эл агентурасининг бу ердаги фаоллиги ортаётганидан ташвишга тушаётгани ҳам ана шу сафарга туртки бўлгани аниқ эди.

Демезон Бухорога татар муллasi Мирза Жаъфар номи остида бухоролик тожир Ниёз Муҳаммаднинг савдо қарвони билан жўнатилди. Бухороликлар асосан суннийлар бўлгани учун сунний мулла Жаъфар никобидаги Демезонга барча масжид ва мадрасаларнинг эшиги ланг очиб қўйилди ва бу шаҳарнинг барча таниқли кишилари билан танишиш ва Бухоро муллalари билан илмий мунозара олиб бориш имконини берди.

(Б. Лунин, «История Узбекистана в источниках», Ташкент, 1990 г.).

Бизнинг изох: ҳозиргача ниқоби ва номини ўзгартирган, аммо мақсадлари эскича қолган яна қанчалаб демезонларнинг ирkit қадами табаррук ерларимизни топташдан тўхтагани йўқ.

Ҳозирги пайтда бутун дунё ичкилик балосига мубтало бўлган. Базм-давраларда, тўй-гаштакларда қўлларидаги шароб тўла қадахни бир-бирларининг

соғлиғи учун кўтараётганлар ёнғин ичига кириб салқинламоқчи бўлган кимсаларга ўхшамайдими?

Ўрта асрларнинг улуғ тасаввуф олими Зуннун Мисрий: «Маст одамни даволаётган табибдан жохилроқ инсонни кўрмадим. Ахир у маст-ку, унинг мастлигига даво битта: кўзини очиб тавба қилиш», деган. Шароб ишқибозларига ваъз-насихат қор қилмай қўйгани учун, яхшиси уларга тушунарлироқ илмий далилларни келтира қолайлик:

2007 йилда Буюк Британия ҳукумати жуда ташвишли маълумотларни эълон қилди. Унда айтилишича, алкохолли (спиртли) ичимликлардан кўриладиган зарар йилига 20 миллиард фунт-стерлингдан ошар экан. Ичкилик сабаб бўладиган қарахтлик ва турли касалликлар натижасида бир йилда 17 миллион иш куни йўқотилиб, иш берувчилар салкам 6,5 миллиард фунт-стерлинг зарар кўришади. Мамлакат солиқ тўловчиларининг 1,7 миллиард фунт-стерлинг маблағи йилига ана шу бемаъни ишга сарф бўлиб кетади.

Одамлар ароқ ва вино кабиларнинг соғлиқ учун қанчалик хавфли эканидан хабардор қилинган. Соғлиқни сақлаш хизмати маълумотларига кўра, мастлик натижасида Англияда йилига 1 миллион 200 минг зўрлаш ҳодисаси содир бўлади. Касалхонага тушган ҳар ўн кишидан бири ичкилик туфайли азият чекади. Дам олиш кунлари, ярим кеча, тонгга яқин бу кўрсаткич еттидан ўнтагача кўпаяди. 1 миллион 300 минг мактаб ўқувчиси майхўр ота-оналаридан зулм кўради.

Буюк Британияда ичкиликбозлик йилига 22 минг кишининг ўлимига, 150 минг кишининг хасталикдан ёки кўнгилсиз воқеадан касалхонага тушишига сабаб бўлмоқда. Шунингдек, ҳар йили 1 миллион 200 мингтача

зўрлаш, номусга тажовуз қилиш ҳолатлари қайд қилинади. Сиёсатчилар, бу соҳанинг мутахассислари бу ҳолатга қарши киритган таклиф алкоғолли ичимликлар билан савдо қилувчи савдо шохобчалари иш вақтини узайтириш, уларнинг кун бўйи очик туришини таъминлашдан иборат бўлди.

Америкалик тадқиқотчи олим доктор Эдвард Хилл спиртли ичимликларнинг асаб тўқималарига, бош мия фаолиятига зарарли таъсири шу кунгача эълон қилинган маълумотлардан аслида икки барабар ортиқ эканини аниқлади. Унинг фикрича, ичувчи ёшларда миянинг бошқарув фаолияти сустлашиб, эслаб қолиш ва фикр юритиш қобилияти ичмайдиган ёшларга нисбатан 10-20 фоиз заиф бўлади. Америкалик майхўрларнинг аксарияти ичишни 12 ёшидан бошлайди. Кузатишлар уларнинг дарс ўзлаштириш қобилияти тенгдошларига нисбатан жуда паст эканини кўрсатди. Доктор Эдвард Хиллнинг айтишича, ичкилик сабабидан пайдо бўлган руҳий хасталиклар туфайли Ғарбда ўз жонига қасд қилишлар тобора кўпаймоқда.

Ичкиликнинг ҳаромлигини бугунги кунда илм-фан ҳам исбот этмоқда. Франсуз шифокори Дэмме 28 йил мобайнида ўнта оилани кузатган. Бу оилаларда ота ҳам, она ҳам ичкиликка мубтало бўлганлардан эди. Мазкур хонадонларда дунёга келган 57 та боладан 25 таси ёшига етмасданоқ нобуд бўлган. 17 таси руҳий жихатдан хаста бўлган, 5 нафарининг бош миясида сув йиғилган, фақат ўнтасигина рисоладагидай ўсган.

Машхур доктор Алфина Деброч ҳаёт ва ароқ ҳақидаги мулоҳазаларида бундай ёзади: «Спиртли ичимликларни кўп истеъмол қиладиган миллатларда ўлим кўпайиб, туғилиш камайиб кетади. Ароқнинг мудҳиш оқибати миллат фаолиятини сусайтиради, жиноятларни авж олдиради, ижтимоий иллатлар урчиб кетади. Сархушлик оқибатида кўплаб фалокатлар рўй беради. Касалманд, мажруҳ-майиб болалар туғилади, уларнинг ўлими тезлашади. Ҳар бир инсон миллатини сақлаб қолишни ўйласа, ичкилик деб аталувчи захри қотилга қарши ўт очмоғи лозим».

Биргина Россияда 2007 йилнинг беш ойида қалбаки ароқдан захарланиб, 10 000 киши ҳалок бўлди.

Рус шифокори И. В. Стрелчукнинг ёзишича, ароқка мубтало бўлган алкашларда кўкрак қисиши (стенокардия), юрак мушагининг емирилиши (инфаркт) ёки юракнинг фалажланиши каби бахтсиз ҳодисалар кўп юз беради.

Олим В. Кутснинг ҳисоб-китобига қараганда, ичилган юз грамм спиртли ичимлик спортчини икки ҳафтага ишдан чиқаради.

Тадқиқотчи Ашаффенбург шундай дейди: «Ароқхўр оиласида наслий ногиронликдан ташқари кўплаб фалокатлар рўй беради. Унинг боласи ифлослик ва қашшоқликда ўсади, маст отанинг қилмишларига

беихтиёр гувоҳ бўлади, жанжалларни, уриш-сўқишларни кўради. Шундай шароитда ўсган боладан нима кутиш мумкин?»

Бугунги тиббиёт ароқ ҳақида бундай дейди: «Спиртли ичимликлар одам танасининг барча ҳужайра ва тўқималарига захарли таъсир кўрсатади ва энг аввало, сурункали гастрит, ошқозон яраси касалликларини юзага келтиради».

Доктор Т. П. Симпсон маълумотларига кўра, 1000 нафар тентак бола текшириб кўрилганида 500 тасининг отаси, 70 тасининг онаси, яна шунчасининг ҳам отаси ва ҳам онаси алкоғолли ичимлик истеъмол қилиши аниқланди. Тутқаноқ касаллигига дучор бўлган юзта боланинг 60 тасида ота-онаси ароқхўр бўлган.

Леонид Орловский тадқиқотларидан маълум бўлишича, Россияда спиртли ичимлик ичувчиларнинг 16-17 фоизида иш унумдорлиги пасайиб кетган, 20 фоизида оилавий қўйди-чикди бўлган. Жами жиноятларнинг 85 фоизи, безориликларнинг 90 фоизи, қотилликнинг 70 фоизи, кўча жиноятларининг 47 фоизи, уйдаги фалокатларнинг 22 фоизи, ишхоналардаги бахтсиз ҳодисаларнинг 45 фоизи мастликда содир бўлган.

Академик Иван Павловнинг шогирди М. Петрова тажриба учун итларга 15-20 граммдан алкоғолни сутга аралаштириб бериб юрган. Асаби кучли итлар 40 дақиқадан сўнг маст бўлиб, эртасига ўзларини соппасоғ сезишган. Асаби кучсиз итлар эса уч кунгача ўзлаарини хаста ҳис қилишган. Бу итлар тезда алкоғолга ўрганиб қолган, қанча берилса ичаверган. Асаби кучли Жой лакабли ит сут билан 15 грамм алкоғол ичганидан сўнг бир соат чамаси ғалати бўлиб юрган, кейин қайт қила бошлаган, кйн бўйи овқат емаган. Шунда қилиб ичкиликка қарши бош мия ғалаёни етти кун давом этган. Саккиз кундан кейин Жойга яна икки марта ўша миқдорда алкоғол ичиришган. Ит яна олти кун касал бўлиб ётган. Шундан сўнг у алкоғол аралашган сутни бутунлай ичмай қўйган. Қизиғи шундаки, итнинг қорни очса-да, кейинчалик алкоғол қўшилмаган сутдан ҳам ҳазар қиладиган бўлиб қолган.

* * *

Мусулмонлар учун бундай кенг қўламли фожиа билан боглиқ муаммолар деярли бегона. Биз бу ҳаром ичимликлар соғлиққа ёки ҳушёрликка зарар етказгани учунгина ичкиликдан тийилмаймиз. Бизга Аллоҳнинг бу ёмон, гуноҳ ишдан қайтаргани кифоя. Аллоҳ таоло бандаларининг берилган имкониятлардан тўлиқ фойдаланиб, тўғри ҳаёт кечиришини истайди. Ғарбда юзага келган муаммоларни ўрганар эканмиз, Аллоҳ таолонинг қатъий тақиқлари инсоният учун қанчалар фойдали эканига ишончимиз комил бўлаверади.

«Ҳалол» сўзи арабчада «рухсат этилган» маъноси бор. Истеъмол қилиниши жазо берилишига сабаб бўлмайдиган ҳар бир нарса; қилиниши шариат манъ этмаган нарсалар ҳалол саналади. Мўмин-мусулмонларнинг нима ҳалолу нима ҳаром эканини билишлари фарздир. Чунки Аллоҳ таоло биз, мўминларга ҳалол, шубҳалардан холи нарсаларни ейишимизни буюрган (Моида, 88). Ҳалол, шубҳалардан холи нарсаларни ейиш (истеъмол қилиш) барча яхшиликларнинг асоси ва фарз амалларнинг улуғидир. Ҳалол луқмани ҳалол касб билан, шариат манъ этмаган йўл билан топиш ҳам фарздир.

Абдуллоҳ ибн Масъуд (розийаллоҳу анҳу) Расулуллоҳнинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) бундай деганларини ривоят этганлар: «Ким кирк кун ҳалол, шубҳадан холи нарсани еса, Аллоҳ таоло унинг қалбини нурли қилади ва ҳикмат чашмаларини унинг қалбидан тилига оқизиб қўяди».

Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ҳалол касб ҳақида бундай деганлар: «Ким ҳалол касб қилиб, кечқурун чарчаган ҳолда уйкуга кетса, унга жаннат вожиб бўлади. Аллоҳ таоло ундан рози бўлади».

Ана шуларга қўра, уламолар еб-ичиш ва касб қилиш илмини (нималарни еб-ичиш ҳалол, уларни қандай йўл билан топиш ҳалоллигини билиши) ибодат илмидан олдин ўрганиш лозим, дейишган. Зеро, ибодат қилишга куч-қувват еб-ичиш орқали пайдо бўлади. Ейилган таом, қийилган қийим ҳалол бўлмаса ва ҳалол йўллар билан топилмаса, ибодат мақбул бўлмайди.

Машҳур тобеъинлардан Ибн Сириндан (раҳимахуллоҳ) бир киши ибодатларни ва уларни қандай адо этишни сўраганида, Ибн Сирин ундай қандай овқатланишини сўрабдилар. У киши: «Тўйгунимча ейман», дебди. Ибн Сирин унга: «Ҳалигача хайвонлар каби еб-ичасанми?! Бор, аввал еб-ичишни ўрган, сўнг ибодат ва уни адо этишни ўрганасан», деган эканлар.

Мўмин, тоат-ибодатларимга куч бўлсин, деб еб-ичади. Ҳалол еб-ичиш эса қайси йўллар билан топилган мол ҳалол эмаслигини, қайси нарсалар истеъмоли шариатда манъ қилганини билишни тақозо этади. Нарса ўзи ҳалол бўлсада, шариат манъ қилган йўллар билан: ўғрилиқ, босқинчилик, товламачилик, судхўрлик, қимор, порахўрлик, тарозидан уриб қолиш каби йўллар билан топилган бўлса, уни истеъмол қилиш ҳалол бўлмайди.

«Ҳалол» ҳақида сўз борганида қимлар билан никоҳланиш ҳалол бўлади, қайси ҳолда ҳалол жуфти ўзига ҳалол бўлмай қолади, деган мисолларни ҳам ўрганиш лозим. Чунки никоҳ, оила масалалари жуда нозик масалалар қаторида бўлиб, ҳалоллик чегараси бузилса, унинг сабабидан инсониятга хатар етади. («Ширъатул Ислом»).

Халқимиз меҳмондўстлиги ва саҳийлиги билан ном чиқарган. Меҳмонга уйдан жой бериш, уни зиёфат қилиш, иззат-ҳурмати уни жойига қўйиш ҳар бир ўзбекнинг бурчига айланган. Айниқса меҳмонга ёқадиган миллий таомлар билан сийлашни, ўзининг пазандачилиги маҳоратини намойиш қилишни қайси уй бекаси орзу қилмаган дейсиз!

Уй бекаларини бошқа халқлар пазандачилиги ҳам қизиқтириши табиий. Шунинг назарда тутиб, мусулмон мамлакатлар халқлари дастурхонига тортиладиган турли таомларни тайёрлаш усуллари билан журналхонларимизни таништириб боришни маъқул кўрдик. Булар муслим аёлларимизга яхши тўхфа бўлади, деган умиддамыз.

Жаҳон пазандачилиги таомлари

ЕРЁНҒОҚЛИ ТОВУҚ
(Нигерия ва Конго)

Тозаланган товукни бўлак-бўлакларга ажратиб, кастрюлкага соласиз, устидан уни кўмгудай сув қўйиб, ярим соат мобайнида қайнатасиз. Кейин унга ерёнғоқ мағзини қўшиб, яхшилаб аралаштирасиз. Кейин кастрюлкага майда қирқилган пиёз, картошканинг тўрт бўлак қилингани таиланади. Тузини ростлаб тайёр бўлгунча қайнатасиз. Тарелкага паррак-паррак кесилган тухум, устидан пишиган гурунч солиб, уларнинг тепасига товук бўлаklarини қўясиз. Тепасидан товук қайнаганда ҳосил бўлган соусни қўясиз. Таомни янги бодринг ёки банан билан беаши мумкин.

Масаллиқ: унча катта бўлмаган товук, 300 гр. ерёнғоқ (арахис), икки бош пиёз, бир кило қайнатилган гурунч, 2 та картошка, 6 та сувда пиширилган тухум.

САБЗАВОТЛИ БАЛИҚ
(Ироқ)

Балиқни тозалаб, икки тамонидан кесиб олинади, туз, қалампир сепиб ёғ суртиб чиқилади. Кейин духовканинг патнисига соласиз. Атрофига тўрт бўлак қилинган картошка, икки бўлак қилиб кесилган помидор, уруғи олинган шири гармдори, лимон парракларини териб чиқасиз. Устидан лимон шарбати ва бир стакан сувга аралаштирилган шафран қўйиб чиқасиз. 20 дақиқа мобайнида духовкада пиширилади.

Масаллиқ: 1 кило балиқ, 700 гр. картошка, 4 та помидор, 4 дона шири гармдори, 2 та лимон, 60 грамм зайтун ёғи, мурч, бир чимдим шафран, туз.

ИСТАНБУЛЧА КОТЛЕТ
(Туркия)

Ўшитни ўшитқиймалагичдан ўтказасиз. Кейин унга картошка, сабзи, пиёз ва олдиндан сўтга бўкзирилган нон қўшиб, яна бир бор қиймалагичдан чиқарасиз. Тайёр бўлган массага зиравор, туз, майда кертилган петрушкани аралаштириб, унча катта бўлмаган саккизта котлет ясайсиз (киши бошига тўрттадан). Ҳар бир котлетнинг ўртасига иккитадан майиз жойлаб қўясиз. Котлетларни унга белаб, қиздирилган ёғли қозон ёки фритюрда пиширасиз.

Масаллиқ: 200 грамм мол ўшити, 100 грамм ёғли қўй ўшити, биттадан картошка, пиёз, сабзи, оқ нон бурдаси, 2 ош қошигида сўт, бир ош қошигида майиз, битта тухум, янчилган хушбўй қалампир, мурч, зира, петрушка кўжати, туз, қовуриш учун мой.

ХОРЕШ БУРАНИ
(кўрд халқи таоми)

Бақлажоннинг пўстини ичириб, майда бўлакларга бўласиз. Устидан икки ош қошигида туз сепиб, ярим соат кутасиз ва кейин намини кетказиб ёғда қовурасиз. Алоҳида ёғсиз қиймани майда тўрғалган пиёзга қўшиб қовурасиз. Кейин унга помидорни парраклаб кесиб, қиймага қўшасиз ва туз сепиб, ярим соатга димлаб қўясиз. Кейин уни бақлажон билан бирга дастурхонга тортасиз.

Масаллиқ: 2 та ўртача катталиқдаги бақлажон, 700 грамм қийма, 1 та пиёз, 1,5 кило помидор, 2,5 ош қошигида туз.

Замона бузилишига сабаб бўлувчи уч нарса борки,
уларнинг биринчиси олимнинг тойилишидир.
Умар ибн Хаттоб.

Мен учун «риёкор эмасман» деб тавба қилишдан
«риёкорман» деб тавба қилиш ёқимлироқдир.
Фузайл ибн Йёз.

Мусулмон биродарлигида билимли, бой бўлган
бир инсон устунман деб даъво қилишга, ўзини
катта тутишга асло ҳақли эмас. Зеро, у ҳолда
мусулмонлар орасида тафриқа (бўлиниш)
бошланади.

Муҳаммад Зоҳид Қўтқу.

Одамлар нафратига учраса ҳам Аллоҳ
розилигини истаган кишини Парвардигор
уларга муҳтож қилиб қўймайди.

Оиша бинти Абу Бакр.

Имон – кўролмаганларимизга ишониш, бу
имоннинг мукофоти эса ишонганларимизни
кўришимиздир.

Августин.

Яратган Ўз бандасидан на узоқдир, на яқин, У
узоқдан кўп узоқ, аммо яқинларга яқин.

Кабир Дехлавий.

Агар борлиқни пайдо бўлган деб ҳисобласак,
унда у пайдо бўлгунига қадар умуман мавжуд
бўлмаган. У мавжуд бўлмаган экан, демак, ҳеч
нарсга бўлмаган. Ҳеч нарсадан борлиқнинг пайдо
бўлиши мумкин эмас.

Мелис.

Ақл-фаросатдан маҳрум ҳолда бахтли
яшагандан кўра ақл-фаросат билан бадбахт
бўлган аълороқдир.

Эпикур.

Комил инсон шуки, уни мақташганда ҳам,
қоралашганда ҳам ўзгармайди.

Абдуллоҳ ибн Масъуд.

Хатолари айтилмаган киши хатоларини тўғри
деб ўйлайди.

Саъдий Шерозий.

Энг аввал Тангрини муносиб тарзда улуғла.
Кейин эса подшоҳни иззат қил. Чунки подшоҳ
ва Тангри ҳукми тенгдир. Устозингни ота-
онанг қаторида ҳурматла.

Эзоп.

Манманликдан ортиқ адабсизлик бўлмайди.

Зенон.

Чақалоқлар ҳамма ерда бир хил йиглашади,
катта бўлганларида эса турли қилиқлар
қилишади. Бу – тарбиянинг оқибати.

Сюн-Сзи.

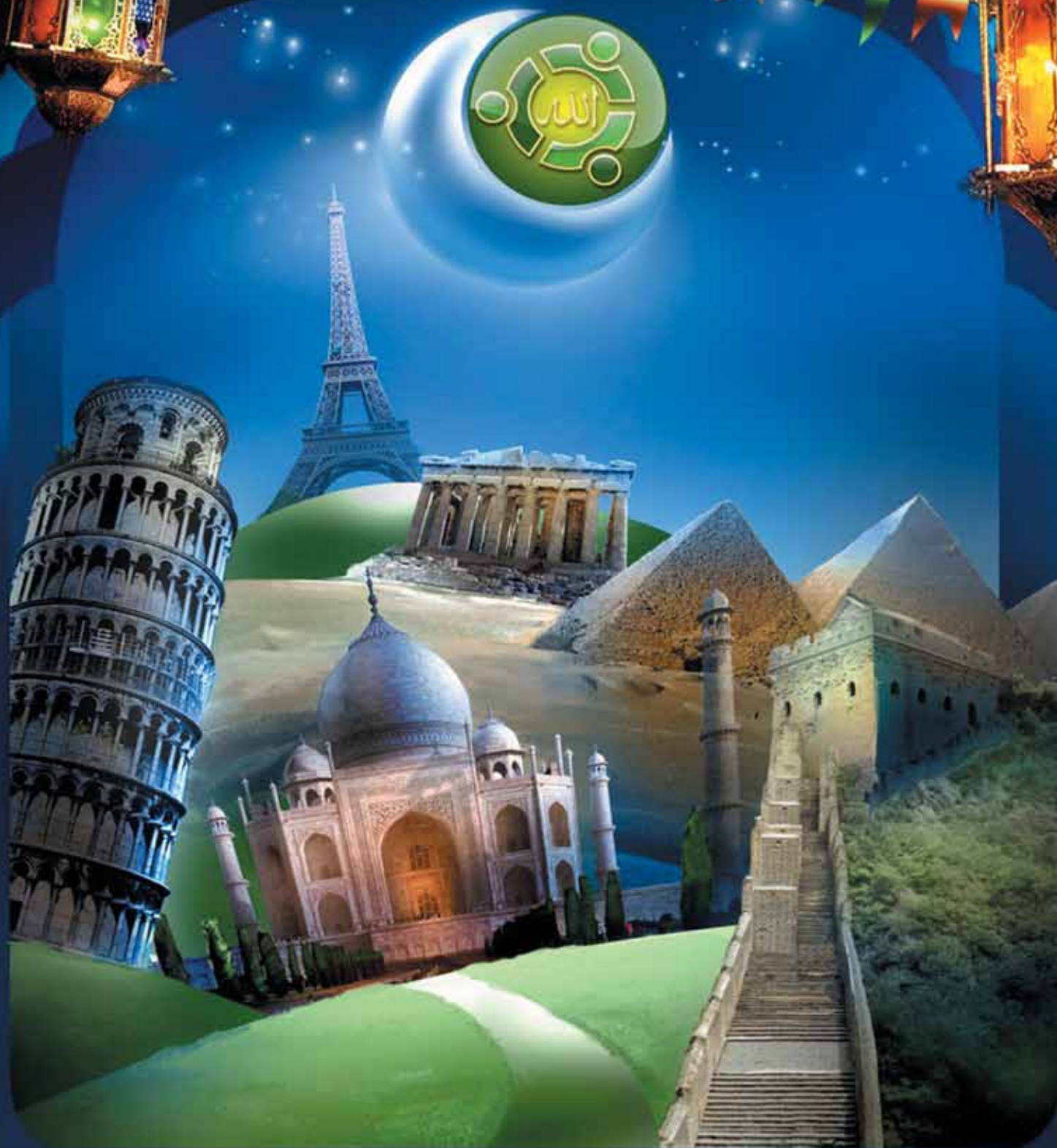
Ким шайтоннинг зулми ва васавасасидан
қочмоқчи бўлса, шаҳватига ҳоким бўлсин.

Молик ибн Динор.

Бир банда терак каби (ингичка) бўлгунга қадар
Аллоҳга ибодат қилсаю, аммо егани ҳалол ёки
ҳаром эканини билмаса, унинг ибодати қабул
бўлмайди.

Имом Абу Ханифа.

RAMAZON - DUNYO BO'YLAB!!!

Рамазон	Бомдод	Пешин	Аср	Шом	Хуфтон
1	3:27	12:30	5:33	7:41	9:26
2	3:28	12:30	5:32	7:40	9:24
3	3:30	12:30	5:31	7:39	9:22
4	3:31	12:30	5:31	7:38	9:21
5	3:33	12:30	5:30	7:37	9:19
6	3:34	12:29	5:29	7:35	9:17
7	3:36	12:29	5:28	7:34	9:16
8	3:37	12:29	5:27	7:33	9:14
9	3:39	12:29	5:27	7:32	9:12
10	3:41	12:29	5:26	7:30	9:10
11	3:42	12:29	5:25	7:29	9:09
12	3:44	12:29	5:24	7:28	9:07
13	3:45	12:28	5:23	7:26	9:05
14	3:47	12:28	5:22	7:25	9:03
15	3:48	12:28	5:21	7:24	9:01
16	3:50	12:28	5:20	7:22	8:59
17	3:51	12:28	5:19	7:21	8:58
18	3:53	12:27	5:18	7:19	8:56
19	3:54	12:27	5:17	7:18	8:54
20	3:56	12:27	5:16	7:16	8:52
21	3:57	12:27	5:15	7:15	8:50
22	3:58	12:27	5:14	7:13	8:48
23	4:00	12:26	5:13	7:12	8:46
24	4:01	12:26	5:12	7:10	8:44
25	4:03	12:26	5:11	7:09	8:42
26	4:04	12:25	5:09	7:07	8:41
27	4:05	12:25	5:08	7:06	8:39
28	4:07	12:25	5:07	7:04	8:37
29	4:08	12:25	5:06	7:02	8:35
30	4:10	12:24	5:05	7:01	8:33

